БУЮК ҒАЛАБА КУНИ

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

«СОВЕТ УЗБЕКИСТОНИ» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

47-йил чиқиши

№ 107 (13.063).

1965 МАЙ 9 ЯКШАНБА

Баҳоси 3 тийин.

ҚАҲРАМОН ХАЛҚ БАЙРАМИ

Бугун серқуёш Узбекистонда ҳам байрам! Қудратли Совет Қуролли Кучлари Улуғ Ватан урушида гитлерчилар Германияси устидан қўлга киритган оламшумул-тарихий ғалабанинг шодиёнаси.

Улуғ Ватан уруши совет ижтимоий ва давлат тузуми учун, бутун совет халқининг матонати, мардлиги ва жипслиги учун буюк синов бўлди. Совет кишиларининг фашист босқинчиларга қарши жангларда кўрсатган қаҳрамонона шижоати ва уларнинг фронт орқасида қилган фидокорона меҳнатларини авлодлар унутмайдилар. Бу қаҳрамонлик ва шижоат уларга Ватанга чексиз садоқат рамзи бўлиб нур сочиб туради.

Совет халқи ва унинг қуролли кучлари фашизмга қарши курашнинг асосий оғирлигини ўз елкаларида кўтардилар. Совет халқи, Совет Армияси беҳисоб тўкилган қон, социалистик Ватаннинг озодлиги йўлида минглаб йигит ва қизларимиз тўккан қон эвазига ғалаба қилди, гитлеризмни, унинг босқинчи армиясини ер билан яксон қилди.

Совет кишилари кўрсатган оммавий қаҳрамонлик, зўр сабот ва матонат, мисли кўрилмаган мардликнинг манбаи социалистик Ватанимизга қизғин муҳаббат, юксак онглилик ва СССР халқларининг бузилмас, ҳаётбахш дўстлигидир. Совет кишилари бугун Ғалаба байрамини нишонлар эканлар, ашаддий империализм вужудга келтирган фашизмни тор-мор келтириш ишига бошқа мамлакатлар халқлари қўшган ҳиссани ҳам эслайдилар ва қадрлайдилар.

Урушдан сўнг социалистик қурилиш йўлига тушиб олган мамлакатлар халқларининг совет халқлари билан дўстлиги немис-фашист босқинчиларига қарши олиб борилган курашда таркиб топа бошлаган эди. Бу дўстлик тобора ривожланиб ва мустаҳкамланиб бормоқда. Дўстлигимиз — социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари хавфсизлигининг ишончли гаровидир.

Меҳнатсевар совет халқи ва унинг содиқ фарзандлари фашистлар Германияси устидан ғалаба қозонишга олиб келган шонли йўлимизни ҳамда урушдан сўнгги муваффақиятларимизни шу кунларда назардан ўтказар эканлар, немис-фашист босқинчиларига берилган умумхалқ зарбасининг ташкилотчиси ва илҳомчиси — жонажон Коммунистик партиямизга зўр меҳр билан қарамоқдалар.

Қуёшли диёримиз — Совет Ўзбекистони урушнинг алангали йилларида бепоён мамлакатимизнинг фронт эҳтиёжлари учун зарур бўлган қурол-аслаҳа, озиқ-овқат, кийим-кечак етказиб берувчи асосий аслаҳахоналаридан бири бўлиб қолди. Маълумки, Совет Иттифоқининг гитлерчилар вақтинча ишғол қилган территориясидан кўчирилган айрим завод ва фабрикалар республикамизда жойлаштирилди. Бу корхоналар дарҳол уруш даврининг вазиятига мослаштирилиб, фронтга зарур қурол-яроғ ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқара бошлади. Уруш оқибатида бошпанасиз қолган минглаб қариялар, хотин-халаж ва гўдакларни Ўзбекистон ўзининг сахий ва илиқ кўксига кенг қулоч ёзиб қабул қилди, уларнинг пешанасини силаб, сахий меҳридан баҳраманд қилди. Ота-онасидан вақтинча жудо бўлган 40 минг норасидани эъзозлаб, ардоқлаб тарбиялади.

Ватанимиз қисматига оғир мушкул тушган дамларда ўзбекистонлик меҳнаткашлар коммунистлар партиясининг: «Ҳамма фронтга! Ҳамма нарса фронт учун!» деган даъватига қалб амри билан, виждон ундови билан, лаббай, дедилар. Узларининг довюрак, баҳодир фарзандларини ёвуз душманга қарши курашга отлантирдилар. Узбек халқининг содиқ ўғил ва қизлари Улуғ Ватан уруши фронтларида рус ва украин, белорус ва қозоқ, грузин ва озарбайжон, тожик ва туркман, қирғиз ва армани, литвалик ва латиш, эстон ва молдован, хуллас кўп миллатли Ватанимиздаги бошқа миллатларга мансуб жангчилар билан бир сафда ёнма-ён туриб, ёвуз ва маккор, шафқатсиз фашист газандаларига қарши ҳаёт-мамот жанг қилиб, мислсиз оммавий қаҳрамонлик, асрлар оша сўнмас жасорат кўрсатдилар. Немис-фашист босқинчилари ва япон империалистларини тор-мор келтиришда кўрсатган жасорати, мардлиги учун ўзбекистонлик баҳодирлардан минглаб киши Совет Иттифоқининг орден ва медаллари билан мукофотланди. Жумладан, 280 кишига Совет Иттифоқи Қаҳрамони деган юксак ном берилган.

Узбекистон Совет Армиясининг арсеналларидан бири бўлиб қолди. Урушдан аввалги йиллардаёқ Узбекистонда неча юзлаб корхоналар қурилиб ишга туширилган эди. Урушнинг дастлабки ойларида республикага кўчириб келтирилган 90 завод ва фабрика тикланиб, юргизиб юборилди. Узбекистонга келган рус, украин, белорус ишчилари, инженер ва техниклари ўз билим ва тажрибаларини маҳаллий миллат ишчилари ва мутахассисларига ўргатдилар. Республика саноати уруш йилларида кўмир, нефть, мис, қўрғошин, вольфрам ва молибден қазиб олишни, электр энергияси, қурол-яроғ ва ўқ-дори ишлаб чиқаришни, шунингдек, истеъмол буюмлари ва озиқ-овқат маҳсулотлари тайёрлашни узлуксиз кўпайтираверди.

Совет Иттифоқи халқларининг қардошларча дўстлиги Советлар мамлакатининг тош-метиндек мустаҳкамлиги, иқтисодий ва мудофаа қудратининг манбаи бўлиб келди ва шундай манба бўлиб қолаверади. Кўп миллатли социалистик давлатимизнинг ана шу қудрати совет халқининг, барча социалистик мамлакатлар халқларининг социализм ва коммунизм учун курашида, барча тинчликсевар кучларнинг империализмнинг агрессив ниятлари ва ҳаракатларига қарши, ер юзида мустаҳкам тинчлик ҳамда тараққиёт учун олиб бораётган курашида мустаҳкам таянчдир.

Байрамингиз қутлуғ бўлсин, азиз дўстлар!

Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Германия Демократик Республикаси Давлат кенгашининг Раиси

ЎРТОҚ ВАЛЬТЕР УЛЬБРИХТГА

Германия Демократик Республикаси Министрлар Советининг Раиси

ЎРТОҚ ВИЛЛИ ШТОФГА

Германия Демократик Республикаси Халқ палатасининг Раиси

ЎРТОҚ ИОГАННЕС ДИКМАНГА

Демократик Германия Миллий фронти Миллий кенгашининг Раиси

ЎРТОҚ ЭРИХ КОРРЕНСГА

БЕРЛИН

Азиз ўртоқлар!

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Совети немис халқи гитлерчилар фашизмидан озод қилинганлигининг 20 йиллиги муносабати билан Германия Демократик Республикасининг меҳнаткашларига ва шахсан сизларга совет халқи номидан қардошлик саломи ва самимий қутловлар йўллайдилар. Гитлерчилар Германиясининг тор-мор келтирилганлиги ва Европа халқларининг фашизмдан озод қилинганлиги жаҳон тарихида ғоят катта ўрин эгаллаб турибди. Совет халқининг ва бошқа эрксевар халқларнинг қаҳрамонона кураши башариятнинг тараққиётини тўхтатиб қўйишга ва унинг бўйнига фашизм асоратн сиртмоғини солишга уринган империалистик реакциянинг ҳаракатларини чиппакка чиқарди.

Ўтган йигирма йил ичида немис тупроғида буюк тарихий ўзгаришлар содир бўлди: тинчлик ва демократия давлати бўлган Германия Демократик Республикаси бунёдга келди ва ривожланиб бормоқда. Германия Демократик Республикаси Потсдам битимларининг юксак принципларини рўёбга чиқарди ва тинчлик сиёсатини қарор топтириш учун курашишни ўзининг миллий вазифаси, деб эълон қилди. Немис меҳнаткашларининг давлати ўзининг жонбозлик билан ўтказаётган тинчликсевар сиёсати туфайли халқаро миқёсда юксак обрў қозонди ҳамда дунёдаги барча тараққийпарвар кишиларнинг ҳурматига сазовор бўлди.

Совет кишилари ўз немис ўртоқларининг социализм қурилишидаги ютуқларини астойдил табрикламоқдалар. Бу ютуқлар Германия Бирлашган социалистик партияси ва унинг Марказий Комитети раҳбарлигида, демократик Германия Миллий фронтидаги барча демократик партиялар ва ташкилотларнинг актив иштироки билан қўлга киритилди. ГДР меҳнаткашлари ўз республикасининг иқтисодий муваффақиятлари тинч иқтисодий мусобақа майдонида социализмнинг капитализм устидан ғалабасини таъминлашда кўзга кўринарли роль ўйнаётганлиги билан ҳақли суратда фахрланмоқдалар.

Дўстлик, ўзаро ёрдам ва ҳамкорлик тўғрисидаги Шартномада муҳрлаб қўйилган қардошлик муносабатлари давлатларимиз ўртасида муваффақиятли суратда ривожланмоқда ва мустаҳкамланмоқда. Дўстимиз ва иттифоқчимиз бўлган Германия Демократик Республикасига, унинг давлат чегаралари дахлсизлигига қилинадиган ҳар қандай тажовузкорлик бир ёқадан бош чиқариб берадиган қақшатқич зарбамизга учраяжак.

Совет Иттифоқи коммунистлари, совет халқи халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг бирлиги учун, тинчлик ва социализм кучларини янада мустаҳкамлаш учун курашга Германия Бирлашган социалистик партиясининг қўшаётган тарихий ҳиссасини ниҳоятда қадрлайдилар.

Миллий байрам кунида ишчиларга, деҳқонларга, интеллигенцияга, Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетига, ГДР Давлат кенгаши ва Ҳукуматига, барча демократик партиялар ва ташкилотларга социализм қурилишида, тинчликни ва Европа хавфсизлигини мустаҳкамлаш учун курашда янги-янги ютуқлар тилаймиз.

Яшасин социалистик Германия Демократик Республикаси!

Совет—герман дўстлиги яшасин ва яшнай берсин!

Л. БРЕЖНЕВ
КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари

А. МИКОЯН
СССР Олий Совети Президиумининг Раиси

А. КОСИГИН
СССР Министрлар Советининг Раиси

Москва, Кремль 1965 йил 7 май.

ГДР РАҲБАРЛАРИНИНГ ТАБРИКНОМАСИ

БЕРЛИН. Немис халқи фашизмдан озод қилинганлигининг 20 йиллиги муносабати билан Германия Демократик Республикаси раҳбарлари Совет Иттифоқи партия ва ҳукумат раҳбарлари номига табрикнома юбориб, ГДР-нинг ҳамма гражданлари номидан СССР партия ва ҳукумат раҳбарларига, Совет Иттифоқи халқларига ва шавкатли Совет Армиясига қардошларча жанговар салом йўлладилар ҳамда уларни гитлерчилар фашизми устидан қозонилган ғалабанинг 20 йиллиги билан чин юракдан табрикладилар.

Табрикномада таъкидлаб айтиладики, Совет Иттифоқи ўзининг шонли Коммунистик партияси раҳбарлигида Совет Иттифоқи халқларининг фидокорлик билан олиб борган кураши ва қозонган ғалабаси жаҳондаги кучлар нисбатини тинчлик, демократия ва социализм кучлари фойдасига тубдан ўзгартириб юбориш учун таянч нуқтаси бўлди. «Германия Демократик Республикаси, дейилади табрикномада, Ғарбий Германияга қарама-қарши ўлароқ, Потсдам битимида ўз зиммасига юклатилган мажбуриятларни изчиллик билан бажарди ҳамда фашизм ва милитаризмни таг-томири билан йўқотди. ГДР Германияда биринчи социалистик тинчлик давлати ҳамда немис халқи орасида тинчлик ва тараққиёт учун курашаётган барча кучларининг суянчиғи бўлиб қолди. Германия Демократик Республикаси Европа марказида тинчликни таъминлаш учун ва Германия масаласини тинч бартараф этиш учун олиб бораётган кураши билан немис тупроғидан янги уруш бошланиб кетишига тўсқинлик қилишни ўзининг тарихий вазифаси, деб билмоқда».

ГДР раҳбарлари Ғарбий Германия ҳукмрон доираларининг реваншчилик планларини ва АҚШ-нинг мард Вьетнам халқига қарши қилаётган жинояткорона агрессиясини кескин қоралайдилар. «Дўстлик, ўзаро ёрдам ва ҳамкорлик тўғрисида Германия Демократик Республикаси билан Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи ўртасида тузилган Шартнома, — дейилади табрикномада, — иккала давлат ўртасидаги муносабатларда янги босқични бошлаб берди, бу Шартнома Германия Демократик Республикасида кенг авж олдирилган социализм қурилишининг ишончли гарантиясидир, Тинчликнинг ва халқларимиз ўртасида жуда яқин қардошларча дўстлик билан ҳамкорликни доимо мустаҳкамлашнинг гарантиясидир».

(ТАСС).

СССР мудофаа министрининг

БУЙРУҒИ

1965 йил 9 май — № 125 — Москва шаҳри.

Солдат ва матрос, сержант ва старшина ўртоқлар!

Офицер, генерал ва адмирал ўртоқлар!

Армия ва флот ветеранлари, Улуғ Ватан урушининг барча қатнашчилари!

Иккинчи жаҳон урушини бошлаган фашистлар Германияси Совет Иттифоқи ва антигитлерчилар коалициясидаги мамлакатлар Қуролли Кучларининг зарбалари остида тамомила мағлубиятга учраб, сўзсиз таслим бўлган пайтдан бери орадан йигирма йил ўтди.

Совет кишилари учун бу шонли кун айниқса қимматли ва унутилмас кундир.

Бизнинг халқимиз ва шавкатли жангчиларимиз гитлерчиларга қарши курашнинг асосий оғирлигини ўз зиммаларига олдилар. Ватанимизни босқинчилардан кўкрак кериб ҳимоя қилиб қолдилар, душманни тор-мор келтирдилар ва Европа халқларига фашист қуллиги бўйинтуруғини улоқтириб ташлашга ёрдам бердилар.

Фронтда ва мамлакат ичкарисида барча совет кишилари фидокорона куч-ғайрат сарфлаб ишлаганликлари туфайли Улуғ Ватан урушида тарихий ғалаба қозонилди. Бу оғир ва қонли жангда Совет Иттифоқи халқлари юксак ғоявий эътиқодли эканликларини, ўзларининг ватанпарварлик бурчларини нечоғли яхши тушунганликларини намойиш қилдилар, мислсиз мардлик, матонат ва жасорат намуналарини бутун дунёга кўрсатдилар. Уларнинг қаҳрамонона жасоратлари асрлар бўйи яшайди.

Фашист золимларига қарши урушда Коммунистик партиянинг руҳлантирувчи ва ташкилотчилик роли, социалистик ижтимоий ва давлат тузумининг мустаҳкамлиги ва ҳаётийлиги, марксча-ленинча ғояларнинг улуғворлиги ўзининг бутун салобати билан намоён бўлди.

Машаққатли жангларда фашистлар Германияси устидан қозонилган ғалаба жаҳоншумул-тарихий аҳамиятга эга бўлган воқеадир. Уруш натижасида империализмнинг позициялари кескин заифлашиб қолди. Европа ва Осиёдаги бир қанча мамлакатларнинг социализм йўлига ўтиб олишлари учун қулай шарт-шароит вужудга келди, миллий озодлик ҳаракати беқиёс зўр куч билан авж олиб кетди.

Ўтган йигирма йил мобайнида Совет Иттифоқи меҳнаткашлари уруш етказган оғир жароҳатларни Коммунистик партия раҳбарлигида тузатиш билан бирга ўзларининг фидокорона меҳнатлари билан Ватанимизнинг қудратини мисли кўрилмаган юксакликка кўтардилар, коммунизм сари катта одим ташладилар. Мамлакатимизнинг космосни ўзлаштиришда эришаётган улкан муваффақиятлари совет экономикаси, фан ва техникасини ривожлантиришда жуда катта тараққиёт қўлга киритилганлигининг ёрқин далилидир.

Бизнинг партиямиз билан ҳукуматимиз бутун совет халқининг хоҳиш-иродасини ифодалаб, коммунизм қуришнинг зарур шарти бўлган тинчликни сақлаш ва мустаҳкамлаш учун кунт билан курашмоқдалар. Бироқ, Совет Иттифоқининг бутун прогрессив инсоният қизғин қўллаб-қувватлаётган тинчликсеварлик сиёсатига Америка Қўшма Штатлари империалистлари бошчилигидаги жаҳон реакцияси жон-жаҳди билан қаршилик кўрсатмоқда.

Империалистлар ўтмиш сабоқларини назар-писанд қилмай, жаҳонга яна уруш таҳдидини солмоқдалар, улар Бонн реваншчиларига Ғарбий Германиянинг ҳарбий-иқтисодий потенциалини қайта тиклаб олишда ёрдамлашдилар ва Бонн реваншчиларини ядро қуролига шерик қилишга зўр бериб ҳаракат қилмоқдалар. Америка империалистлари кейинги вақтларда Шарқи-Жанубий Осиёда урушнинг хатарли ўчоғини келтириб чиқардилар, Вьетнам Демократик Республикасига қарши очиқдан-очиқ агрессия қилиш йўлига тушиб олдилар, Кубанинг қаҳрамон халқига қарши қилаётган иғвогарликларини тўхтатмаётирлар.

Империализм ўзининг агрессив ҳаракатларини кучайтириб бораётганлиги сабабли Коммунистик партия билан Совет ҳукумати мамлакатнинг мудофаа қобилиятини янада оширишл, армия ва флотни мустаҳкамлаш учун зарур бўлган ҳамма чораларни кўрмоқдалар. Ватан душманларига қарши аёвсиз жангларда ўз байроқларининг шуҳратини оширган Совет Қуролли Кучлари тинчлик посбонлигида ва коммунизм қураётган совет халқи ижодий меҳнатининг посбонлигида бардам турибдилар. Совет Қуролли Кучлари доимо жанговар тайёр ҳолатда бўлиб, социалистик ҳамдўстликдаги мамлакатларнинг армиялари билан биргаликда ҳар қандай агрессорга қақшатқич зарба беришга қодирдирлар. Бутун тинчликсевар прогрессив инсоният бизни қўллаб-қувватламоқда.

Совет Қуролли Кучларининг шахсий составини, Улуғ Ватан урушининг барча қатнашчиларини гитлерчи босқинчилар устидан қозонилган улуғ ғалабанинг йигирма йиллиги билан табриклайман ва қутлайман.

Бу шонли санани нишонлаш юзасидан **буюраман:**

Бугун, 9 майда, маҳаллий вақт билан соат 21 да Ватанимиз пойтахти Москвада, иттифоқдош республикаларнинг пойтахтларида, қаҳрамон шаҳарлар: Ленинград, Волгоград, Севастополь ва Одессада, ҳарбий округлар ва флотлар қўшинларининг бошқармалари жойлашган шаҳарларда, шунингдек, Брест, Брянск, Горький, Грозний, Днепропетровск, Донецк, Иркутск, Красноярск, Курск, Мурманск, Новороссийск, Омск, Орджоникидзе, Орёл, Петропавловск-Камчатка, Смоленск, Тула, Харьков, Челябинск, Южно-Сахалинск шаҳарларида тўплардан бир йўла ўттиз марта ўқ узиб салют берилсин.

Армия ва флот жангчилари! Жанговар традицияларни муқаддас сақлангиз ва кўпайтириб борингиз, жанговар байроқларимизнинг шарафи ва сўнмас шон-шуҳратини ардоқлаб асрангиз!

Герман фашизми устидан улуғ ғалаба қозонган совет жангчилари, партизанлари, ишчилари, колхозчилари, интеллигенциясининг қаҳрамонона жасорати халқлар хотирасида абадий яшай берсин!

Ватанимизнинг озодлиги ва мустақиллиги учун олиб борилган жангларда ҳалок бўлган қаҳрамонларга абадий шон-шарафлар бўлсин!

Яшасин қаҳрамон совет халқи ва унинг шавкатли Қуролли Кучлари!

Яшасин барча ғалабаларимизнинг илҳомчиси ва ташкилотчиси — Совет Иттифоқи Коммунистик партияси!

СССР мудофаа министри
Совет Иттифоқи Маршали
Р. МАЛИНОВСКИЙ.

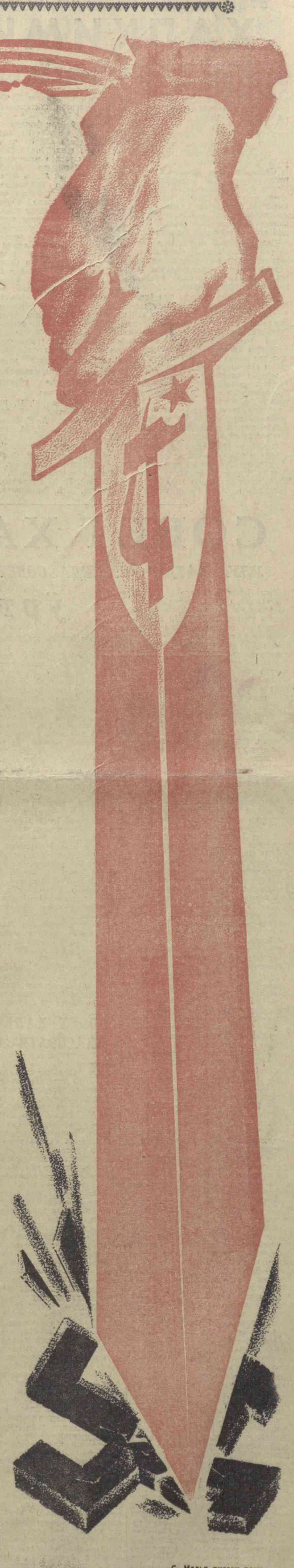

С. Мальт чизган расм.

ХАЛҚИМИЗНИНГ ЎЛМАС ЖАСОРАТИ

КРЕМЛДАГИ СЪЕЗДЛАР САРОЙИДА ТАНТАНАЛИ ЙИҒИЛИШ

Ватаннинг жанговар шуҳрати! Улуғ Ватан урушида Совет Иттифоқи қозонган ғалабанинг 20 йиллигини нишонлаётган мамлакатимизнинг бутун ҳаётида шу қаҳрамонона зафарларининг ўткир нафаси сезилиб турибди. Фашистлар Германияси устидан қозонилган ана шу тарихий ғалаба совет халқининг илҳомчиси ва ташкилотчиси—Ленин партияси раҳбарлигида қўлга киритилди.

Совет Армияси Европа халқларини гитлерчилар зулмидан озод қилди, бутун инсониятни фашизм асоратига тушиб қолиш хавфидан қутқазди. Ғалаба куни Октябрь ғалабаларига қасд қилиш фикридан қайтмаган кишиларга ҳамиша жиддий огоҳлантириш бўлиб қолади.

Ғалабага олиб келган йўл узоқ ва оғир йўл бўлди. Бизнинг халқимиз жуда катта синовлар, машаққатлар эвазига, миллионларча кишиларни қурбон бериш эвазига ғалабани қўлга киритди.

Ўша пайтдан буён 20 йил ўтди. Харобалар устида муҳташам шаҳарлар қад кўтарди, уруш ўти ичида ёнган ерларда ёш дарахтлар ўсмоқда. Аммо фашист босқинчиларга қарши даҳшатли кураш пайтлари инсониятнинг хотирасидан ҳеч қачон кўтарилмайди. Ҳозирги тантанали кунларда бутун мамлакат ҳалок бўлган қаҳрамонларнинг хотирасини иззат-ҳурмат билан эсга олмоқда, уруш ветеранларини, мамлакатимизнинг фронт учун керакли қурол-яроғларни фидокорона меҳнати билан тайёрлаб берган меҳнаткашларини зўр ифтихор билан улуғламоқда.

8 майда Кремлдаги Съездлар саройида Москва меҳнаткашларининг Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз Флоти вакиллари билан бирга совет халқининг 1941—1945 йиллардаги Улуғ Ватан урушида қозонган ғалабасининг 20 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиши бўлди.

...Қизил байроқ фонида В. И. Ленининг скульптура портрети. Порлаб турган «1945» ва «1965» рақамлари гитлерчилар Германияси устидан ғалаба қозонилган кундан буён Ватанимиз босиб ўтган йигирма йиллик йўлни эсга туширади. Жанговар байроқлар ёнида барча қўшин турларининг вакиллари фахрий қоровул бўлиб саф тортганлар. Саройнинг улкан зали бугун қаҳрамонларнинг олтин юлдузлари, орденлар, жанговар медаллар нури билан порлагандек туюлади. Жонларини аямай севикли мамлакатимизнинг шон-шарафи ва мустақиллигини ҳимоя қилган кишилар — Волгадан Шпрейгача узоқ йўлни босиб ўтган донгдор ҳарбий саркардалар, довюрак солдатлар, эрлари, ўғиллари ва ака-укалари билан бирга душманга қарши жангларда қатнашган мард аёлларимиз бу ерга тўпланишди. Бу ерда Москва завод ва фабрикаларининг меҳнаткашлари, фан ва маданият арбоблари, жамоат ташкилотларининг вакиллари, ҳозирги вақтда мамлакатимизнинг тинч меҳнатини қўриқлаётган жангчилар бор эди.

Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, А. И. Микоян, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, Ю. В. Андропов, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков ўртоқлар, Совет Иттифоқи маршаллари Р. Я. Малиновский, И. Х. Баграмян, С. М. Будённий, К. Е. Ворошилов, Ф. И. Голиков, А. А. Гречко, А. И. Еременко, Г. К. Жуков, М. В. Захаров, Н. И. Крилов, К. С. Москаленко, К. К. Рокоссовский, С. К. Тимошенко, флот адмирали С. Г. Горшков, ғалабанинг 20 йиллиги байрамида қатнашиш учун Москвада бўлган делегацияларнинг бошлиқлари — Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси ва Марказий Комитет секретари, Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитети ва Болгария Министрлар Совети партия ҳамда давлат контроли комитетининг раиси Б. Велчев, Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Венгрия Халқ Республикаси Госпланининг раиси Миклош Айтаи, Вьетнам Демократик Республикаси Демократик партиясининг бош секретари, Миллат мажлиси доимий комитети раисининг ўринбосари, давлат хўжаликлари министри Нгием Суан Йем, Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ГДР Министрлар Советининг Раиси Вилли Штоф, Халқ вакиллари умумхитой мажлиси доимий комитети раисининг ўринбосари Линь Фэн, Корея Меҳнат партияси Марказий Комитетининг аъзоси, чет эллар билан маданий алоқа комитетининг раиси Со Чер, Куба Социалистик революция бирлашган партияси миллий раҳбарлигининг аъзоси, Куба Республикаси ички савдо министри Мануэль Лусардо Гарсиа, Монголия Халқ революцион партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари Дугэрсурэн Цаганламин, Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари Ришард Стшелецкий, Румыния Ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Румыния Халқ Республикаси Министрлар Совети раисининг ўринбосари Эмиль Боднэраш, Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, Миллат мажлиси Президиумининг аъзоси, Чехословакия—Совет дўстлиги иттифоқи Марказий Комитети Президиумининг раиси Зденек Фирлингер, Югославия коммунистлар союзи Марказий Комитети Ижроия Комитетининг аъзоси, Югославия меҳнаткаш халқ социалистик иттифоқи иттифоқ комитетининг раиси, иттифоқ скупщинасининг депутати Лазар Колишевский президиумга чиққанларида ҳамма уларни гулдурос қарсаклар билан кутиб олди.

Болгария Халқ Республикаси Халқ мажлиси Президиумининг раиси Г. Трайков, Испания Коммунистик партиясининг раиси Долорес Ибаррури, Сурия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг бош секретари Холид Бағдош, Конго (Браззавиль) миллий революцион ҳаракати партияси Сиёсий бюросининг биринчи сиёсий секретари А. Нумазалай, Жазоир миллий озодлик фронти партияси сиёсий бюросининг аъзоси Умар бин Маҳжуб, Жазоир Халқ Демократик Республикаси миллий озодлик фронти партияси Сиёсий бюросининг азоси, Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари ва миллий мудофаа министри Хуари Бумедьен, Италия Коммунистик партияси раҳбарлигининг аъзоси, антифашистлар миллий уюшмасининг раиси Умберто Террачини, немис оккупацияси вақтида Даниядаги қаршилик кўрсатиш армиясининг раҳбари Свенда Вагнер, Ғалаба куни байрамида қатнашиш учун Москвага келган чет мамлакатлар ҳарбий делегацияларининг бошлиқлари, социалистик мамлакатлардан, шунингдек Франция, Англия, АҚШ ва бошқа кўп давлатлардан келган уруш ветеранларини йиғилишда ҳозир бўлганлар қизғин табрикладилар.

Залда СССРдаги дипломатик ваколатхоналарнинг бошлиқлари, чет эллардан келган жуда кўп меҳмонлар, совет ва чет эл мухбирлари бор эди.

Тантанали йиғилишни КПСС Марказий Комитети Президиуми аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари М. А. Суслов очди.

Совет Иттифоқи давлат гимнининг садолари янгради.

Совет Иттифоқининг гитлерчилар Германияси устидан қозонган ғалабасининг 20 йиллиги тўғрисида КПСС Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари Л. И. Брежнев доклад қилди.

Ўртоқ Л. И. Брежневнинг докладини зўр эътибор билан тингланди ва бир неча бор қарсаклар билан бўлиниб турди. Доклад тамом бўлгандан кейин Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, унинг ленинчи Марказий Комитети шарафига, совет халқи ва унинг шавкатли Қуролли кучлари шарафига табрик хитоблари янгради.

М. А. Суслов ҳукуматнинг юксак мукофотини топшириш учун Москва меҳнаткашларининг делегациясини президиумга таклиф этади. Ватанимизнинг пойтахти ана шу юксак мукофотни олишга сазовор бўлган эди. Ҳамма ўрнидан туриб москваликларни—жанг қаҳрамонлари ва меҳнат қаҳрамонларини, олимларни, санъат усталарини, жамоат арбобларини табриклайди. Москва Совети ижроия комитетининг раиси В. Ф. Промислов Москва байроғини кўтариб кириб келади.

Л. И. Брежнев СССР Олий Совети Президиумининг Москвага қаҳрамон шаҳар номини бериш ва Ленин ордени ҳамда Олтин юлдуз медалини топшириш тўғрисидаги ёрлиғини ўқиб беради.

КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари Л. И. Брежнев КПСС Марказий Комитети Президиуми, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Советининг топшириғига биноан фахрий ёрлиқни абадий сақлаш учун делегацияга топширади, шундан кейин Москвага берилган мукофот — Ленин ордени ва Олтин юлдуз медалини байроққа тақиб қўйди. Йиғилиш қатнашчилари гулдурос қарсак чаладилар, «Қаҳрамон шаҳар Москвага шон-шарафлар бўлсин!», «Партиямизга шон-шарафлар бўлсин!», «Халқимизга шон-шарафлар бўлсин!» деган табрик хитоблари янграйди. Болалар президиум аъзоларига, Москва делегацияси аъзоларига, чет эл меҳмонларига гуллар тақдим этадилар.

Л. И. Брежнев КПСС Марказий Комитети Президиуми аъзолари ва Марказий Комитет Президиуми аъзолигига кандидатлар, партия Марказий Комитети секретарлари номидан, СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукумати номидан москваликларни уларнинг севикли қаҳрамон шаҳри ҳақли суратда сазовор бўлган юксак унвон берилиши билан яна бир марта илиқ, самимий ва чин кўнгилдан табриклайди. Л. И. Брежнев уларга миллионларча москваликлар бажараётган жуда катта ишларда янгидан — янги ижодий муваффақият ва зафарлар тилайди, Москвада яшовчи ҳар бир кишининг ҳаётида бахт ва муваффақиятлар тилайди.

Шундан кейин КПСС Москва шаҳар комитетининг биринчи секретари Н. Г. Егоричев нутқ сўзлайди.

Тантанали йиғилиш ёпиқ деб эълон қилинади. Совет Иттифоқи гимнининг улуғвор садолари янграйди. Залда гулдурос қарсаклар узоқ давом этади, улуғ совет халқи, Коммунистик партия шарафига барча халқларнинг бузилмас дўстлиги шарафига яна ва яна табрик хитоблари янграйди.

Тантанали йиғилиш қатнашчилари учун жангчиларнинг бадиий ҳаваскорлик коллективлари катта концерт қўйиб бердилар.

* * *

Совет халқининг фашистлар Германияси устидан қозонган буюк ғалабаси 20 йиллигига бағишланган тантанали йиғилишлар совет иттифоқдош республикалари пойтахтларида — Киев, Минск, Тошкент, Олмаота, Тбилиси, Боку, Вильнюс, Кишинев, Рига, Фрунзе, Душанба, Ереван, Ашхобод ва Таллинда, қаҳрамон шаҳарлар Ленинград, Волгоградда ва бошқа шаҳарларда ҳам бўлиб ўтди. (ТАСС).

СОВЕТ ХАЛҚИНИНГ БУЮК ҒАЛАБАСИ

УЛУҒ ВАТАН УРУШИДА СОВЕТ ХАЛҚИ ЭРИШГАН ҒАЛАБАНИНГ 20 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ ЙИҒИЛИШДА

Ўртоқ Л. И. БРЕЖНЕВ доклади

Азиз ўртоқлар! Азиз дўстлар!

Снарядлар ва бомбалардан жароҳатланган ер узра Улуғ Ватан уруши тўпларининг сўнгги садолари тинган тарихий кундан бери йигирма йил ўтди. «Уруш тамом бўлди! Биз ғалаба қилдик! Душман таслим бўлди!» деб орзиқиб кутилган хабар тун кетиб, тонг отаётган соатда бепоён Ватанимиз узра яшин тезлигида тарқалди. Ўша пайтда мамлакатимиз шаҳарлари ва қишлоқларининг кўчаларида қандай тантаналар бўлганлигини ўз кўзи билан кўришга мушарраф бўлган ҳар бир киши жангда шон-шуҳрат қозонган қаҳрамон армиямиздан, Ватанимиздан, улуғ совет халқимиздан беҳад шодланганлигини, фахрланганлигини ҳеч қачон унутмайди!

Гитлерчилар Германияси устидан қозонилган Ғалаба байрами социалистик давлатимиз тарихида, коммунизм тантанаси учун олиб бораётган курашимиз тарихида энг ёрқин ва унутилмас кунлардан бири бўлиб абадий қолади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети Ватанимиз меҳнаткашларини, шонли Қуролли Кучларимизни ана шу тарихий ғалабанинг йигирма йиллиги билан қизғин табриклайдилар.

Ғалаба кунини байрам қилмоқ учун қардош социалистик мамлакатлар ва коммунистик партияларнинг делегациялари меҳмон бўлиб келишди. Мана шу залда ўтирган:

— Ўртоқ Б. Велчев бошчилигидаги Болгария Халқ Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ М. Айтаи бошчилигидаги Венгрия Халқ Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ Нгием Суан Йем бошчилигидаги Вьетнам Демократик Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ В. Штоф бошчилигидаги Германия Демократик Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ Линь Фан бошчилигидаги Хитой Халқ Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ Со Чер бошчилигидаги Корея Халқ Демократик Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ Мануэль Люсардо Гарсиа бошчилигидаги Куба Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ Ц. Дугэрсурэн бошчилигидаги Монголия Халқ Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ Р. Стшелецкий бошчилигидаги Польша Халқ Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ Э. Боднэраш бошчилигидаги Румыния Халқ Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ З. Фирлингер бошчилигидаги Чехословакия Социалистик Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ Л. Колишевский бошчилигидаги Югославия Социалистик Федератив Республикаси делегациясини;

— Ўртоқ Х. Бумедьен бошчилигидаги Жазоир Халқ Демократик Республикасининг ҳукумат делегациясини ва Ўртоқ Бин Маҳжуб бошчилигидаги Миллий озодлик фронти партияси делегациясини чин кўнгилдан табриклаймиз!

Мана шу залда бизлар билан бирга меҳмонимиз — Болгария Халқ Республикаси Халқ мажлиси президиумининг раиси ўртоқ Георгий Трайков ўтирибди. Биз қардош болгар халқининг муҳтарам вакилини чин юракдан табриклаймиз!

Биз чет эллардан меҳмон бўлиб келган делегацияларни ва айрим кишиларни — халқаро коммунистик ва миллий озодлик ҳаракати намояндаларини, касаба союз, хотин-қизлар, ёшлар ва бошқа жамоат ташкилотларининг арбобларини астойдил табриклаймиз.

Шунингдек қардош социализм мамлакатларидан ҳамда Осиё ва Африкадаги бизга дўст бўлган давлатлардан байрамимизга келган ҳарбий делегацияларни қизғин табриклашга рухсат бергайсиз! Биз ғалаба тантанасини биз билан бирга ўтказиш учун социалистик мамлакатлардан, шунингдек Франция, Англия, АҚШ ва бошқа кўпгина давлатлардан Москвага келган уруш ветеранларини чин юракдан табриклаётганимизга хурсандмиз.

Ўртоқлар! Қутурган фашизмга қарши урушда мамлакатимизнинг тақдири, бутун дунёнинг келажаги ҳал қилинди. Агар, биз фашизмнинг қора кучларини жиловлаб қўймаганимизда, Ватанимизнинг, совет халқининг, ер юзидаги бошқа халқларнинг бошига қандай кунлар тушмас эди? Неча ўн ва неча юз миллионлаб кишилар қулликка тушиб қолган ва қирилиб кетган, бутун-бутун давлатлар ҳалокатга учраган, цивилизация емирилган бўлур эди. Кўпгина мамлакатлар ва қитъаларни фашизм жаҳолати зулмати қоплаб олган бўлур эди.

Ана шу мудҳиш қора ниятлар рўёбга чиқмади. Фашизмни қақшатган кучлар жаҳонда топилди. Ленинчи коммунистлар партияси раҳбарлик қилган совет халқи, унинг шонли қаҳрамон армияси инсониятнинг ана шу энг ёвуз душманини тор-мор келтиришда ҳал қилувчи роль ўйнади. Биз гитлерчилар Германиясига қарши олиб борилган озодлик курашига бошқа халқларнинг қўшган ҳиссасини, антифашист коалициядаги иттифоқчиларимизнинг хизматларини ғоят қадрлаймиз. Лекин ҳақиқат ҳақиқатлигича қолади: курашнинг асосий оғир юки Совет Иттифоқи халқларининг зиммасига тушди.

Шавкатли Қизил Армиямизнинг мардлигига, жасурлигига ва қудратига ҳақиқатан ҳам бутун дунё қойил қолди. Улуғ социализм мамлакатида фақат ўз ҳаётини, ор-номуси ва озодлигини эмас, шу билан бирга, барча халқларнинг озодлиги ва мустақиллигини ҳам ҳимоя қилувчи революцион халқнинг баҳодирона кучлари қад кўтарганлигини ер юзидаги барча тараққийпарвар кишилар дарров сездилар. Фашизм қулликка солиб қўйган миллион-миллион кишиларнинг юракларида энди озод бўламиз, деган умид лов этиб порлади.

Гитлерчилар Германиясининг тор-мор келтирилганлиги тараққиётнинг реакция устидан, инсонпарварликнинг ваҳшийлик устидан, социализмнинг империализм жаҳолати устидан ғалаба қозонганлигини билдирди. Бу ғалаба ишчилар синфининг революцион курашини юксалтириш учун, миллий озодлик ҳаракатини мисли кўрилмаган кенг миқёсларда авж олдириш ва шармандали мустамлакачилик системасининг ҳалокати учун йўл очиб берди.

Бугун биз Ватан урушида қозонилган ғалабанинг йиллигини байрам қилар эканмиз, халқимизнинг Ватанимиз озодлиги ва мустақиллиги учун, ҳаққоний ишимизнинг тантанаси учун олиб борилган жангларда қаҳрамонларча ҳалок бўлган довюрак ўғил ва қизларининг порлоқ хотираси олдида бош эгамиз. Уларнинг кўрсатган жасоратлари ҳар бир ватанпарварга, келажак авлодларга ҳамиша ибрат бўла берсин!

Ҳалок бўлган қаҳрамонларга абадий шон-шарафлар бўлсин!

Ўртоқлар! Уларнинг хотирасини ҳурматлаш учун ўринларингиздан туришингизни сўрайман.

СОВЕТ ХАЛҚИНИНГ ҚАҲРАМОНОНА ЖАСОРАТИ АСРЛАР БЎЙИ ЯШАЙДИ

Ўртоқлар!

Тарих бизни уруш йилларидан қанча кўп узоқлаштирган сайин совет халқи кўрсатган қаҳрамонона жасоратнинг салобати шу қадар тўлароқ ва ёрқинроқ намоён бўлмоқда. Совет халқи фашизм билан мисли кўрилмаган аёвсиз курашда Ватанимизни, социализм ғалабаларини қаттиқ туриб мардонавор сақлаб қолди.

Гитлерчи босқинчиларнинг хиёнаткорона қилган ҳужуми халқимизнинг тинч меҳнатини ўлдажўлда қолдирган 1941 йилнинг 22 июнь кунини совет кишилари ҳеч қачон унутмайдилар. Ватанимиз жуда катта хавф остида қолган эди.

Ўша вақтга келиб фашистлар Германияси бошлаган иккинчи жаҳон урушининг ёнғини кўпгина мамлакатларга ёйилган эди.

Гитлер ва унинг тўдаси Германияда ҳокимиятни босиб олгач, немис халқининг демократик ҳуқуқлари ва эркинликларини йўқ қилди, ишчиларнинг ташкилотларини ва бошқа оммавий ташкилотларни остин-устин қилиб ташлади, қонли террор режимини ўрнатди. Жаҳонга ҳукмрон бўлиб олиш йўлини ошкора эълон қилган гитлерчилар ҳокимияти остида Германия ҳарбий иғвогарликлар ва авантюралар манбаига айланиб кетди.

Нацизм ҳамма халқлар учун нақадар хавф-хатарли эканини коммунистлар олдиндан огоҳлантириб қўйган эдилар. Фашизм — империализмнинг энг реакцион, энг шовинистик унсурлари ўрнатадиган ошкора террорчилик диктатураси эканлигини, бу диктатура меҳнаткашларни асоратга солишга ва ваҳшиёна империалистик уруш тайёрлашга қаратилганлигини коммунистлар таъкидлаган эдилар.

Бизнинг партиямиз ва совет халқи Владимир Ильич Лениннинг империализм ҳар вақт Совет Иттифоқига қарши урушларнинг иккинчи палласини бошлаб юбориши мумкин, деб огоҳлантириб айтган гапларини яхши эсда тутдилар ҳамда мамлакатнинг иқтисодий ва мудофаа қудратини юксалтириш чораларини кўриб келдилар.

Фашизм жаҳонга ҳукмрон бўлишга интилар экан, коммунизмга қарши, жаҳонда биринчи социалистик давлатга қарши курашишни ўз сиёсатининг бош мақсади деб ҳисоблади. Совет Иттифоқи— барча революцион кучларнинг таянчи эканини, фашизмнинг энг муросасиз ва изчил душмани эканини, фашизмнинг жинояткорона ниятларини амалга ошириш йўлида турган асосий ғов эканини Гитлер билар эди.

Гитлерчилар сиёсатининг советларга қарши йўлдан бораётганлигини Ғарбнинг реакцион доиралари актив қувватлаб турдилар. Америка Қўшма Штатлари, Англия ва Франция империалистлари биринчи жаҳон урушидан кейин герман милитаризмини оёққа турғизиб, уни Совет Иттифоқига қарши йўлламоқ учун озмунча ҳаракат қилмадилар. Уруш йўлини тутажагини ошкора эълон қилган Гитлер Германия монополияларининг ёрдами билан ҳокимият тепасига чиқиб олгандан кейин эса Ғарб давлатлари агрессорни «тинчитиш» билан машғул бўлдилар. Улар Гитлер ўзининг галаларини Шарққа, социализм мамлакатига қарши солиб юборади, деб умидвор бўлиб, янгидан-янги қурбонларни унинг оёғи остига ташлай бердилар. Чехословакияни фашистлар Германиясига тутқизиб қўйган Мюнхендаги тил бириктириш империалистлардаги мана шу макрли режанинг энг шармандали кўриниши бўлди.

Фашист агрессорларга коллектив зарба бериш тўғрисида Совет ҳукуматининг ҳамма таклифларини рад этган «тинчитувчиларни» тарих қаттиқ жазолади. Лондонда, Парижда ва Вашингтонда ўша вақтда биринчи ўринга қўйилган мўлжаллар ва умидларга зид равишда фашистлар Германияси иккинчи жаҳон урушини СССРга ҳужум қилишдан бошламай, балки Европадаги капиталистик давлатларга ҳужум қилишдан бошлаб юборди. Гитлерчилар қулай шароитдан фойдаланиб Австрияни, Польшани, Бельгияни, Голландияни, Данияни, Норвегияни, Югославияни, Грецияни ва бошқа мамлакатларни босиб олдилар. Улар иттифоқликни ниқоб қилиб туриб ҳақиқатда, Венгрияни ва Руминияни эгаллаб олдилар. Улар Францияни мағлубиятга учратдилар ва Англияга бостириб кириш хавфини туғдирдилар.

Гитлерчи босқинчилар ўзлари эгаллаб олган мамлакатларнинг мустақиллигини оёқ ости қилдилар, шу мамлакатларда одамларни отиш ва дорга осиш йўли билан ўзлари ўйлаб чиқарган «янги тартибни» ўрната бердилар, шу мамлакатларнинг миллий бойликларини таладилар ва йўқ қила бердилар. Фашизм нақадар ёвуз ва шафқатсиз душман эканлигини халқлар ўз тажрибаларида кўриб, қаноат ҳосил қилдилар ва босқинчиларга қарши қаттиқ кураш олиб боришга киришдилар. Бу — фашизмга қарши адолатли, озодлик кураши эди.

Гитлерчилар Германиясининг Совет Иттифоқига ҳужуми иккинчи жаҳон урушининг янги палласини бошлаб берди. Совет халқи учун бу уруш фашист босқинчиларга қарши Улуғ Ватан урушининг бошланиши бўлди.

Маълумки, урушнинг биринчи босқичи биз учун ноқулай ва душман учун қулай шароитда ўтди. Уруш бошланмасдан анча олдин, фашист Германияси ўзининг бутун экономикасини ҳарбий изга кўчирган эди. СССРга ҳужум бошланган пайтда деярли бутун Ғарбий Европанинг ресурслари ва Германияга қарам бўлган мамлакатларнинг қўшинлари Гитлернинг ихтиёрида эди.

Немис-фашист қўшинлари олдиндан сафарбар қилиниб, зарба берадиган қилиб жойлаштирилган ва бизнинг чегарамизга жуда яқин келтириб қўйилган эди. Бизнинг мамлакатимизга қарши урушга тиш-тирноғигача қуролланган жуда катта армия ташландики, инсоният тарихида ҳеч бир давлат, давлатларнинг ҳеч бир иттифоқи бошқа давлатга қарши шунақа армияни жангга солмаган эди. Маккорлик ва хоинлик билан тўсатдан қилинган ҳужум фашистларга қўл келди.

Душман ўзининг вақтинча устунлигидан фойдаланиб, мамлакатимизнинг анча ичкарисига ёриб кирди. Қўшинларимиз қаҳрамонларча қаршилик кўрсатишларига қарамай, 1941 йил ноябрнинг охирига келиб гитлерчилар Украина, Белоруссия, Молдавия, Литва, Латвия, Эстония территорияларини, шунингдек Россия Федерациясининг бир қанча ғарбий областларини босиб олдилар.

Урушнинг биринчи даврида совет халқи мағлубиятлар ва муваффақиятсизликларнинг аччиқ аламини тотишга мажбур бўлди. Лекин совет кишилари ғалабага бўлган қаттиқ ишончларини ҳеч қачон йўқотганлари йўқ. Улуғ Ленин идеялари уларни руҳлантириб турди. У Октябрь қаҳрамонлари тўғрисида бундай деган эди: «...Уларнинг изидан борамиз, уларга ўхшаб қўрқмас, қаҳрамон бўламиз, деб касамёд қилайлик. Уларнинг шиори бизнинг шиоримиз бўлиб қолсин... Бу — «Ё ғалаба, ё ўлим» деган шиордир». Ғалабага бўлган ишонч фронтдаги жангчиларни, босиб олинган территориялардаги партизанларни, мамлакат ичкарисидаги совет меҳнаткашларини руҳлантириб турди. Бизнинг партиямиз, бизнинг халқимиз сира бўшашмади. Урушнинг биринчи давридаги ҳамма қийинчиликларни енгдик ва уруш ҳаракатларининг боришида тубдан бурилиш ясашга муваффақ бўлдик.

Бундай жуда оғир вазиятда партия, совет халқи армиямизни мустаҳкамламоқ ва экономикамизни ҳарбий изга солиб қайта қурмоқ, мамлакатни жипслашган ҳарбий лагерга айлантирмоқ учун жуда катта, чинакам қаҳрамонона куч-ғайрат сарфладилар. Душманга зарба беришни ташкил этишга қаратилган ҳамма ҳаракатларга раҳбарлик қилмоқ учун ВКП(б) Марказий Комитетининг Бош секретари И. В. Сталин бошчилигида Давлат Мудофаа комитети тузилди. Коммунистик партия, унинг Марказий Комитети, Давлат Мудофаа комитети мамлакатимизнинг ҳамма кучларини сафарбар қилиш йўлида жуда катта иш олиб бордилар. «Ҳамма нарса фронт учун, ҳамма нарса ғалаба учун!», «Бутун куч — душманни тор-мор келтиришга!» — бу шиорлар фашист босқинчиларга қарши курашда байроқ бўлиб қолди.

Душман ўзининг вақтинча ғалабаларидан маст бўлиб турган бир маҳалда партиянинг ақл-идроки ва иродаси, халқнинг фидокорона куч-ғайрати енгилмас пўлат кучни тоблаб чиниқтира берди, бу куч тез фурсатда фашист босқинчиларни даҳшатга солувчи кучга айланди.

Иккинчи жаҳон урушининг нима билан тугаши айни совет — герман фронтида шу фронтда уруш ҳаракатлари ҳал қилинаётганлиги бошланган дастлабки кунларданоқ равшан бўлиб қолди. Душман бостириб кириши хавфи остида турган Англия ҳукумати, фашистлар Германиясининг ва милитаристик Японияниг кучайиб кетишидан ташвишга тушиб қолган АҚШ ҳукумати Совет Иттифоқи билан биргаликда курашишга тайёр эканликларини айтдилар. Гитлеризмга қарши коалиция вужудга келди, бу коалиция халқларни ва давлатларни фашист босқинчиларга қарши ялпи кураш олиб бориш учун бирлаштирди.

Бу коалиция буюк давлатларнинг дипломатик битимларидангина иборат бўлиб туғилгани йўқ. Бу коалиция урушдан олдиноқ коммунистлар, илғор ишчилар ва интеллигенция намояндалари, ҳамма халқларнинг энг яхши фарзандлари фашизмга қарши олиб борган курашда томир ёйган эди. Бу кураш кенгая берди, янгидан-янги миллионлаб кишиларни қамраб ола берди, бутун жаҳон оммавий ҳаракатига айланиб кетди. Бу ҳаракат шундай улуғ сиёсий куч бўлиб қолдики, ҳатто тараққиёт ва коммунизм идеяларидан узоқ бўлган, ҳеч қачон Совет Иттифоқига хайрихоҳ бўлмаган одамлар ҳам шу куч билан ҳисоблашмасликка иложлари қолмади.

Гитлерчилар қўмондонлигининг асосий стратегик режасини — «яшин тезлигида уруш» олиб боришга қаратилган режани бизнинг армиямиз Улуғ Ватан урушининг биринчи босқичларидаёқ барбод қилди.

Ленинград, Одесса, Севастополь, Киев мудофааси совет кишиларининг енгилмас матонатини, улар Ватан ерининг ҳар бир қаричини ўз жонларини аямай ҳимоя қилишга тайёр эканликларини кўрсатди. Бу қаҳрамонлик эпопеялари урушнинг бутун жараёни учун жуда катта аҳамиятга эга бўлди. Афсонавий қаҳрамон шаҳарларнинг бўсағаларида гитлерчилар армиясининг катта-катта кучлари емирила берди.

Севастополь баҳодирлари — денгизчилар ва солдатлар ўз шаҳрини 250 кун қаттиқ туриб ҳимоя қилди. Нева бўйидаги жанглар кеча-ю кундуз тўхтамай, 900 кун давом қилди. Ленин шаҳрининг қаҳрамон ҳимоячилари бўлган ленинградликларнинг иродаси ва матонатини душманнинг қутуриб қилган атакалари ҳам, қамал оқибати бўлган очлик ва муҳтожликлар ҳам синдира олмади.

Гитлерчилар қўмондонлиги Ватанимиз пойтахти — Москвани босиб олишга алоҳида умид боғлаган эди. Немис армиясининг асосий кучлари Москва остоналарига келтириб қўйилган эди: сараланган эсэсчи дивизиялар ва энг тажрибали генераллар шу ерга юборилган эди. Дурбиндан қараган кишига Кремль миноралари кўриниб турибди, деб Гитлерга хабар қилиб қўйган эдилар. Фашистларнинг бошлиқлари Қизил майдонда тантанали парад ўтказишга тайёрланмоқда эдилар.

Васвос Гитлер бизнинг Қизил майдонни кўролмади. Совет Армияси унинг режаларини пучга чиқарди.

«Россия катта-ю, лекин чекинадиган жой қолмади — орқада Москва турибди». Сиёсий раҳбар Клочковнинг бу сўзлари Москвани ҳимоя қилаётган ҳамма кишиларнинг фикр-зикрини ифодалаб берди. Ватанимиз пойтахти енгилмас қалъага айлантирилди. Қатор-қатор қилиб қурилган мудофаа истеҳкомлари билан ўраб олинган қўрқмас ва даҳшатли Москва ишлаб тура берди. Москва ғалабага замин тайёрлайверди. Мамлакатнинг сиёсий штаби — партия Марказий Комитети пойтахтда ўзининг жанговар постидан силжимади. Ўн минглаб москваликлар халқ лашкари сафига кирдилар, жонажон шаҳарни кўкрак кериб ҳимоя қилдилар. Уларнинг кўплари қаҳрамонларча ҳалок бўлди.

Москва заводлари ва фабрикаларининг ишчилари фронт учун тинимсиз меҳнат қилиб турдилар. Яқинлашиб келаётган хавфни Москва ўзининг бутун қудратли организми билан ҳис қиларди. У, ҳар қандай қилиб бўлса ҳам душманни яқин йўлатмасликка, уни уч революция қаҳрамонларининг қони билан суғорилган пойтахт кўча ва майдонларига киритмасликка бутун жон-тани билан интилди. Москва мудофааси бутун Совет халқининг иши бўлиб қолди.

Қирқ биринчи йилнинг 7 ноябрида пойтахтни ҳимоя қилиш учун келган қўшинлар, шу жумладан донг чиқарган Сибирь дивизиялари Қизил майдондаги парад тамом бўлиши биланоқ, душманнинг йўлини тўсмоқ учун олдинги позицияларга жўнаб кетганликлари сизларнинг эсингизда бўлса керак, ўртоқлар.

(Давоми учинчи бетда).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

«ҚАҲРАМОН ШАҲАР» ДЕГАН ФАХРИЙ НОМ БЕРИШ ТЎҒРИСИДАГИ НИЗОМНИ ТАСДИҚЛАШ ҲАҚИДА

СССР Олий Совети Президиуми **қарор қилади:**

«Қаҳрамон шаҳар» деган фахрий ном бериш тўғрисидаги низом тасдиқлансин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
А. МИКОЯН.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1965 йил 8 май.

* * *

«ҚАҲРАМОН ШАҲАР» ДЕГАН ФАХРИЙ НОМ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА НИЗОМ

1. «Қаҳрамон шаҳар» деган фахрий ном Совет Иттифоқининг меҳнаткашлари 1941—1945 йиллардаги Улуғ Ватан урушида Ватанни ҳимоя қилишда ялпи қаҳрамонлик ва мардлик кўрсатган шаҳарларига берилади.

2. «Қаҳрамон шаҳар» деган фахрий ном СССР Олий Совети Президиумининг Фармони билан берилади.

3. «Қаҳрамон шаҳар» деган фахрий номни олишга сазовор бўлган шаҳарга:

а) СССРнинг олий мукофоти — Ленин ордени ва Олтин юлдуз медали топширилади;

б) СССР Олий Совети Президиумининг ёрлиғи берилади.

4. Ленин ордени, Олтин юлдуз медалини ва СССР Олий Совети Президиуми ёрлиғини «Қаҳрамон шаҳар» деган фахрий номни олишга сазовор бўлган шаҳар меҳнаткашларининг вакилларига СССР Олий Совети Президиуми топширади.

5. Ленин ордени, Олтин юлдуз медали ва СССР Олий Совети Президиумининг ёрлиғи меҳнаткашлар депутатлари шаҳар Совети ижроия комитетида сақланади.

6. «Қаҳрамон шаҳар» деган фахрий номни олишга сазовор бўлган шаҳар байроғига Ленин ордени ва Олтин юлдуз медалининг сурати солинади.

7. «Қаҳрамон шаҳар» деган фахрий номни олишга сазовор бўлган шаҳарда Ленин ордени, Олтин юлдуз медали сурати солинган ва СССР Олий Совети Президиуми Фармонининг тексти ёзилган лавҳа ўрнатилади.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

МОСКВА ШАҲРИГА «ҚАҲРАМОН ШАҲАР» ДЕГАН ФАХРИЙ НОМ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи пойтахти меҳнаткашларининг Ватан олдидаги жуда катта хизматлари, немис-фашист босқинчиларга қарши курашда кўрсатган оммавий қаҳрамонлиги, мардлиги ва матонати учун, 1941—1945 йиллардаги Улуғ Ватан урушида совет халқи қозонган ғалабанинг 20 йиллигини нишонлаш юзасидан Москва шаҳрига **«Қаҳрамон шаҳар»** деган фахрий ном берилсин Ленин ордени ва **Олтин юлдуз** медали топширилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
А. МИКОЯН.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1965 йил 8 май.

СОВЕТ ХАЛҚИНИНГ БУЮК ҒАЛАБАСИ

(Боши иккинчи бетда).

Совет жангчилари оғир мудофаа жангларида немис армиясининг тинкасини қуритиб 1941 йилнинг декабрида гитлерчи галаларни пойтахт бўсағасидан улоқтириб ташладилар ва уларни Ғарбга қувиб юбордилар. Фашистлар армияси Москва ёнида тор-мор келтирилганлиги бу армия енгилмайди, деган афсонани пучга чиқарди. Москва ёнидаги тарихий ғалаба совет кишиларини янги жасоратлар кўрсатишга руҳлантирди, уларнинг душман муқаррар емирилади, деган ишончини мустаҳкамлади.

Азиз ўртоқлар!

Сизларга зўр хурсандлик билан шу хабарни маълум қиламанки, пойтахтимиз меҳнаткашларининг Ватан олдидаги жуда катта хизматлари, Улуғ Ватан уруши йилларида кўрсатган қаҳрамонликлари, мардликлари ва матонатлари учун партиямиз Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукумати Москвага Ленин ордени ва Олтин юлдуз медали топшириш билан «Қаҳрамон шаҳар» фахрий унвонини беришга қарор қилдилар. Сизларни, азиз москваликлар, мана шу юксак ва муносиб мукофот билан қутлашга ижозат бергайсиз.

Ўртоқлар! Улуғ Ватан урушининг ҳал қилувчи воқеаларини эслаганимизда машҳур Сталинград жанги, 1942 йилнинг ёзи ва кузидаги қонли жанглар кўз олдимизга келади. Мана шу жангда Қизил Армия урушлар тарихида мисли кўрилмаган қаҳрамонлик ва ҳарбий маҳорат кўрсатди, порлоқ ғалабага эришди. Шу билан бутун жаҳон урушида туб бурилиш бошланди. Волгадаги мағлубият фашистлар империясини таг-томири билан ларзага келтирди. 300 минг кишилик, сараланган ҳарбий группировка тор-мор келтирилганлиги сабабли мотам либосига ўралган гитлерчилар Германиясида мотам қўнғироғи уч кун чалиниб турди.

Совет қўшинларининг бу ғалабаси тўғрисидаги хабар оккупация қилиниб турган бутун Европага ёйилди. Бу хабар гитлерчиларнинг турмаларига ва тиканли симлар билан ўралган ажал лагерларига етиб борди. Бу хабар фашизмнинг ҳалок бўлиши муқаррар эканлигига ишончни кучайтирди, қаршилик кўрсатишга ва курашга даъват қила берди.

1943 йилнинг ёзида Орел-Курск дугасида бўлган жуда катта жанг гитлерчилар Германиясининг белини синдирди ва унинг зарбдор бронетанк қўшинларини ёндириб кул қилди. Жанговарлик маҳорати соҳасида, қурол-яроғ соҳасида, стратегик раҳбарлик қилиш соҳасида армиямизнинг устунлиги бутун дунёга равшан бўлиб қолди.

Бу улуғ урушдаги ҳамма операцияларни санаб адо қилиб бўлмайди. Аммо, Днепрни жанг қилиб кечиб ўтиш, Новороссийск олдидаги «кичик ернинг» қаҳрамонона мудофааси, Қримга десант туширилганлиги, Корсунь-Шевченковский, Ясси-Кишинев, Белоруссияда душманнинг жуда катта кучларини қуршаб олиш ва тор-мор келтириш операциялари сингари бизнинг армиямиз кўрсатган ажойиб жасоратларни унутиш мумкинми, ахир. Қора денгиздаги ва Болтиқ денгизидаги, Шимолий муз океанининг совуқ тўлқинларидаги ва Тинч океанининг бепоён сувларидаги ўзларининг шижоатлари билан Улуғ Ватан уруши тарихига унутилмас саҳифалар ёзган шонли азамат денгизчиларимизнинг қаҳрамонлиги ва мардлиги тўғрисида гапирмай ўтиш мумкинми, ахир. Болтиқ, Қора денгиз, Шимолий ва Тинч океан флотларини Ватан уруши йилларидаги операциялар учун жанговар орденлар билан мукофотлаш тўғрисида партия ва ҳукуматнинг бугун қабул қилган қарорларида денгизчиларимизнинг ботирлиги ва ҳарбий шавкати, совет флоти саркардаларининг санъати муносиб тақдирланди.

Совет Қуролли Кучлари ҳужум суръатларини кучайтира бориб 1944 йилда душманга бир қанча янги қақшатқич зарбалар бердилар, Ватанимиз ерини фашист ифлослардан батамом тозаладилар ва уруш ҳаракатларини ўз мамлакатимиз доирасидан ташқарига кўчирдилар.

Ўша вақтнинг ўзида гитлерчиларга қарши коалициядаги иттифоқчиларимиз ўз қўшинларини Францияга тушириб, иккинчи фронт очдилар. Ўша вақтгача Совет Иттифоқи фашистлар Германиясининг асосий кучлари билан аслида яккама-якка жанг қилиб келди.

Совет Иттифоқининг ва гитлерчиларга қарши коалицияда қатнашган бошқа давлатларнинг қуролли кучлари бериб турган зарбалар остида Германиянинг иттифоқчилари бирин-кетин таслим бўлавердилар. Фашист давлатлар блоки бузилиб кетди, гитлерчилар Германияси батамом яккаланиб қолди.

Берлиндаги жуда катта жанг урушни поёнига етказди. Ҳар томондан ёғдириб турилган ўқ учинчи рейхнинг бир вақтлар қудратли бўлган армияси қолдиқларини қисиб, эзиб ташлади. Гитлерчилар ўзининг ўлишига кўзи етган йиртқичлардек бутун жон-жаҳдлари билан қаршилик кўрсатдилар. Лекин душман янчиб ва емириб ташланди. Совет байроғи, Ғалабанинг қизил туғи фашизм уяси устида ҳилпиради.

Совет Армияси Австриядаги Альп тоғларига, Эльба дарёсининг бўйига ва Гамбургнинг шарқида Болтиқ соҳилига чиқиб олди. Германия тўла мағлубиятга учраб, сўзсиз таслим бўлиш тўғрисидаги актга қўл қўйди. Мана шу тарихий пайтни Совет Иттифоқи халқлари қарийб бир минг беш юз кун кутган эдилар. Ниҳоят, шундай кун келди!

Халқимиз ғалабага осонлик билан эришгани йўқ. Совет Иттифоқи бошига тушган шу қадар даҳшатли уруш ҳеч бир халқнинг бошига тушмаган эди. Бу уруш йигирма миллион совет кишисининг ёстиғини қуритди. Уруш оқибатида етим қолган, бева қолган, инвалид бўлиб қолган кишилар бир неча ўн миллионлаб ҳисобланади. Бу рақамлар одамлар тортган нақадар чексиз азоблар, ғам-ғуссаларни ифодалаб турибди! Уруш ўзининг фожиона изини қолдирмаган оила бизнинг мамлакатимизда камдан-кам учрайди, деса бўлади. Совет кишиларининг ҳалок бўлганлиги — бизнинг энг оғир талафотимиз бўлди. Шунинг учун ҳам биз совет кишиларининг Ватан учун, унинг озодлиги ва бахт-саодати учун тўкилган қонининг бир қатрасини ҳам асло унутмаймиз.

Бизнинг еримизда, бошқа мамлакатларнинг территорияларида гитлерчилар қилган йиртқичликларни қаҳр-ғазаб ва алам-изтироб билан эсламаслик мумкин эмас. Фашистлар оккупация қилиб турган вақтлар бутун-бутун халқлар учун катта фожиа бўлди. Совет Иттифоқида, Польшада, Югославияда, Чехословакияда ва Европанинг бошқа мамлакатларида гитлеризм қилган мудҳиш жиноятларни, тирик кишилар ёқилган гулханларни, тирик одамларнинг газ тўлдирилган хоналарда бўғиб ўлдирилганлигини, ажал лагерларини унутиш мумкинми, ахир. Освенцим крематорияларида куйдирилган, Майданекдаги газ камераларида бўғиб ўлдирилган, Маутхаузен майдонларида қийноққа солинган миллион-миллион эркаклар, хотинлар, чоллар ва болаларни унутиш мумкинми, ахир. Бухенвальд бонги шу кунгача ҳам одамларнинг қалбида янграб турибди, уларда фашизмга ва ирқчиликка нисбатан нафрат ҳиссларини уйғотмоқда, инсониятга қарши жиноят қилганларни жазолашни талаб этмоқда.

Ўртоқлар!

Фашизмни тор-мор келтирган совет халқининг тарихий ғалабаси, аввало, социалистик тузумимизнинг қудратли ҳаётий кучини кўрсатувчи яққол далилдир.

Улуғ Ленин бундай деган эди: «Ишчи ва деҳқонларнинг кўпчилиги ўзларининг Совет ҳокимиятини — меҳнаткашлар ҳокимиятини ҳимоя қилаётганликларини билган, ҳис этган ва кўрган, ўзлари ҳимоя қилаётган ишнинг ғалабаси уларга ва уларнинг болаларига маданиятнинг бутун самараларидан, инсон меҳнатининг бутун самараларидан фойдаланиш имкониятини таъминлашини билган халқни ҳеч қачон енгиб бўлмайди». (Асарлар, 29-том, 327-бет).

Социализмнинг ижтимоий системаси, унинг иқтисодий ва ташкилий имкониятлари, совет жамиятининг ғоявий ва сиёсий бирлиги, совет ватанпарварлиги ва пролетар интернационализми СССР халқларининг дўстлиги, уларнинг Коммунистик партия теварагига жипслашганлиги, Совет Армиясининг мислсиз қаҳрамонлиги ва мардлиги — Улуғ Ватан урушида совет халқининг ғалаба қозонишини таъминлаган асосий омиллар ана шулардир.

Бизнинг шонли Коммунистик партиямиз бу урушда совет халқининг улуғ йўлбошчиси, ташкилотчиси ва саркардаси бўлди. Бизнинг партиямиз ўзининг бутун ташкилотчилик даҳосини, СССР халқлари қудратли ҳамдўстлигининг бутун кучини, халқнинг йиллар бўйи тўпланиб келган бутун ғайратини, сабот-матонатини, сабр-бардоши ва қудратли иродасини фашизмни тор-мор келтиришдан иборат ягона мақсадга қаратди.

Ленинчи коммунистларнинг қандай оғир революцион мактабдан ўтганликлари ҳаммага маълум. Чоризмнинг армия, полиция, жандармерия, турмалар ва каторгалардан иборат жуда катта машинаси уларга қарши турар эди. Курашнинг ҳар бир қадамида қон тўкилар, беҳисоб қурбонлар берилар эди. Аммо, коммунистлар хавф-хатарнинг юзига дадил қарашга, ўлимдан қўрқмасликка ўрганиб қолишган. Кучли душманнинг зарбалари остида улар оммани қаттиқ ва оғир кураш учун ленинча жипслаштиришни, омманинг дилида ғалабага кўпроқ ишонч туғдиришни ўрганиб олишди. Бинобарин, биз партиямизнинг кучлар тенг бўлмаган жангларда курашиб, ғалабага эришиш илмини зўр маҳорат билан ўрганиб олганлиги билан фахрланамиз.

Партиянинг энг яхши кучлари курашнинг энг хатарли ва энг масъулиятли участкаларига ташланди. Партиямиз Марказий Комитети аъзоларининг қарийб учдан бир қисми Улуғ Ватан уруши фронтларида бўлди. Район, шаҳар, область, ўлка партия комитетларининг, иттифоқдош республика партия Марказий Комитетларининг секретарлари Ҳаракатдаги армияга ва душманнинг орқа томонига юборилди.

1941 йилнинг охирига келиб, Қизил Армияда 1 миллион 300 минг коммунист бор эди. «Коммунистлар, олға!» деган шиор ҳар бир партия аъзоси ҳаёти ва фаолиятининг энг олий нормаси, қонуни бўлиб қолди. Партия фронтларда ўзининг уч миллион фарзандидан жудо бўлди. Уруш йилларида беш миллион совет кишиси партия сафларини тўлдирди. Минг-минглаб совет жангчилари жангга ҳозирлик кўрар эканлар, ўзларининг партияга қабул қилинишларини сўрар эдилар, мардлик имтиҳонидан ўтиш улар учун кандидатлик стажини ўташ билан тенг бўлиб қолган эди.

Партия раҳбарлик қилган совет халқи Қуролли Кучларимиз енгилмас бўлиши учун ҳамма чораларни кўрди. Бизнинг Совет Армиямиз, унинг солдат ва матрослари, сержант ва старшиналари, унинг офицерлари, генераллари ва адмиралларн эса халқимизнинг умид ва ишончини батамом оқладилар!

Улуғ Ватан уруши даврида фронтда ва фронт орқасида қаҳрамонлик кўрсатган кишиларнинг кўплари бутун дунёга маълум. Шу қаҳрамонлардан баъзиларини ўз полкдошлари ва ҳамюртлари биладилар. Аммо, ё жангда ҳалок бўлган, ёки ҳозир барҳаёт бўлиб меҳнат қилаётган яна миллион-миллион кишилар борки, уларнинг номлари кўпчиликка маълум эмас. Ана шу оддий ва камтарин кишилар мислсиз мардлик, жасурлик, ақли расолик, тадбиркорлик кўрсатдилар, ўлимдан қўрқмадилар, букилмас ирода билан ғалабага интилдилар. Билмадим, оламда чин инсоннинг ажойиб фазилатларини ифодалай оладиган қанча олижаноб сўзлар бор экан! Лекин солдат, ватанпарвар, Улуғ Ватан урушининг қатнашчиси бўлган совет кишиси ана шу олижаноб сўзларнинг ҳар бирига муносибдир!

Фашистларга қарши жангларда кўрсатган мардлиги ва қаҳрамонлиги учун етти миллион совет жангчиси Совет Иттифоқининг орден ва медаллари билан мукофотланди. 11 минг киши Совет Иттифоқи Қаҳрамони деган унвонни олишга сазовор бўлди.

Александр Матросов, Николай Гастелло, Юрий Смирнов, Василий Зайцев, Александр Покришкин, Иван Кожедуб, Алексей Маресьев ва бошқа кўпдан-кўп қаҳрамонларнинг ўлмас қаҳрамонликларини ким билмайди. Рейхстаг узра Ғалаба байроғини тиккан Михаил Егоров, Мелитон Кантария ва Константин Самсоновларнинг шарафли номлари кимга маълум эмас. Генерал Дмитрий Михайлович Карбишев, шоир Муса Жалил, Ватанимиз чегарасидан ташқаридаги антифашист кураш қаҳрамонлари Федор Политаев, Василий Порик, Меҳти Ҳусайнзодаларнинг номлари совет кишисига хос букилмас ирода ва сабот-матонат рамзи сифатида умрбод хотирамизда яшайди.

Олдинга ёриб ўтган ёвнинг жуда орқа томонида, ўт ҳалқаси қуршовида қолган қаҳрамон Брест қалъаси сурункасига бир неча ҳафта душман билан жанг қилишни давом эттира берди. Брест қалъасининг мудофааси — оммавий қаҳрамонлик, матонат ва мардликнинг ёрқин намунаси бўлиб, совет солдатининг баҳодирона кучини бутун дунёга кўрсатди. Мана шу ажойиб қаҳрамонлик хотираси учун Брест қалъасига «Қаҳрамон қалъа» деган фахрий унвон бериш, унга Ленин ордени ва Олтин юлдуз медали топшириш ҳақида қарор қабул қилинди.

Биз Брест қалъаси мудофаасининг ҳозир барҳаёт бўлган барча қатнашчиларини чин юракдан табриклаймиз! Қалъанинг жангда ҳалок бўлган ҳимоячиларининг порлоқ хотираси асло сўнмасин!

Қаҳрамонларнинг фидокорона кураши совет кишиларидаги юксак маънавий матонат ва ватанпарварликнинг жонли тимсолидир. Уларга шон-шарафлар бўлсин, ўртоқлар!

Улуғ Ватан урушида қўшинларнинг барча турлари ва хиллари — шонли пиёда аскарларимиз, денгизчиларимиз, учувчиларимиз, танкчиларимиз, тўпчиларимиз, чегарачиларимиз, сапёрларимиз, алоқачиларимиз, разведкачиларимиз баб-баравар даражада юксак шон-шавкат кўрсатдилар, уларнинг ҳаммалари чексиз ботирлик ва маҳорат билан жанг қилдилар. Уруш ўтида бунёдга келган Совет Гвардияси ўзининг жанговар ишлари билан мана шундай юксак номни олиш ҳуқуқига сазовор бўлди.

Уруш йилларида Совет Қуролли Кучлари сафларида неча ўн минглаб моҳир ва тажрибали ҳарбий бошлиқлар ўсиб етишди. Взвод ва роталарнинг, эскадрилья ва батареяларнинг, батальонлар, полклар, бригада ва дивизияларнинг командирлари ғалабанинг чинакам ижодкорлари эканликларини намойиш қилдилар.

Коммунистик партия ажойиб саркардаларнинг бутун бир плеядасини тарбиялаб етиштирди ва кўтарди. И. Х. Баграмян, А. М. Василевский, Н. Ф. Ватутин, К. А. Вершинин, Н. Н. Воронов, Л. А. Говоров, А. Г. Головко, С. Г. Горшков, А. А. Гречко, А. И. Еременко, Г. К. Жуков, М. В. Захаров, И. С. Исаков, И. С. Конев, Н. И. Крилов, Н. Г. Кузнецов, Р. Я. Малиновский, К. А. Мерецков, К. С. Москаленко, А. А. Новиков, Ф. С. Октябрьский, И. Е. Петров, М. М. Попов, К. К. Рокоссовский, В. Д. Соколовский, Ф. И. Толбухин, В. Ф. Трибуц, И. Д. Черняховский, В. И. Чуйков, Б. М. Шапошников, И. С. Юмашев ва бошқа шу каби кўпгина атоқли ҳарбий бошлиқларнинг номлари кўпчиликка маълумдир. Гражданлар уруши даврида ёқ ном чиқарган С. М. Будённий, К. Е. Ворошилов, С. К. Тимошенко сингари «кекса гвардия» намояндалари ҳам душманга зарба беришни ташкил этишда актив қатнашдилар.

Ватан уруши давомида душманнинг кўп минг кишилик армиялари қуршаб олиниб, тор-мор келтирилганлиги, душманнинг орқа томонига чуқур кириб бориб қилинган ҳужумлар, ҳар хил турдаги қўшинларнинг ҳаракати бир-бирига усталик билан мувофиқлаштириб турилганлиги ва улар бир-бири билан боғланиб ҳаракат қилганлиги шавкатли маршалларимиз, генералларимиз ва адмиралларимиз ҳарбий санъатининг мисли кўрилмаган намуналари бўлди.

Сиёсий ходимлар Совет Қуролли Кучларининг жони-дили эдилар. Улар жангчиларимизга партиямиз сўзини етказдилар, жангчиларимизни қаҳрамонона ва фидокорона курашга илҳомлантирдилар. Политрукдан тортиб Ҳарбий совет аъзосигача ҳамма сиёсий ходимлар вазият энг оғир бўлган жойларга бориб, жангчиларда ҳаққоний ишимизнинг тантанасига бўлган ишончни мустаҳкамладилар, уларни мардлик, довюраклик ва ботирлик руҳида тарбияладилар.

Энг оғир кунларда ҳам солдатларимиз юрагида душман устидан муқаррар ғалаба қозонамиз деган қатъий ишонч бор эди. Бизнинг Қизил Армиямиз Ғалабанинг шонли Байроғини Волгадан то Эльбагача кўтариб борди. Совет Қуролли Кучлари Ватанимиз шон-шарафи ва мустақиллигини қаттиқ туриб сақлаб қолдилар, халқларни фашизм асоратидан халос қилдилар. Уларнинг кўрсатган жасорати асло унутилмайди!

Ғолиб совет солдатига шон-шарафлар бўлсин!

Қаҳрамон Совет Армиямизга шон-шарафлар бўлсин!

Душман босиб олган бутун территорияга ёйилган оммавий партизанлар ҳаракати совет ватанпарварлигининг ёрқин ифодаси бўлди. Бир миллиондан ортиқ актив жангчи партизан отрядлари, қўшилмалари, яширин ташкилотларнинг сафларида туриб курашди. Украина, Белоруссия, Молдавия, Литва, Латвия, Эстониядаги, Россия Федерациясининг Смоленск, Брянск, Орёл, Ленинград, Калинин ва бошқа бир қанча областларидаги кўпгина районларда партизанларнинг тилларда достон бўлиб қолган қўшилмалари қаҳрамонона курашдилар.

1812 йилги Ватан урушидаги ватанпарвар партизанларнинг шон-шавкатини тиклаб, 1941 — 1945 йиллардаги Ватан уруши мамлакатимиз тарихига Сидор Ковпак билан Константин Заслонов, Николай Кузнецов билан Вера Хоружеяларнинг, ўнлаб ва юзлаб подпольечиларнинг, партизан отрядлари командирларининг, совет разведкачиларининг номларини Денис Давидов ва Василиса Кожиналарнинг номлари билан ёнма-ён ёзиб қўйди. Партизанларнинг командирларидан Т. П. Бумажков, А. В. Герман, М. А. Гурьянов, В. И. Козлов, В. З. Корж, И. А. Козлов, М. И. Наумов, С. В. Руднев, А. Н. Сабуров, А. Ф. Федоров, М. Ф. Шмирев ўртоқларнинг ҳамда фашист босқинчиларга қаршилик кўрсатиш халқ ҳаракатида қатнашган кўпдан-кўп бошқа қаҳрамонларнинг тилларда достон бўлиб қолган номлари ҳеч қачон унутилмайди.

Ана шу қаҳрамонлар «Немис босқинчиларнинг босган изи оёғини чўғдек куйдирсин!» — деган даҳшатли шиорни ўз жанговар ишлари билан амалга оширдилар.

Фронтдан неча юз ва, ҳатто неча минг километр нарида, душманнинг орқа томонида гитлерчиларга қўрқинч ва даҳшат солган кишининг — эгнида оддий гражданлик кийими, бошида қизил ленталн қулоқчини бўлган қаҳрамон партизаннинг сиймоси каска ва шинель кийган совет жангчисининг ёнидан абадий жой олиб қолди.

Халқ қаҳрамонлари бўлган партизанларимизга шон-шарафлар бўлсин!

Ўртоқлар!

Фронтда фашизм устидан қозонилган ғалабага миллион-миллион совет ишчилари, деҳқонлари, интеллигенциясининг мамлакат ичкарисида зўр бериб қилган меҳнати билан ҳам замин тайёрланди. Кураш натижаси фақат жанг майдонларида эмас, металл учун, ҳарбий техника учун, ғалла учун бутун мамлакат бўйлаб кенг қулоч ёзган буюк жангда ҳам ҳал қилинди.

Жуда қисқа муддат ичида экономикани мудофаа манфаатларига тўла хизмат қилдириш зарур бўлиб қолган эди. Бу вазифани гитлерчи галалар мамлакат территориясига бостириб кирган энг оғир шароитларда ҳал этишга тўғри келди. Неча юзлаб йирик корхоналарни ва 10 миллиондан кўпроқ кишини Шарққа кўчиришни таъмин этган совет ишчилари, инженерлари, ишлаб чиқариш командирлари, темир йўлчиларининг жасоратига орадан йигирма йил ўтгач, ҳозир ҳам қойил қолмасдан бўлмайди. Аслини олганда, бутун бир индустриал мамлакат минглаб километр масофага кўчирилди. Ўша ноobод жойларда, кўпинча очиқ ҳавода машина ва станоклар темир йўл платформаларидан туширилиши биланоқ ишга солиб юборилди.

Халқимиз Урал, Поволжье, Сибирь, Узоқ Шарқ ишчилари, инженерлари ва техникларининг меҳнатда кўрсатган буюк жасоратини ҳамиша зўр миннатдорчилик билан эслаб юради. Бепоён Ватанимизнинг ҳамма томонларида совет кишилари фидокорона меҳнат қилиб, шу билан душман устидан ғалаба қозонилишини таъминладилар. Ғалаба учун зарур бўлган кўмир Кузбасс ва Қарағанда шахталарида чиқарилди. Манфур душманни тор-мор келтириш учун зарур бўлган пўлат Урал мартенларида эритилди.

Ураллиқлар, сибирликлар ва узоқ шарқликларнинг қилган қаҳрамонона меҳнатларига, уларнинг Қозоғистондаги, Ўрта Осиё ва Закавказье республикаларидаги қардошлари қилган меҳнат қўшилиб кетди. Қозоғистон, Ўрта Осиё ва Закавказье республикалари кураш ва душман устидан ғалаба қозонишдек умумий ишга катта ҳисса қўшдилар.

Уруш йиллари мобайнида биз гитлерчиларга нисбатан қарийб икки баравар кўп ҳарбий техника ясаб чиқардик. Урушнинг тўрт йили мобайнида бизнинг саноатимиз қарийб 490 минг тўп, 102 мингдан кўпроқ танк ва ўзиюрар тўп, 137 мингга яқин ҳарбий самолёт ясаб берди.

Бу рақамлар тилсиз ва жонсизга ўхшаб туюлади. Лекин уларда олам-олам маъно бор! Чунки шуларнинг ҳаммаси баъзан неча ойлаб цехлардан чиқмаган, станоклар ёнида ухлаган ва овқатланган, дам олиш кунлари ҳам ишлаган миллион-миллион ишчилар, техниклар, инженерларнинг қўли билан қилинди. Даҳшатли хавф-хатар туғилган дамларда Ватанга меҳнати билан хизмат қилишни ўзининг гражданлик, ватанпарварлик бурчи, ўз ҳаётининг мақсади ва маъноси деб билган кишиларгина шу тахлитда ишлашлари мумкин эди. Совет касаба союзлари мамлакатимиз меҳнаткашларининг куч-ғайратларини душманни тор-мор келтириш учун сафарбар этишда катта роль ўйнади. Ишчилар синфининг уруш йилларидаги қаҳрамонона меҳнати мамлакатимиздаги барча меҳнаткашлар учун ўрнак бўлмоқда ва ўрнак бўла беради. Шавкатли ишчилар синфимизга шон ва шарафлар бўлсин!

Колхозчи деҳқонлар ишчилар синфи билан бир сафда туриб меҳнат қилдилар. Душман мамлакатимизнинг бой ва ҳосилдор ерларини босиб олган эди. У, халқимизни очдан ўлдирмоқчи эди. Лекин душман бунга эришолмади. Бу эса тамомила эркак ва аёл колхозчиларимиз, совхоз ходимларимиз, қишлоқдаги партия ташкилотларимизнинг хизматидир. Оғир уруш шароитида, ишчи кучи, тракторлар, қишлоқ хўжалик машиналари мутлақо етишмай турган бир вазиятда улар ўзларининг фидокорона меҳнатлари билан душманнинг қора ниятини пучга чиқардилар ҳамда армиямизни ва мамлакат ичкарисини озиқ-овқат билан таъминлаб турдилар.

Қишлоқ хўжалигимизнинг азамат меҳнаткашларига шон-шарафлар ва офаринлар бўлсин!

Бизнинг интеллигенциямиз фашизм устидан ғалаба қозониш ишига катта ҳисса қўшди. Интеллигенция вакиллари Қуролли Кучларимиз ва партизан отрядларининг сафларида туриб, жангларда қатнашдилар, мамлакат ичкарисидаги энг масъулиятли соҳаларда меҳнат қилдилар.

Совет олимлари ва конструкторлари — С. В. Ильюшин, В. М. Петляков, А. Н. Туполев, А. И. Микоян, А. С. Яковлев, С. А. Лавочкин, В. Г. Грабин, В. А. Дегтярев, Ф. В. Токарев, Г. С. Шпагин, А. А. Морозов, Ж. Я. Котин, И. И. Иванов, Ф. Ф. Петров ўртоқлар мукаммал жанговар қурол-яроғларнинг, ҳарбий техниканинг, анжомларнинг намуналарини яратдилар. Бунинг натижасида совет жангчилари мақталган «пантера» ва «йўлбарс»лардан устун келган танкларни, учувчиларимизнинг осмонни ўзиники қилиб олишига имкон берган самолётларни, пиёда қўшинларимиз билан артиллериямизнинг муваффақиятли ҳаракат қилишини таъминлаган ҳамма калибрдаги аъло даражали ўқ отувчи қуроллар ва тўпларни олиб турдилар. Машҳур «катюша»ларнинг оловли гулдураклари гитлерчиларни қандай даҳшатга солганлигини уруш қатнашчилари яхши биладилар.

Совет маданиятининг арбоблари уруш йилларида халқнинг иззат-ҳурматига сазовор бўлдилар. Ёзувчилар, журналистлар, рассомлар, музикачилар, артистлар, кино ходимлари душман ҳужумининг дастлабки кунлариданоқ ўзларини сафарбар этилган ва хизматга чақирилган деб билдилар. Алексей Толстой, Михаил Шолохов ва Александр Фадеевнинг ватанпарварлик билан ёзган илҳомбахш мақолалари, Илья Эренбургнинг қиличдай ўткир публицистикаси, Николай Тихоновнинг қамалдаги Ленинградда ёзган тўлқинлантирувчи очерклари, Александр Корнейчукнинг пьесалари, Ванда Василевская, Леонид Леонов, Борис Горбатов, Леонид Соболев, Аркадий Гайдарнинг асарлари, Константин Симонов, Жамбул Жабоев, Максим Рильский, Петрусь Бровка, Алексей Сурков, Василий Лебедев-Кумач, Саломея Нерис, Самад Вурғуннинг шеърлари ҳамда Совет Иттифоқидаги бошқа халқлар ёзувчилари ва шоирларининг асарлари, Кукрикиксларнинг шафқатсиз карикатуралари, Шостаковичнинг симфониялари, Александров, Дунаевский, Соловьев-Седойнинг қўшиқлари, совет халқлари маданиятининг юзлаб ва минглаб шонли намояндаларининг бутун ижоди кишиларда босқинчиларга нисбатан нафрат алангасини ёндирди, уларни мардлик руҳида тарбиялади, кишиларда курашга интилиш иродасини тоблади. Маяковский ибораси билан айтганда, совет ёзувчисининг қалами найзага тенглаштирилди. Масалан, ғалабагача бўлган машаққатли йўлни бошидан охиригача пиёда босиб ўтиш, ёқимли ҳазил-мутойиба ва аския билан жангчиларимизга далда бериш, руҳий матонат ва донишмандлик намунаси, халқ уддабуронлиги ва халқ кучининг тимсоли бўлиб хизмат қилиш учун Александр Твардовскийнинг поэмаси саҳифаларидан жангчилар орасига кириб келган гвардиячи оддий аскар Василий Теркиннинг жанговар йўлини эслаш кифоя.

Совет интеллигенциямизга шон-шарафлар бўлсин!

Оғир уруш йилларида ажойиб мардлик кўрсатган совет хотин-қизларига икки букилиб таъзим қиламиз. Совет хотин-қизларимизнинг улуғвор руҳи ва букилмас иродаси, уларнинг садоқати, вафодорлиги, Ватанга муҳаббати, меҳнатдаги чексиз ғайрати ва фронтдаги қаҳрамонлиги ҳеч қачон уруш кунларида бўлганидек зўр куч билан намоён бўлган эмас эди. Қўлига милтиқ ушлаган, самолёт штурвали ёнида ўтирган жангчи аёлнинг сиймоси, елкасига погон таққан санитарка, ҳамшира ёки врачнинг сиймоси фидокорлик ва ватанпарварликнинг порлоқ намунаси сифатида хотирамизда яшай беради.

Хотин-қизлар ғалаба учун мамлакат ичкарисида нақадар кўп ишларни қилмадилар! Улар ўзлари учун ҳам, фронтга кетганлар учун ҳам ишладилар. Агар шундай тарози топилса-ю, унинг бир палласига солдатларимизнинг урушда кўрсатган жасоратини қўйиш, иккинчи палласига эса совет хотин-қизларининг меҳнатда кўрсатган жасоратини қўйиш мумкин бўлса, қаҳрамон совет хотин-қизлари уруш даҳшатидан чўчимай, ўз эрлари ва ўғиллари билан бир сафда турганлари каби ана шу тарозининг ҳар иккала палласи ҳам ҳойнаҳой бир-бирига теппа-тенг келган бўлур эди.

Азиз ўртоқлар! Мен шуни сизларга хурсандчилик билан маълум қиламанки, совет хотин-қизларининг коммунистик қурилишдаги, Улуғ Ватан уруши йилларида Ватанни ҳимоя қилишдаги ғоят катта хизматларини, уларнинг фронтдаги ва мамлакат ичкарисидаги қаҳрамонлиги ва фидокорлигини нишонлаш мақсадида, шунингдек хотин-қизларнинг халқлар ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлашга ва тинчлик учун курашга катта ҳисса қўшаётганликларини тақдирлаб, партия Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети Халқаро хотин-қизлар куни 8 Мартни СССРда дам олиш куни деб эълон қилиш тўғрисида қарор чиқардилар.

Совет хотин-қизларимизга, азиз оналаримиз, умр йўлдошларимиз, опа-сингилларимиз ва қизларимизга чин кўнгилдан сиҳат-саломатлик, бахт-саодат ва янгидан-янги катта муваффақиятлар тилашга рухсат этгайсиз!

Социалистик Ватанни ҳимоя қилишда бизнинг йигит ва қизларимиз, комсомолларимиз мардлик ва қаҳрамонликнинг жуда буюк намуналарини кўрсатишди. Ўша кунларда Ленин комсомоли Ватанга миллион-миллион содиқ жангчилар етказиб берди. Ана шу жангчилар ўлимдан сира қўрқмай, Ватанни дадил ҳимоя қилдилар. Зоя Космодемьянская, Лиза Чайкина, Краснодон ёш гвардиячилари, Саша Чекалин, Маншук Маметова, Мария Мельникайте ва бошқа шу каби кўплаб порлоқ, қаҳрамонона номлар Советлар Ватанига чексиз содиқликнинг абадий намунаси бўлиб хизмат қила беради.

Бизнинг совет ёшларимизга шон-шарафлар бўлсин!

Ўртоқлар!

Улуғ Ватан урушининг бош қаҳрамони ҳақида гапирадиган бўлсак, мамлакатимизда яшаётган ва узилмас қардошлик иплари билан бир-бирига пайванд бўлган халқларнинг бутун аҳил оиласи ана шундай абадий барҳаёт қаҳрамондир. Руслар, украинлар, белоруслар, ўзбеклар, қозоқлар, грузинлар, озарбайжонлар, литваликлар, молдаванлар, латишлар, қирғизлар, тожиклар, арманилар, туркманлар, эстонлар — хуллас Совет Иттифоқидаги барча халқларнинг фарзандлари ўз Ватанини ҳимоя қилиш учун кўкракларини қалқон этдилар. Партиянинг ленинча миллий сиёсати уруш синовидан муваффақиятли ўтди. Фашизм социалистик миллатлар орасига раҳна солишга муваффақ бўла олмади. Социалистик миллатларнинг қардошларча иттифоқи ўз кучини ва ҳаётий қобилиятини кўрсатди, фашист босқинчилар устидан қозонилган ғалабанинг асосий манбаларидан бири бўлди. Халқларимизнинг бузилмас дўстлиги абадий яшасин, мустаҳкамлансин ва равнақ топа берсин!

Ўртоқлар!

Антифашист коалициядаги бошқа халқлар ва мамлакатлар ҳам ғалабага катта ҳисса қўшдилар.

Людвик Свобода билан Богумир Ломский бошчилигидаги Чехословак ҳарбий қисмлари, Михаил Роля-Жимерский, Зигмунт Берлинг ва Мариян Спихальский бошчилигидаги поляк қўшинлари совет жангчилари билан ёнма-ён туриб жанг қилдилар. Қардош социалистик Монголиянинг умумий курашимизга кўрсатган ёрдамини биз яхши биламиз. Луи Дельфино қўмондонлигидаги «Нормандия — Неман» француз авиация қўшилмасининг муваффақиятли ҳаракатлари СССР билан Франция халқлари жанговар бирдамлигининг намунаси бўлди.

Словакиядаги машҳур қўзғолон билан Прагадаги қўзғолон, Польша пойтахти Варшавадаги қўзғолон, Болгария ва Руминиядаги қўзғолонлар фашизмга қарши олиб борилган кураш йилномасига шонли саҳифалар ёзиб қолдирди. Коммунистик партияларнинг Владислав Гомулка, Антонин Новотний, Тодор Живков, Янош Кадар, Георге Георгиу-Деж ўртоқлар сингари атоқли арбобларининг номлари Шарқий Европа халқлари олиб борган қаҳрамонона озодлик кураши билан чамбарчас боғлангандир.

Ўртоқ Иосип Броз Тито бошчилик қилган Югославия Халқ озодлик армияси бутун уруш мобайнида босқинчилар билан қаҳрамонона кураш олиб борди. Албания ва Грециядаги партизан армиялари гитлерчиларга қарши аёвсиз жанг қилди.

Болгар, румин, венгер, фин қўшинлари ҳам фашизмни тор-мор келтиришга ўз ҳиссасини қўшди.

Франция, Италия, Норвегия, Дания, Бельгиядаги ва Ғарбий Европанинг фашистлар босиб олган бошқа мамлакатларидаги қаршилик кўрсатиш ҳаракати катта аҳамиятга эга бўлди. Бу — кенг кўламдаги умумдемократик ҳаракат бўлиб, унда коммунистлар антифашист, ватанпарвар кучларни жипслаштириб, етакчи роль ўйнадилар. Германиянинг ўзида ҳам немис халқининг энг яхши фарзандлари коммунистлар раҳбарлигида подполье ва аёвсиз террор шароитида гитлерчиларга қарши қаттиқ кураш олиб бордилар.

Гитлерчилар босиб олган территорияларда, қаршилик кўрсатиш ҳаракати жангчиларининг сафларида, фашистларнинг зиндонлари ва қамоқ лагерларида коммунистлар фидокорлик, сабот-матонат ва қаҳрамонлик намуналарини кўрсатдилар. Антифашист кураш фронтининг Жак Дюкло, Вальдек Роше, Луижи Лонго, Эрнст Тельман, Макс Рейман ва бошқа кўп ўртоқлар сингари раҳбарларининг номларини халқлар яхши биладилар.

Халқаро коммунистик ҳаракатнинг таниқли арбоблари — Георгий Димитров, Пальмиро Тольятти, Морис Торез, Вильгельм Пик, Вальтер Ульбрихт, Долорес Ибаррури, Иоган Копленинг ўртоқлар халқларнинг фашизмга қарши курашини уюштиришда катта роль ўйнадилар.

Агрессорлар блокининг мағлубияти 1945 йил 2 сентябрда милитаристик Япониянинг таслим бўлиши билан тугалланди, бу эса Осиё халқларининг революцион ҳаракатини юксалтириш учун қулай шарт-шароитлар яратиб берди. Японнянинг сараланган Квантун армияси Совет Қуролли Кучлари томонидан тор-мор келтирилганлиги бунда катта роль ўйнади.

Хитой территориясида ўртоқ Мао Цзэ-дун бошлиқ Коммунистик партия раҳбарлиги остида босқинчиларга қарши чинакам халқ уруши кенг қулоч ёзди. Ўртоқ Чойбалсан билан ўртоқ Цеденбал бошчилигидаги Монголия Халқ Республикасининг жангчилари япон агрессорларига қарши актив курашдилар. Вьетнам ва Корея халқлари шу мамлакатларнинг коммунистлари бошчилигида ўз озодликлари ва мустақилликлари учун қаҳрамонона жанг қилдилар. Озодлик курашининг таниқли жанговар раҳбарларидан ўртоқ Хо Ши Мин ва ўртоқ Ким Ир Сеннинг номлари ана шу кураш билан чамбарчас боғлангандир.

Индонезия ва Филиппин, Малайя ва Бирма ватанпарварлари кўп йиллар мобайнида империалистларга ва мустамлакачиларга қарши қаттиқ кураш олиб бордилар.

Биз АҚШ, Англия, Франция халқларининг ва Гитлерга қарши коалициядаги бошқа иттифоқчиларимизнинг курашини самимий туйғулар билан эслаймиз.

Фашизмга қарши биргаликда кураш олиб борилган йилларда бизга иттифоқчи бўлган мамлакатларнинг ҳукуматларига бошчилик қилган кишиларни — АҚШ президенти Рузвельтни, Англия бош министри Черчиллни, курашаётган Франция ҳукуматининг бошлиғи генерал де Голлни биз муносиб даражада ҳурматлаймиз.

Ўртоқлар!

Совет халқи ва унинг Қуролли Кучлари ўзларининг буюк халоскорлик миссияларини шараф билан адо этдилар. Улар Европа ва Осиё халқларининг озодлик ва миллий мустақиллик учун олиб борган курашига қардошларча ёрдам кўрсатдилар, герман халқининг ҳам фашизмдан халос бўлиб олишига ёрдам бердилар.

Бугун, фашизм устидан қозонилган ғалабанинг мана шу 20 йиллик тантанали кунида биз ифтихор билан айта оламизки, совет халқи урушнинг оғир имтиҳонидан шараф билан ўтди. Душман янчиб ташланди, ер билан яксон қилинди. Бизнинг ажойиб халқимиз, қаҳрамон халқимиз, баҳодир халқимиз шон-шуҳратга бурканган Ленин байроғини, улуғ Октябрь байроғини, социализм байроғини планета узра баланд кўтариб, уруш йилларининг ўтидан ғолибона олиб ўтди.

Совет халқи Улуғ Ватан урушида қозонган ғалабанинг шон-шуҳрати ҳеч қачон сўнмайди. У мангу яшайди!

УРУШДАН КЕЙИНГИ ЙИЛЛАРДАГИ ТАРИХИЙ ЎЗГАРИШЛАР

Ўртоқлар! Совет Иттифоқи оғир ва узоқ давом этган урушни бошидан кечирди. Жуда кўп шаҳарлар ва қишлоқлар вайрона ва култепага айланган эди. Фашист ваҳшийлар 70 мингдан кўпроқ шаҳар, посёлка ва қишлоқни вайрон қилган ва ёндириб юборган эдилар. Минск, Смоленск, Сталинград, Севастополь, Воронеж, Новороссийск, Харьков, Полтава ва бошқа кўп шаҳарлар деярли батамом вайрон қилинган эди; ўн минглаб саноат корхоналари, колхозлар ва совхозлар таланган ва йўқ қилиб ташланган эди, беш йилликларнинг тўнғичлари, халқимизнинг ифтихори бўлган ДнепроГЭС, «Азовсталь», «Запорожьсталь», «Ростсельмаш» тамомила вайрон қилиб ташланган эди. Жанубдаги бутун индустрия ҳақиқатда йўқ қилиб ташланган эди.

Совет халқининг уруш йиллари мобайнида берган талафоти ҳақиқатан қандай миқёсда бўлганлиги тўғрисида ҳеч қандай статистика тўлиқ тасаввур беролмайди. Фашистлар емириб ташлаган жуда катта моддий ва маънавий бойликларни яратишга одамларимизнинг жуда кўп авлодлари сарфлаган ғоят катта меҳнатни, ақл-идрокни, талантни ҳисоблаб чиқиш ва рақамларда ифодалаш мумкинми, ахир.

Мамлакатимиз олдида мисли кўрилмаган мураккаб вазифалар кўндаланг бўлиб турди. Вайронгарчилик келтирган бу урушнинг оғир оқибатларини тугатиш миллион-миллион кишиларни озиқ-овқат, кийим-кечак ва уй-жой билан таъминлаш, мамлакат экономикасини тинчлик изига ўтказиш, хўжалик алоқаларини янгидан тиклаш, иқтисодий ва маданий қурилишни давом эттириш учун янги ресурслар топиш керак эди. Ҳеч бир ишни эртага қолдириб бўлмас эди. Бизнинг олдимизда бу йўлда бир талай қийинчиликлар турарди. Урушдаги иттифоқчиларимиз бизнинг қийинчиликларимиздан ўзларининг сиёсий мақсадлари йўлида фойдаланиб қолишдан қайтмас эдилар. Оловли урушни тамомлагач, империалистлар бошлаган «совуқ урушга» дуч келдик. Ғарб давлатлари советларга қарши бошлаб юборган кампания, катта-катта хўжалик вазифаларини энг қисқа муддатлар ичида ҳал қилишни партия ва халқ олдига зарур вазифа қилиб қўйди, бизни катта маблағларни тинч қурилишдан олиб мамлакат мудофаасига сарфлашга мажбур қилди.

Социализм душманлари урушдан кейинги қайта тиклаш ишларини Совет Иттифоқи узоқ вақтгача уддалай олмайди, деб ўз режаларини шунга асослаб қурмоқда эдилар. Буржуа сиёсатдонлари ва экономистларининг кўплари бу муддат бир неча ўн йилга чўзилади, деб белгилаб қўйган эдилар. Улар жуда катта вайронгарчиликлар натижасида СССР энг заиф мамлакатлардан бирига айланиб қолиши мумкин ва жаҳоннинг улуғ давлатлари қаторидан чиқиб қолади, деб каромат қилмоқда эдилар.

СССРнинг иқтисодий қийинчиликларини чуқурлаштирмоқ ва мушкуллаштирмоқ учун империалистик давлатлар ҳамма чораларни кўрдилар. Улар зўравонлик позициясига таяниш сиёсатини эълон қилдилар, қуролланиш пойгасини бошлаб юбордилар, мамлакатимиз билан савдо-сотиқ қилиш йўлини тўсиб қўйдилар. Совет Иттифоқига қарши шантаж ва игвогарликлардан фойдаландилар. Уларнинг мўлжали аён эди: улар СССР урушдан кейин иқтисодий соҳада оғир юкни кўтара олмайди, империализм олдида тиз чўкади, деб ўйлаган эдилар.

Лекин империалистларнинг мўлжали бу сафар ҳам пуч бўлиб чиқди. Улар энг асосий нарсани — Совет давлатининг табиатини, социалистик тузумнинг ички кучларини, совет халқи руҳининг улуғворлигини, Совет халқининг коммунизм идеалларига содиқлигини ҳисобга олмаган эдилар.

Уруш тўпларининг садолари ҳали тинмасдан солдат кетидан ишчи, деҳқон, бинокор ишга киришиб кетган эди. Совет кишилари Коммунистик партия раҳбарлигида тинч меҳнатнинг кенг фронтини авж олдириб юбордилар, оғир уруш йилларидаги каби мардлик ва фидокорлик кўрсатиб ишлайвердилар.

(Давоми тўртинчи бетда).

СОВЕТ ХАЛҚИНИНГ БУЮК ҒАЛАБАСИ

(Боши 2, 3-бетларда).

СССР халқ хўжалиги бир неча йил мобайнидаёқ асосан тиклаб олинди. 1948 йилдаёқ саноат ишлаб чиқаришининг урушдан олдинги даражасига етиб олинди. Бу, уруш оқибатлари тугатилгайлигини билдирмас эди, албатта. Лекин совет халқи муҳим марраларни қўлга киритди ва урушдан олдинги миқёслардан анча катта бўлган миқёсларда янада олға ҳаракат қилмоқ учун шарт-шароит вужудга келтирди.

Урушдан олдин ҳам Совет Иттифоқи қудратли индустриал давлат эди. Лекин жаҳон саноат маҳсулотида Совет Иттифоқининг ҳиссаси ўша вақтда ўндан бир қисмдан камроқ миқдорни ташкил қилар эди. Совет саноатининг маҳсулоти урушдан олдинги даражага нисбатан 7,3 баравар кўпайди. Ҳозирги вақтда СССР жаҳон саноат маҳсулотининг қарийб 20 процентини, яъни Англия, Франция ва Германия Федератив Республикаси бераётган жамики саноат маҳсулотидан кўпроқ саноат маҳсулоти ишлаб чиқармоқда.

Саноат маҳсулотининг асосий турларини ишлаб чиқариш кўп марта ошиб кетди. СССРда 1940 йилда 14,9 миллион тонна чўян эритилган эди, ўтган йил эса 62,4 миллион тонна чўян эритиб берилди. Урушдан олдин 18,3 миллион тонна пўлат эритилган эди, 1964 йилда 85 миллион тонна пўлат эритиб берилди. Шу вақт ичида темир-руда қазиб чиқариш беш баравар, кўмир 3,3 баравар, нефть чиқариш етти баравар кўпайди. Синтетик материаллар ишлаб чиқариш кенг ривожлантирилди. Урушдан олдин табиий газ деярли ҳосил қилинмас эди. Ўтган йил биз 110 миллиард куб метр табиий газ олдик.

Саноат ишлаб чиқаришининг структураси жуда катта ўзгарди. Бутун халқ хўжалигини тараққий эттиришни таъминлаётган тармоқларнинг салмоғи кескин равишда ошди. Электрон-ҳисоблаш техникаси, олисдан туриб бошқариш системаси, технологик процессларни автоматик контроль қилиш ва тартибга солиб туриш методлари ишлаб чиқаришга жорий қилинди. Бутун социалистик хўжалигимизнинг техникаси тезлик билан янгиланмоқда.

Урушдан кейинги вақт ичида Совет Иттифоқида гигант электр станциялар қурилди. Ҳозир биз электр энергияни 1940 йилдагига қараганда қарийб 10 баравар кўп ишлаб чиқармоқдамиз. Ҳозирги пайтда фақат бешта станциянинг ўзи — Волгадаги станция, Братск, Днепр бўйидаги ва Луганск станциялари урушдан олдинги ҳамма электр станцияларимизга қараганда кўпроқ электр энергия ишлаб чиқармоқда. СССР атом электр станцияларининг ватани бўлиб қолди.

Қишлоқ хўжалиги урушдан кейин қандай оғир аҳволда қолганлигини ҳамма яхши билади. Қишлоқ хўжалигини техника билан янгидан таъминламоқ, вайрон қилинган колхозларни, совхозларни ва МТСларни тиклаб олмоқ, экин майдонларини анча кенгайтирмоқ, дон ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтирмоқ учун партия ва ҳукумат бирталай куч ва ғайрат сарфладилар. Деҳқончиликни ва чорвачиликни юксалтирмоқ учун колхозчилар, совхозларнинг ишчилари катта меҳнат сарфлашди.

Фан ва маданият соҳасидаги муваффақиятларимиз ғоят катта. Эндиликда буни ҳамма тан олмоқда. Мамлакат халқ хўжалигида олий ва ўрта махсус маълумотга эга бўлган 11 миллиондан кўпроқ мутахассис, 600 мингдан кўпроқ илмий ходим ишлаб турибди. Совет фани энг мураккаб проблемаларни муваффақиятли ҳал қилмоқда. У, ҳозирги замон илмий техника тараққиётининг ҳал қилувчи кўпгина соҳаларида олдинги позицияларни қўлга киритди. АҚШнинг атом соҳасидаги монополияси жуда қисқа муддатда тугатилди; қудратли атом саноати вужудга келтирилди.

Ватанимиз фанининг космосни забт этишдаги қаҳрамонона жасорати асрлар бўйи асло унутилмайди. Совет кишиси биринчи бўлиб космик фазога кўтарилди. Одамнинг қандай қилиб космосга чиққанлигига ва коинотнинг бепоён фазосида бемалол сузиб юрганлигига яқинда бутун дунё шоҳид бўлди. Бу одам ҳам совет кишиси эди.

Экономиканинг ўсганлиги партия ва ҳукуматнинг социалистик ишлаб чиқаришнинг асосий вазифасини — меҳнаткашлар моддий фаровонлигини ошириш вазифасини янги асосда ҳал қилишига имкон берди. Халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқариш урушдан олдинги даражадан тўрт баравардан зиёдроқ ошиб кетди. Иш ҳақини оширишга, текин ўқитишга ва аҳолининг ҳамма табақаларини пенсия билан таъминлашга, болалар муассасалари қуришга жуда катта маблағлар сарфланди.

Уй-жой танқислиги урушдан кейинги турмушимизнинг энг оғир проблемаси эди. Оккупация қилинган ва фронт бўйида бўлган территорияларнинг ўзидагина 25 миллион киши уй-жойсиз қолган эди. Ҳозирги кунда ҳам уй-жойга бўлган эҳтиёжимиз оз эмас. Лекин шу йиллар ичида жуда кўп ишлар қилинди. Бизнинг мамлакатимизда ҳеч қачон ҳозиргидек шу қадар кўп уй-жой бинолари қурилмаган эди. Урушдан кейин шаҳарларда ва ишчи посёлкаларида 900 миллион квадрат метрга яқин уй-жой бинолари қурилди. Бу эса мамлакат шаҳарларида урушдан олдин бўлган уй-жой фондидан икки баравардан зиёдроқ ошиқдир. Қишлоқларда ўн миллиондан кўпроқ уй қурилди. Шаҳарларда ва қишлоқларда совет кишилари ҳаммаси бўлиб 33 миллион янги квартира олдилар. Партия Марказий Комитети уй-жой бинолари қуриш суръатларини бундан буён ҳам ошира бериш керак деб ҳисоблайди.

Урушдан кейин ўтган йигирма йил ичида бизнинг ижтимоий ва давлат тузумимиз тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамланди ва янада ривожланди. Ишчилар, деҳқонлар, интеллигенциянинг бирлиги, Совет Иттифоқи халқларининг дўстлиги мустаҳкамланди. Меҳнаткашлар оммавий ташкилотларининг — советлар, касаба союзлари, комсомолнинг хўжалик ва давлат қурилиши масалаларини ҳал қилишдаги роли ошиб кетди. Коммунистик жамият қуриш учун Коммунистик партия раҳбарлигида халқнинг меҳнати билан моддий сиёсий ва идеологик шарт-шароит вужудга келтирилди.

Урушдан кейин хўжаликни тиклаш, мамлакатнинг ижтимоий ривожланишини давом эттириш мураккаб иш бўлди. Бу нарса Коммунистик партия олдига жуда катта вазифаларни қўйди. Бу шароитда партиянинг раҳбарлик роли кучая борди, социализм, коммунизм тақдири учун партиянинг масъулияти оша борди. Турмуш партиянинг сиёсий йўлини, унинг тўғри, сиёсий шиорларни топиб, ўз вақтида илгари сура билиш маҳоратини, унинг омма тажрибасини назарий жиҳатдан умумлаштириш, йўл қўйилган хатоларни пайқаш ва бу хатоларни тузата билиш маҳоратини ҳар томонлама синовдан ўтказди.

Сиёсатдаги ва хўжаликка раҳбарлик қилишдаги субъективизмни, кибрланиш ва мақтанчоқлик кўринишларини бизнинг партиямиз Марказий Комитетининг (1964 йилги) октябрь ва ноябрь Пленумларида қатъиян қоралади. Марказий Комитет партия ва халқнинг куч-ғайратини саноатимизни, қишлоқ хўжалигимизни, фан ва маданиятимизни, ишчи ва колхозчиларнинг, мамлакатимиздаги ҳамма меҳнаткашларнинг моддий фаровонлигини тўхтовсиз юксалтиришга йўлламоқда. КПСС Марказий Комитетининг март Пленуми шу проблемаларни ҳал қилишда катта аҳамиятга эга бўлди. Бу Пленум қишлоқ хўжалигимизни янада ривожлантиришнинг иқтисодий жиҳатдан асосланган чораларини ишлаб чиқди.

Партиянинг етуклиги ва узоқни кўра олиши, принципиаллиги ва жуда катта тажрибаси, халқнинг туб манфаатларига мос бўлиб тушаётган сиёсий йўли унинг обрўйини тағин ҳам баланд кўтарди, халқ оммасини партия теварагида тағин ҳам маҳкам жипслаштирди.

Ўртоқлар!

Фашизм устидан қозонилган ғалаба шуни кўрсатдики, Улуғ Октябрь социалистик революцияси бошлаб берган революцион ўзгартиришларнинг қудратли оқимини орқага қайтара оладиган куч жаҳонда йўқ. Империализмнинг таянчи бўлган фашистлар Германияси тор-мор келтирилганлиги жаҳоннинг урушдан кейинги ривожланишини кўп жиҳатдан белгилаб берди. Бу ғалаба Ғарб ва Шарқдаги бир қанча мамлакатларда капитализмни ҳалокатга олиб келган янги қудратли революцион кўтарилишни бошлаб берди. Бу ғалаба жаҳон сиёсати, экономикаси, идеологиясида, миллион-миллион одамларнинг онгида чуқур ўзгаришлар бўлишига асос солди.

Урушдан кейин жаҳон социалистик системаси вужудга келди, халқаро ишчилар ва коммунистик ҳаракат ўсиб кетди, миллий озодлик революциялари кўтарилди, халқларнинг тинчлик учун, жаҳон термоядро уруши хавфига қарши кураши авж олди.

Фашизмга қарши олиб борилган кураш ва фашизмнинг тор-мор келтирилганлиги социалистик революцияларнинг қудратли тўлқинини қўзғатиб юборди. Урушдан олдин фақат икки давлат — СССР билан Монголия Халқ Республикаси — қуриб келган социализм ўз уфқларини жуда кенгайтириб юборди. Озодлик бўрони кўп мамлакатларда реакцион режимларни ер юзидан супириб ташлади ва социализмнинг ғалабасига олиб келди. Албания, Болгария, Венгрия, Германия Демократик Республикаси, Польша, Руминия, Чехословакия, Югославия меҳнаткашлари капитализмни абадий тугатдилар. Социалистик революция Осиёни ларзага келтирди — буюк Хитой кўп асрлик социал ва миллий зулм кишанларини парчалаб ташлади, ҳозир социализм қурмоқда. Вьетнам Демократик Республикаси ва Корея Халқ Демократик Республикаси халқлари социализм биносини қийин шароитда қурмоқдалар. Кубанинг қаҳрамон халқи ўз ерида янги социалистик жамиятни жуда зўр ғайрат-шижоат билан барпо қилмоқда. Синфдош қардошларимиз, курашдош қардошларимиз социализм байроғини баланд кўтариб бормоқдалар.

Буржуа идеологлари, социализм ер юзида тасодифий меҳмон, деган хом хаёл билан ўзларига таскин бериб келар эдилар. Тарих ўзи хоҳлаган ишни қилди. Социалистик тузум хўжайин бўлиб, ижтимоий тараққиётнинг қонуний натижаси бўлиб қарор топмоқда.

Жаҳон социалистик системаси бутун дунё меҳнаткашлари озодлик курашининг ривожланишига, халқаро муносабатларга тобора зўр таъсир ўтказмоқда. У, янги жаҳон урушини бошлаб юбориш, халқларни асоратга солиш каби империалистик планларининг амалга оширилиши йўлида асосий тўсиқ бўлиб турибди.

Йигирма йил мобайнида капитализм мамлакатларидаги ишчилар синфи жиддий муваффақиятларга эришди. Ғарбий Европа, Шимолий Америка, Япониядаги қудратли синфий жанглар, кенг забастовка ҳаракати империалистик давлатларнинг ҳукмрон доираларини меҳнаткашлар оммасига бир мунча ён беришга мажбур қилди ва империализмга ҳужумни давом эттирмоқ, унинг агрессив режаларини барбод этмоқ учун шарт-шароит вужудга келтирмоқда.

Халқларнинг озодлик кураши ҳамма қитъаларга ёйилди. Меҳнаткашлар революцион курашининг тарихида миллий озодлик ҳаракати ҳеч қачон шу қадар кенг қулоч ёзмаган, ҳеч қачон шу қадар тез суръатлар билан ривожланмаган эди. Осиё, Африка, Латин Америкаси халқларининг қақшатқич зарбаларидан қудратли мустамлакачи империялар тилка-пора бўлди. Ҳанузгача мустамлакачилар ҳукмрон бўлиб турган жойлардаги халқлар қул қилувчиларга қарши ўз озодликлари ва мустақилликлари учун баҳодирона, фидокорона кураш олиб бормоқдалар.

Империализмга қарши кураш давомида 60 дан кўпроқ ёш суверен давлат вужудга келди. Социализм идеялари озодликка эришган халқларнинг онгига тобора кўпроқ сингиб бормоқда! Африка ва Осиёдаги кўпгина давлатлар социалистик ўзгаришлар қилиш йўлига тушиб олмоқдалар. Шу мамлакатларнинг халқлари фақат социализм меҳнаткашларни қашшоқлик, очлик ва эксплуатациядан қутқариши мумкинлигини кўриб турибдилар. Коммунистлар революцион кураш ва социал ўзгаришлар ясашнинг авангарди, ишчилар синфи ва барча меҳнаткашлар тарихий ғалабаларининг илҳомчиси ва ташкилотчиси бўлиб келмоқдалар. Улар мазлум халқ оммасининг манфаатлари учун энг дадил ва фидокор курашчи бўлиб майдонга чиқмоқдалар. Коммунистик партиялар империализмга қарши, меҳнаткашларнинг ҳуқуқлари учун, тинчлик учун олиб борган мардонавор курашлари туфайли шундай юксак эътибор қозондилар.

Коммунистларнинг қарийб 50 миллион кишилик буюк армияси жуда кўпчилик мамлакатларда ўз отрядларига эга. Кўпгина Коммунистик партиялар оммавий партиялар бўлиб қолдилар. Миллион-миллион кишилар улар кетидан бормоқда. Биз, совет коммунистлари, ҳозирги замоннинг энг революцион ва энг прогрессив ҳаракати бўлган мана шу жаҳоншумул коммунистлар армиясига мансуб бўлганлигимиз билан фахрланамиз.

Халқаро коммунистик ҳаракатнинг кучи ва енгилмаслиги шундаки, у марксизм-ленинизмнинг улуғ байроғига содиқ бўлиб келмоқда. Бу жанговар байроқни баланд кўтариб бориш, жаҳон коммунистик ҳаракатининг жипслигини, барча революцион кучларнинг бирлигини сақлаш ва мустаҳкамлаш — барча коммунистларнинг муқаддас бурчидир. Жаҳон пролетариатининг йўлбошчиси, партиямизнинг асосчиси Владимир Ильич Ленин бизга шундай деб таълим берган, бизга шуни васият қилиб қолдирган эди.

Ҳозир коммунизм — энг нуфузли сиёсий кучдир. У одамларга чинакам эркинлик ва тенглик, қардошлик ва тинчлик келтирмоқда. Ҳозирги жаҳонни коммунистларсиз тасаввур қилиб бўлмайди, коммунистларсиз олдинга ҳаракат қилиб бўлмайди, тараққиёт бўлмайди. Келажак коммунизмники!

ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИНИНГ САБОҚЛАРИ ВА ҲОЗИРГИ ХАЛҚАРО ВАЗИЯТ

Ўртоқлар!

Совет кишилари ва ҳамма мамлакатларнинг халқлари ҳам фашизм устидан қозонилган улуғ ғалабанинг йигирма йиллигини нишонлаб, ўтган урушдаги воқеаларни, унинг сабоқларини яна бир марта мушоҳада қилиб кўрмоқдалар.

Табиийки, ўша урушга ўхшаш ёки ундан ҳам даҳшатлироқ фожиа бундан буён асло такрорланмаслиги учун нималар қилиниши лозим? — деган савол ҳаммани қизиқтирмоқда.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, унинг Марказий Комитети, Совет ҳукумати тўла масъулият билан шуни айтишлари мумкинки, биз янги жаҳон урушининг олдини олмоқ учун ҳамма чораларни кўрдик ва кўрмоқдамиз. Социалистик юртимизнинг озодлиги учун ҳалок бўлганлар хотирасига содиқ бўлиб қолганимиз ҳолда, ҳозирги ва келажак авлодларнинг ҳаёти ва бахти учун зиммамиздаги масъулиятни англаганимиз ҳолда Ватанимиз қудратини тинмай мустаҳкамламоқдамиз, империализм ва урушга қарши, тинчлик ва халқлар хавфсизлиги учун курашда барча революцион, демократик, тинчликсевар кучлар бирлигини сақлаб келмоқдамиз.

Бизнинг ташқи сиёсатимиз аниқ. Унинг мақсади — социалистик мамлакатларда социализм ва коммунизм қуриш, тинчлик ва тараққиёт ишини ҳимоя қилмоқ учун барча социалистик давлатлар билан биргаликда тинч шароит бўлишини таъминлаб туришдир. Социалистик мамлакатлар бирлигини ва жипслигини мустаҳкамламоқ учун, уларнинг дўстлиги ва қардошлигини маҳкамламоқ учун ҳамма чораларни кўрмоқдамиз ва кўраверамиз.

Озодлик ва революцион ҳаракатларни актив қувватламоқдамиз ва бундан буён ҳам қувватлай берамиз. Осиё, Африка, Латин Америкасида озодликка эришган давлатлар билан ҳар томонлама ҳамкорликни ривожлантирмоқдамиз ва бундан буён ҳам ривожлантира берамиз. Турли ижтимоий сиёсий тузумдаги давлатлар ўртасидаги муносабатларда тинч-тотув яшаш принципларини изчиллик билан ҳимоя қила берамиз. Империалистик агрессорларнинг планларини барбод қилмоқ ва инсониятни янги жаҳон урушидан қутқармоқ учун ҳамма чораларни кўра берамиз.

Тўғри, тинч-тотув яшаш сиёсатини нотўғри талқин қилишга уринаётган кимсалар ҳам бор. СССР билан АҚШ ўртасидаги муносабатлар тўғрисида гап борганида Америка сиёсатчилари тинч-тотув яшаш зарурлигини эътироф қилишга гўё тайёрдек кўринадилар. Айни вақтда АҚШ бошқа давлатлар билан ўз муносабатларида бу принципни қўпол равишда поймол қилмоқда, уларнинг ишларига аралашмоқда, очиқдан-очиқ агрессия қилмоқда. Бу масалада Америка сиёсатчиларининг гапи билан иши пойма-пой бўлиб чиқаётганлиги очиқ кўриниб турибди.

Биз Америка Қўшма Штатлари билан муносабатларни ривожлантириш ва яхшилаш тарафдоримиз. Бироқ, тинч-тотув яшаш идеясининг фақат икки давлат ўртасидаги муносабатларгагина татбиқ қилинишига ҳеч қачон рози бўлмаймиз. Бизнинг планетамизда 120 тадан кўпроқ давлат бор ва шу давлатларнинг ҳар қайсиси шундай муқаддас ҳуқуққа эгаки, бу ҳуқуққа кўра, унинг суверенитети, мустақиллиги, территориал бутунлиги ҳурматланиши ва унинг ички ишларига ҳеч ким аралашмаслиги керак.

Ташқи сиёсатимизнинг юксак ва олижаноб мақсадлари мана шундай. Партиямиз ва ҳукуматимизнинг бу сиёсати совет халқининг туб манфаатларини ифодаламоқда. Шунинг учун ҳам барча совет кишилари бу сиёсатни қизғин маъқулламоқдалар ва актив қувватламоқдалар.

Бизнинг партиямиз, Совет ҳукумати улуғ Ленин бизга васият қилиб қолдирган бу сиёсатни бундан буён ҳам изчиллик билан ва ҳормай-толмай амалга ошира берадилар. Биз тинчлик бўлсин ва халқимиз бахтиёр бўлсин деб, ер юзидаги ҳамма халқлар учун тинчлик ва бахтиёрлик бўлсин, деб шундай қилмоқдамиз!

Ўртоқлар! Иккинчи жаҳон урушининг сабоқлари халқларни аввало, империализмнинг агрессив кирдикорларига ҳушёр бўлиб туришга ўргатмоқда. Агрессорларни тинчитишга уринмасдан, балки уларнинг планларини фош қила бериш ва бузавериш, уларнинг хатарли ҳаракатларига зарбалар бераверииш, империализмга қарши кучларнинг сафларини мустаҳкамлай бериш керак — тинчликни сақлаш ва мустаҳкамлаш учун курашдаги муҳим вазифалар мана шу.

Вақт кўп нарсаларни ўзгартира олади. Лекин ўтган урушнинг бошланишига сабабчи бўлган асосий айбдорлар — герман милитаристлари вақтдан четда яшаётган бўлса керак, ўзларининг бутунлай тор-мор келтирилганликлари уларни ўйлаб кўришга мажбур қилмаётган бўлса керак, деган таассурот туғилмоқда. Чамаси, улар тарихни фақат битта доиранинг ўзида, яъни уруш — мағлубият — куч тўплаш — янги урушдан иборат бир доирада айлана бериши мумкин, деб тасаввур қилаётганга ўхшайдилар.

Версалдан сўнг, Германия ўн беш йилдан сал кўпроқ вақт ичида ўз қуролли кучларининг моясини вужудга келтирди. Ҳозирги герман милитаристлари буни АҚШ ва НАТО қатнашчиси бўлган бошқа мамлакатлар империалистларининг актив ёрдами билан 9 йил ичида амалга оширдилар. Эндиликда уларнинг қўлида ярим миллион кишилик бундесвер ва оммавий армия вужудга келтиришга мўлжалланган офицерлар корпуси бор.

Ғарбий Германия қуролли кучларининг стратегия планларини тузишда, бу қуролли кучларни вужудга келтириш ва ўқитишда ракета-ядро қуролини эгаллашни мўлжаллаб, иш тутилмоқда. Германия Федератив Республикаси сиёсий ва ҳарбий раҳбарларининг мақсади шуки, улар мана шу ракета-ядро қуролига эга бўлмоқчилар ва шу қуролга таяниб, иккинчи жаҳон урушининг якунларини ревизия қилишга уринмоқчилар.

Германия Федератив Республикасида яшаб турганлар фақатгина милитаристлар ва реваншчилардан иборат эмас, албатта. У ерда соғлом, тинчликсевар кучлар бор. Немис халқи жуда оғир миллий ҳалокатни бошидан кечирди ва бундай ҳалокатнинг такрорланишини истамайди. Лекин, афсуски, Германия Федератив Республикасининг сиёсати ҳозирги кунда немис халқининг манфаатларини кўзлаб белгиланаётгани йўқ. У ерда ҳокимият жилови йирик монополистик капиталнинг қўлида — ўз вақтида фашизмни боқиб вояга етказган реакцион кучлар қўлида турибди.

Бонндаги кўпгина арбоблар худди гипноз қилинганлардек Европанинг 1937 йилги сиёсий харитасига кўз тикмоқдалар. Улар аввалги чегараларга қайтишни орзу қилмоқдалар. Яқинда бўлиб ўтган бир мисолни айтиб бераман. Дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги Совет—Польша Шартномаси имзоланиши билан ГФР ҳукумати дарҳол ўзининг «эътирозларини» шошилиб изҳор қилди. Одерь-Нейссе линияси Шартномада Польшанинг давлат чегараси деб тилга олинганлиги, қарангки, унга ёқмабди. Бонн Германия Демократик Республикасининг мавжуд бўлиб турганлигини ҳам инкор қилмоқда. Ҳақиқий аҳволни тушуниб олмоқ ва хом хаёлни реалликдан фарқ қилишни ўрганмоқ учун наҳотки, ўн олти йил камлик қилса?

Эндиликда Европани Германия Демократик Республикасисиз тасаввур қилиб бўлмайди. Германия Демократик Республикаси бутун немис халқининг тинч ва бахтиёр келажагига йўл очиб бермоқда.

Шу кунларда Германия Демократик Республикасининг Герман халқининг миллий миссияси тўғрисидаги Манифести эълон қилинди. Немис дўстларимизнинг бундан буён немис еридан уруш бошланишига йўл қўймаслик учун олижаноблик билан қилаётган ниятларини амалга оширишда биз уларга чин кўнгилдан муваффақиятлар тилаймиз. Германия Демократик Республикасининг немис халқини тўлқинлантириб турган проблемаларни тинч, демократик тарзда ҳал қилишга қаратилган сиёсатини тўла қувватлаймиз.

Бу проблемаларни реванш ва уруш йўлидан бориб ҳал этишга умид боғлаётган кишилар жуда ҳам янглишадилар. Миллион-миллион совет кишилари, поляклар, югославлар, чехлар, французлар, инглизлар ва бошқа халқларнинг фарзандлари халқларнинг тинч турмушини гитлерчилар изидан бораётганлар яна бузишига йўл қўймоқ учун ўз жонларини қурбон қилган эмаслар!

Бунга асло йўл қўйилмайди!

Ўртоқлар!

Иккинчи жаҳон уруши йилларида гитлеризмга қарши коалиция тузилганлиги турли социал тузумдаги мамлакатлар билан агрессорга қарши умумий курашда муваффақиятли ҳамкорликнинг намунаси бўлди. Урушдан кейинги йилларда бу коалиция қандай аҳволга тушди.

Гитлеризмга қарши коалициянинг асосий қатнашчилари жуда катта жанглар тугаб душман тор-мор келтирилганидан кейин, мустаҳкам тинчликни қуришнинг муштарак йўлидан бормадилар, балки турли йўллардан бордилар. Гитлерчилар Германияси мағлуб бўлганлиги тўғрисида СССР, АҚШ, Англия ва Франция вакиллари Берлинда имзолаган Декларациядаги сиёҳ қуриб улгурмасданоқ, собиқ иттифоқчиларимиз Герман фашизмига қарши урушдаги асосий қатнашчиларни боғлаб турган алоқа ипларини уза бошладилар.

Фашизм тор-мор келтирилганидан кейин сал вақт ўтмай «жаҳонга раҳбарлик қилиш» йўлини ошкора ўтказишга киришган АҚШ бошчилигида империализмнинг янги зарбдор кучи вужудга келтирилди. Жаҳонга ҳукмрон бўлишни даъво қилган немис-фашистларнинг тақдиридан Америка империалистлари ҳеч бир ибрат олмаганга ўхшайдилар.

Халқаро воқеаларнинг кейинги вақтлардаги бутун бориши жаҳондаги коммунистик партияларнинг, ҳозирги кунларда Америка империализми уруш ва агрессиянинг асосий кучи бўлиб қолди, деб чиқарган хулосаси тўғрилигини кўрсатиб турибди.

АҚШнинг ҳукмрон доиралари жаҳон реакциясининг таянчи бўлиш ролини бажариб, бошқа мамлакатларнинг ва халқларнинг ички ишларига беҳаёлик билан аралашмоқдалар, халқаро кескинликнинг юмшатилишига қаршилик қилмоқдалар, уруш-жанжалларнинг янгидан-янги манбаларини вужудга келтирмоқдалар. Хоҳ Латин Америкасида, Осиёда бўлсин, ёки Африкада бўлсин бирор мамлакатнинг халқи озодлик ва мустақиллик учун курашга кўтарилиши биланоқ дарҳол халқаро жандарм — Америка империализми ўзининг ҳарбий кемалари, авиацияси ёки АҚШ денгиз пиёда қўшинлари билан ҳозир бўлиб қолади. Конгода шундай бўлган эди. Ҳозирги кунда Доминикана Республикасида шундай бўлмоқда, у ерда Америка солдатлари шу мамлакат халқининг озодликка ва мустақилликка интилишини қурол кучи билан бостирмоқдалар.

Қаҳрамон Кубага қарши иғвогарликлар тўхтамаётир.

Вьетнамдаги воқеалар Америка империализми жандармлик сиёсатининг энг яққол тимсоли бўлиб турибди.

Американинг Вьетнамдаги интервенцияси бутун дунёда қаҳр ва ғазаб қўзғатмоқда. Озодлик миллий фронтининг раҳбарлигида ўз ватанининг озодлиги ва мустақиллиги учун курашаётган Жанубий Вьетнам ватанпарварларидан Америка ҳарбийлари профессионал жаллодлар сингари сира таб тортмай ўч олмоқдалар. Америка империалистлари бир неча ойдан бери Вьетнам Демократик Республикасига қарши агрессия ҳаракатларини қилмоқдалар, уларнинг авиацияси республиканинг шаҳарлари ва қишлоқларига ҳужумлар қилмоқда, улар ўзларининг ҳарбий-денгиз кучлари билан республиканинг территориал сувларида босқинчилик ҳаракатларини қилмоқдалар.

Бундай вазиятда социалистик мамлакатларнинг шарафли иши, интернационал бурчи шуки, улар империалистларнинг ҳужумига учраган қардош мамлакатга амалий мадад беришлари керак.

Совет Иттифоқи Вьетнам Демократик Республикасини агрессиядан мудофаа қилишда унга ёрдам кўрсатмоқда. Агар зарур бўлиб қолса бу ёрдам кўпайтирила беради. Империалист интервенциячиларга зарба бермоқ учун зарур чораларни кўриш масаласида Совет Иттифоқи билан Вьетнам Демократик Республикасининг қарашларида тўла бирлик бор. Бизнинг мамлакатимиз ўзининг интернационал бурчини муқаддас билиб бажараверади!

АҚШ империализми Вьетнам халқининг озодлик курашини бостиришга қаратилган ўзининг ҳаракатлари билан бутун дунё халқларининг миллий-озодлик ҳаракатига очиқдан-очиқ дағдаға қилмоқда. Шу сабабли, АҚШнинг империалистик агрессиясига қарши курашаётган Вьетнам халқини қўллаб-қувватлаш, ўз озодлиги ва мустақиллигини ҳимоя қилаётган ҳамма халқларнинг шарафли иши, уларнинг манфаатларига муносиб бўлган жонажон ишидир. Ер юзида тинчликни сақлаб қолишнинг қадрига етадиган кишиларнинг ҳаммаси бундан манфаатдордирлар.

Ҳозирги вақтда бутун тинчликсевар инсоният Америка империализмининг қаҳрамон Вьетнам халқига қарши қилаётган агрессиясини тўхтатишни кескин талаб қилмоқда. Бу талаб, албатта бажарилиши лозим. Вьетнам халқи ҳақ иш учун курашмоқда, у, албатта, енгиб чиқади!

Маълумки, АҚШнинг ҳозирги президенти Л. Жонсон бундан ярим йилдан кўпроқ муқаддам ўтказилган сайловларда тинчликка астойдил тарафдорлиги, Франклин Рузвельт традицияларига содиқлиги тўғрисидаги гапларни байроқ қилиб чиққан эди. Америка халқи Жонсонга овоз берди ва фашистпараст доираларнинг намояндаси Голдуотерни сайламай қўйди. Сайловчилар ҳозирги шароитда жаҳон уруши Қўшма Штатлар учун қандай ҳалокат келтиришини тушуниб, сайлов олди нутқларида тинчлик учун ва халқаро проблемаларда реалистик йўл тутиш учун курашамиз деб айтилган сиёсатга ишонч билдирган эдилар.

Ҳозирги АҚШ ҳукуматининг амалий ишлари у бошқа йўлга тушиб олганлигини кўрсатиб турибди.

Америка Қўшма Штатларининг ҳукмрон доиралари бошқа халқлар тақдирини ҳал қилувчи қандайдир олий судьялик ролини ўзларига ўтказиб олмоқчи бўлсалар керак, аммо бунинг учун уларда қандай асос борлиги номаълум. Улар бошқа мамлакатларнинг халқлари ўз юртларида қандай тартиб ўрнатилиши кераклигини шу халқларга буюрмоқчилар ва ўзларига бош эгмаган халқларни қуролли куч билан бостиришга уринмоқдалар.

Бундай сиёсат авторлари халқаро ҳуқуқнинг ҳамма эътироф қилган нормаларини назар-писанд қилмаётирлар. Улар Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Уставида ҳам, бошқа халқаро ҳужжатларда ҳам ёзиб қўйилган тантанали мажбуриятларни ҳеч бир ўйлаб-нетмай йиртиб ташламоқдалар, ваҳолонки бу ҳужжатларга АҚШнинг ўзи ҳам қўл қўйган. Бу — зўравонлик ва ўзбошимчалик сиёсатидир, агрессия сиёсатидир. Очиқ кўриниб турган бу фактни Вашингтонда ўйлаб чиқарилаётган сохта доктриналарнинг ҳеч бири ниқоблай олмайди. Халқларнинг миллий озодлик ҳаракатини ҳарбий авантюралар ва зўравонликлар қилиш билан бостиришга қаратилган йўл АҚШга на шуҳрат, на ҳурмат келтиради. Бу йўл шармандаларча муқаррар барбод бўладиган йўлдир, чунки бу йўл озодликка, мустақилликка ва социал тараққиётга интилаётган халқларнинг иродасига зиддир.

Ракета-ядро қуроллари соҳасида АҚШда қандайдир «устунлик» бор деган гаплар кейинги вақтларда Қўшма Штатларда тобора кўпроқ эшитилмоқда. Деярли ҳар куни Американинг мансабдор шахслардан гоҳ униси, гоҳ буниси АҚШнинг фалонча ядро бомбаси, фалонча ракетаси, фалонча стратегик бомбардимончи самолётлари, фалонча атом сув ости кемалари бор деб лоф уриб, дўқлар қилмоқда. Термоядро уруши давомида неча юз миллион киши қириб ташланиши синчиклаб ҳисоблаб чиқилмоқда.

Бу хусусда нима дейиш мумкин?

Совет кишиларини, бошқа социалистик мамлакатларнинг халқларини ҳеч ким қўрқита олмайди. Биз ўз кучимизни биламиз ва ўзимиз танлаб олган йўлдан дадил бормоқдамиз.

Совет Иттифоқи ҳеч кимга ҳужум қилмоқчи бўлган эмас ва ҳужум қилмоқчи эмас. Бизнинг мамлакатимиз тинч меҳнат билан машғул эканлиги ҳаммага маълум. Биз заводлар, фабрикалар, уй-жой бинолари, мактаблар, касалхоналар қурмоқдамиз, совет кишиларининг турмушини яхшиламоқ учун ҳамма чораларни кўрмоқдамиз. Лекин ер юзида тинчликни сақлаб қолишни астойдил истаётганлигимизни ҳеч ким ожиз пацифизм билан аралаштириб юборишга уринмай қўяқолсин. Миллий бюджетимизнинг анчагина қисми Қуролли Кучларнинг жанговар қувватини мустаҳкамлашга сарфланмоқда, буни яшираётганимиз йўқ. Совет халқи бу харажатларнинг зарурлигини яхши тушунади, партия ва ҳукуматнинг Ватанимизнинг мудофаа қувватини мустаҳкамлаш йўлида кўраётган тадбирларини батамом қувватлайди.

Биз қуролни пеш қилмоқчи эмасмиз. Бундай қилиш бизнинг одатимиз эмас, бизнинг сиёсатимиз эмас. Лекин улуғ ғалабанинг йигирма йиллиги нишонланаётган мана шу буюк кунда биз ҳар қандай агрессорга муносиб зарба бермоқ учун зарур нарсаларнинг ҳаммаси билан таъминланган Қуролли Кучларимизнинг жанговар қуввати тўғрисида ҳақли равишда фахрланиб гапирамиз.

Бизнинг бахтимиз шуки, совет кишиларининг янги бўғини жаҳон уруши офатларига дучор бўлгани йўқ. Ҳозир 20 ёшга кирган кишилар сиреналарнинг чинқиришини, бомбаларнинг портлашини ва отилган тўпларнинг гумбирлашини эшитган эмас. Лекин мамлакатимизнинг йигитлари ва қизлари ўзларининг оталари ва акалари қандай идеялар учун курашган бўлсалар, улар ҳам шу идеялардан руҳланиб яшамоқдалар. Агар керак бўлиб қолса совет ёшлари Улуғ Ватан уруши қаҳрамонларининг жанговар традицияларига амал қилиб, ўз Ватанини ҳимоя қилмоқ учун, Октябрь ғалабаларини ҳимоя қилмоқ учун, коммунизм ғалабаси учун ҳар қандай қурбонлар беришдан қайтмайди!

Биз тантанали равишда шуни айтамизки, урушни истамаймиз. Партиямиз ва Совет ҳукуматининг сиёсати — тинчликка, ҳамма халқларнинг озодлиги ва мустақиллигига эришишдир, ҳамма мамлакатлар ва халқларни биз мана шунга даъват қилаётирмиз!

Мудофаамизни мустаҳкамлаш тўғрисида қандай ғайрат қилаётган, қандай ғамхўрлик қилаётган бўлсак, тинчлик учун, батамом ва ёппасига қуролсизланиш учун шундай ғайрат билан курашмоқдамиз ва курашаверамиз. Бу хусусда бизда ҳеч қандай иккиланиш йўқ ва бўлмайди. Қуролланиш пойгаси тарафдорларининг пайини мудом қирқа беришимиз керак. Ядро қуролини тақиқлаш ва йўқ қилиб ташлашни талаб қилмоқдамиз. Барча социалистик мамлакатларнинг ва бошқа тинчликсевар давлатларнинг халқлари билан бирга биз бутун инсониятни тўлқинлантириб турган бу вазифани ҳал қилиш учун бундан буён ҳам курашаверамиз. Империалист милитарист доиралар қуролсизланиш ва ядро қуролини йўқ қилиб ташлаш йўлига солаётган тўғонни тинчликсевар халқларнинг сиқуви ахир бир кун ўпириб юборишига аминмиз.

Тарихий тажриба шуни ўргатиб турибдики, жуда кенг ижтимоий кучларнинг тинчлик учун курашдаги бирлигини мустаҳкамлаш зарур. Тинчлик фронти ҳозирги кунда социализм мамлакатларидан иборатдир, ўнлаб ёш миллий давлатлардан иборатдир, коммунистик ва ишчи партиялардан, капитал мамлакатларидаги кўп сонли прогрессив жамоат ташкилотларидан иборатдир. Ҳамма давлатлардаги кенг халқ оммаси, шу жумладан асосий империалистик давлатлардаги кенг халқ оммаси ҳам тинчликка интилмоқда.

Янги жаҳон урушининг олдини олиш учун курашда социалистик давлатлар алоҳида роль ўйнамоқда. Ҳозирги вазият социализм мамлакатларининг империалистик кучларнинг агрессив кирдикорларига қарши биргаликда ҳаракат қилишини қатъий талаб этмоқда. Европадаги социалистик мамлакатларнинг жанговар иттифоқи бўлган Варшава шартномаси бир неча кундан кейин ўзининг ўн йиллигини нишонлайди. Бу иттифоқ социалистик давлатларнинг ўз хавфсизлигини таъминлашда, ялпи тинчликни мустаҳкамлашда қардошларча ҳамкорлик қилаётганликларини кўрсатувчи яхши намуна бўлмоқда.

Империализмга ва мустамлакачиликка қарши, миллий озодлик учун, тинчлик, демократия ва социализм учун кураш барча коммунистик ва ишчи партияларнинг қардошларча бирдамлигини мустаҳкамлашни талаб қилмоқда. Коммунистлар янги жаҳон уруши ёнғини бошланиб кетишини кутиб туришлари мумкин эмас ва лозим эмас. Бутун дунё коммунистларининг бурчи шуки, улар воқеаларнинг шундай ривожланишига йўл қўймасликлари керак, империалистларнинг янги урушни бошлашларига йўл бермасликлари керак, жаҳон коммунистик ҳаракатининг бирлигини мустаҳкамламоқ учун ҳамма зарур чораларни кўришлари лозим.

Социалистик давлатлар ҳамдўстлигининг бирлигини тинмай мустаҳкамлашни, бутун дунё коммунистлари сафларининг жипслигини қаттиқ туриб сақлаб қолишни, империализмга ва урушга қарши курашаётган барча кучларнинг мустаҳкам иттифоқини вужудга келтиришни бизнинг партиямиз ўзининг муқаддас бурчи деб билади. Бунинг учун биз изчиллик билан ва ҳормай-толмай курашаверамиз.

Ўртоқлар!

Одамларнинг ҳар бир янги бўғини шу билан кучлидирки, у ўзидан олдинги бўғинларнинг тажрибасига, ўша бўғинлар эришган натижаларга суянади. Бугун, биз совет халқи урушдан кейинги 20 йил ичида қилган ишларига қайрилиб қарар эканмиз, фашизмга қарши олиб борилган улуғ жангнинг натижасини ўзининг мислсиз қаҳрамонлиги билан ҳал қилган одамларни фахр ва ҳурмат билан эсга оламиз. Ҳалок бўлганларни тирилтириб бўлмайди. Лекин уларнинг иши ва кураши абадий барҳаёт.

Бизнинг партиямиз, бутун совет халқи янги, тағин ҳам мураккаброқ вазифаларни қўйиб ва ҳал қилиб, дадил олға бормоқдалар. XX ва XXII съездларнинг қарорларида, КПСС Программасида ифодаланган бош йўлни изчиллик билан амалга оширмоқдамиз. Ҳозир биз экономикамизни ривожлантиришнинг ва Совет мамлакати меҳнаткашларининг фаровонлигини оширишнинг янги марраларини белгиламоқдамиз. Партия ўзининг навбатдаги XXIII съезди сари бормоқда. Ҳеч шубҳа йўқки, бизнинг коммунистларимиз, бутун совет халқи бу съездга ишлаб чиқариш, фан ва маданият соҳасидаги янги меҳнат муваффақиятлари, янги ютуқлар билан келади.

Азиз ўртоқлар! Улуғ Ғалаба йигирма йиллигининг шодиёна кунида совет халқини яна бир марта қизғин қутлашга ва коммунизм қуришда, тинчликни ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлашда барча совет кишиларига янги ғалабалар тилашга ижозат бергайсиз.

Шу тантанали кунда биз социалистик мамлакатлардаги қардош халқларга ва фашизм устидан қозонилган шонли ғалабага ўз ҳиссасини қўшганларнинг ҳаммасига ўзимизнинг қизғин саломларимизни йўллаймиз.

Социалистик Ватанимизнинг озодлигини ва мустақиллигини сақлаб қолган, жаҳонни фашизм асоратидан қутқариб қолган қаҳрамонларга абадий шон-шарафлар бўлсин!

Яшасин социализм ғалабаларининг содиқ посбони — шавкатли Совет Қуролли Кучлари!

Яшасин коммунизм қурувчи совет халқи!

Яшасин буюк ғалабаларимизнинг илҳомчиси ва ташкилотчиси шонли Коммунистик партиямиз!

Яшасин бутун дунёда тинчлик!

ЭЙ, ЎЗБЕК ХАЛҚИНИНГ ҲУР ЎҒЛОНИ, ЭРКИН ҚИЗИ!

СЕНИНГ ХАЛҚИНГ СССР ОИЛАСИНИНГ БИР ФАРЗАНДИ ЭМАСМИ? РУС, УКРАИН, БЕЛОРУС, ОЗАРБАЙЖОН, ГРУЗИН, АРМАН, ТОЖИК, ТУРКМАН, ҚОЗОҚ ВА ҚИРҒИЗ ЙИГИРМА БЕШ ЙИЛ ЎЗБЕК ХАЛҚИ БИЛАН АКА-УКАДАЙ БЎЛИБ БИР ИМОРАТ, БИР МАМЛАКАТ, БИР МАДАНИЯТ ҚУРИБ КЕЛДИ. ТЎЙЛАРДА ВА БАЗМЛАРДА, КУРАШ ВА МАШАҚҚАТЛАРДА ҲАМРОҲ БЎЛДИ! ЭНДИ СЕНИНГ АКАНГ БЎЛГАН РУСНИНГ УЙИГА, ҚАРДОШИНГ БЎЛГАН БЕЛОРУС ВА УКРАИННИНГ УЙИГА ГЕРМАН КАЛЛАКЕСАРИ БОСИБ КИРДИКИ, У САРИҚ ВАБОНИНГ КЕЛТИРГАНИ: ДОР ВА ҚАМЧИ, ОЧЛИК ВА ЎЛИМ, ҲАҚОРАТ ВА ҚИРҒИНДИР. ЛЕКИН РУСНИНГ УЙИ СЕНИНГ УЙИНГ, УКРАИН ВА БЕЛОРУСНИНГ УЙИ СЕНИНГ УЙИНГДИР!..

...БИРЛИК ҒАЛАБАНИНГ ГАРОВИДИР. КИМНИНГ ЮРАГИДА ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ, ХАЛҚЛАР БИРЛИГИНИНГ МЕҲРИ БЎЛСА, УНДАЙ ЮРАККА ДУШМАН ЎҚИ БОТМАЙДИ. ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИНИНГ ИШҚИ ЙИГИТЛАРИМИЗНИНГ КЎКСИНИ ҚЎРИҚЛОВЧИ ҚАЛҚОНДИР. ХАЛҚЛАР БИРЛИГИ ЎТМИШДА БИЗГА ЗАФАР БЕРДИ: ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ БУГУНГИ МУСТАҲКАМЛИГИМИЗНИНГ ПОЙДЕВОРИДИР; ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ЭРТАГИ КУННИНГ МУҚАРРАР ЗАФАРИГА ЯНГЛИШМАС КАЛИТДИР.

(«Ўзбек халқининг жангчиларига уларнинг эл-юртларидан мактуб»дан).

БУЮК ИМТИҲОН

Ғалаба байрамини худди кечагина нишонлагандек ўхшаймиз-у, орадан йигирма йил ўтиб кетибди. 1945 йилнинг 9 май куни тарих саҳифасидан асло ўчмайди.

Мен Сталинград остоналарида генерал-майор Бакланов дивизияси составида жангга кирдим. 1943 йилнинг августида Орел шаҳрини озод қилдик. Харьков шаҳрининг Полевая қишлоғида бўлган бир жанг асло эсимдан чиқмайди.

Кеч соат 8 ларда мени батальон командири гвардиячи старший лейтенант Орлов чақириб, муҳим бир тепаликни эгаллаш керак деди. Взводимиз ярим кечада дўлдай ёғиб турган ўқ остида ҳужумга ўтиб, тонг отмасдан тепаликни эгаллади. Саксон фашист солдати ва офицерини, битта бронетанкни қўлга туширдик. Энг қувончлиси шу бўлдики, взводимиз ҳеч қандай талафот бермади. Ана шу жангда кўрсатилган жасорат учун менинг ҳам кўкрагимга «Қизил Юлдуз» ордени тақилди. Взвод жангчиларидан бир неча солдат, шу жумладан Хотам Турсунов ҳам орден билан тақдирланди. Харьков яқинидаги жанглардан бирида ярадор бўлдим. Лекин тағин 1943 йил сентябрь ойида сафга қайтиб, Днепропетровск, Днепродзержинск шаҳарлари ёнида жангга қатнашдим. Югославия партизанлари ҳаракат қилаётган жойга қадар етиб бордик. Манфур душманга қарши барча миллат фарзандлари бир тан-бир жон бўлиб курашдик. Драва дарёси учун бўлган жангларда иккинчи даражали Ватан уруши ордени билан мукофотландим.

Мен дўстлигимизнинг ҳаётбахш кучини жанг майдонларида тағин ҳам яхшироқ ҳис қилдим. Фронтда 5 марта ярадор бўлдим. Дўстлик, меҳр-муҳаббат ана шу жароҳатларни жанг майдонидаёқ тузатишга ёрдам берди. Биз душманга қарши арслондек олишган жанговар дўстларимизни, улуғ айёмгача етолмай хоки йўлда қолиб кетган солдатларни, номаълум қаҳрамонларни асло унутмаймиз. Бугун юрагимиз, жанговар дўстларимизнинг руҳи:

— Бутун дунёда мустаҳкам тинчлик учун курашинг! Гўдакларни, оналарни зор-зор йиғлатган одамхўр фашистларнинг оғир жиноятини асло кечирманг! — деяпти.

Биз буюк имтиҳондан шараф билан ўтдик. Халқимиз, Улуғ Ватан уруши фронтларида фашист каллакесарлари қилган ваҳшийликларни ўз кўзи билан кўрган ҳар бир киши жиноятчиларнинг гуноҳи кечирилмасин, деяпти. Шундай бўлиши ҳам керак!

Ғайбулла НАМОЗОВ,

Самарқанд область, Булунғур районидаги 60-ўрта мактаб ўқитувчиси, шахсий пенсионер.

• • • •

ЖАСОРАТ ҳеч качон сўнмайди. Халқимизнинг ғалаба йўлидаги қаҳрамонлиги авлодлардан авлодларга ўтиб, абадий яшайди. Фашист газандаларнинг уяси — рейхстаг устига ғолибият байроғини ўрнатган жасур йигитларимизнинг ҳам қаҳрамонлиги асрлар оша тарих саҳифаларида сақланиб қолади. Диққатингизга ҳавола қилинаётган бу суратда совет жангчилари М. Егоров билан М. Кантария ўртоқларнинг рейхстаг устига Советлар мамлакатининг Қизил байроғини ўрнатаётган дамлари тасвирланган.

А. Морозов фотоси,

(ТАСС фотохроникаси).

Улуғ ғалаба

И. И. ФЕДЮНИНСКИЙ,

армия генерали, Туркистон ҳарбий округи қўшинлари қўмондони

◆ ◆ ◆

Улуғ Ватан урушининг даҳшатли йиллари қанчалик узоқ ўн йилликлар нарёгида қолиб кетаётган бўлса, совет халқи ва унинг Қуролли Кучларининг буюк жасорати бизнинг олдимизда, инсоният олдида, келажак авлодлар олдида шунчалик кўп салмоқли ва яққол намоён бўлмоқда. Совет халқи ва унинг Қуролли Кучлари халқаро империализмга, аввало жаҳонга ҳукмронлик қилишга интилган Америка империализми озиқлантирган герман фашизмига, ана шу қонхўр йиртқичга ҳал қилувчи ўлим зарбаси етказдилар. Мана бугун Совет Иттифоқи, барча социалистик мамлакатлар ва бутун дунё меҳнаткашлари ана шу сўнмас жасоратнинг йигирма йиллигини нишонламоқдалар.

Фашист қароқчиларига қарши олиб борилган шиддатли жангларнинг қатнашчилари бўлган бизлар бундан роппа-роса йигирма йил муқаддам орзиқиб кутилган ғалабанинг биринчи кунини қарши олган кишилар чеҳрасидаги беҳад шодликнинг гувоҳи бўлганмиз. Шунинг учун ҳам ана шу кунгача қандай узоқ, машаққатли ва қонли йўл босиб ўтилганлиги бизга яхши маълум.

Ўз қўшинларининг 70 процентдан кўпроғини ва қарам мамлакатлар қўшинларининг анча қисмини бизнинг Ғарбий чегараларимизга тўплаган гитлерчилар Германияси 1941 йилнинг 22 июнь тонг отиши билан Совет Иттифоқига ҳужум қилди. Қутурган йиртқич — герман фашизмига қарши совет халқининг Улуғ Ватан уруши бошланиб кетди. Бу—тарихда энг оғир, энг кўп вайронгарчилик келтирган уруш эди. 3 минг километрдан 6 минг километргача бўлган масофага чўзилиб кетган жуда катта фронтда шиддатли кураш авж олди ва у 1418 кечаю-кундуз давом этди.

Урушнинг дастлабки ҳафталари ва ойларида хусусан бизнинг Ватанимиз бошига жуда оғир синов тушди. Тўла-тўкис тайёрланган ва ҳар тарафлама сафарбар этилган гитлерчиларнинг катта ҳарбий машинаси ғоят хатарли куч эди. Совет Армияси чекинганлиги, унинг ҳарбий жиҳатдан вақтинча муваффақиятсизликларга учраганлигига асосан, ана шу нарса сабаб бўлди.

Куч жиҳатдан, ҳарбий техниканинг баъзи бир турлари жиҳатдан анчагина устунликка эга бўлган фашистлар чегараларимиздаги қисмларнинг қаҳрамонона қаршилигини енгиб, мамлакат ичкарисига отилди.

Ватанимиз бошига оғир мусибат тушди. Ана шу уқубатли даврда Совет Иттифоқи Коммунистик партияси гражданлар уруши вақтида бўлганидек, манфур душманга қарши умумхалқ курашининг илҳомчиси ва ташкилотчиси бўлиб майдонга чиқди. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси социалистик Ватанни ҳимоя қилиш тўғрисида В. И. Ленин илгари сурган идеяларга амал қилди.

Партиямиз урушнинг бутун тўрт йили мобайнида ғоят катта ташкилотчилик, хўжалик ва идеология ишлари олиб борди. Бу ишлар маккор ва кучли душманга қаршилик кўрсатиш, уни батамом тор-мор келтиришдан иборат мураккаб ҳамда оғир вазифаларни ҳал этишга қаратилди.

Партиянинг чақириги билан барча совет кишилари бир жон, бир тан бўлиб жонажон еримизни ҳимоя қилиш учун қўзғолдилар. Бутун халқ солдатга айланди. Армия ва флот жангчилари душманга қарши мардонавор жанг қилдилар, унинг тирик куч ва техникасини емира бориб, совет ҳарбий кучини ошириш учун зарур шарт-шароитлар яратди. Брест, Ленинград, Одесса, Киев, Севастополь ва бошқа шаҳарларнинг қаҳрамонона ҳимоя қилиниши ана шунинг ёрқин далилидир.

Москва ёнидаги жангда гитлерчилар бутун жаҳон уруши тарихида кўрилмаган жуда катта мағлубиятга учради. Уларнинг СССРга қарши «яшин тезлигида» уруш олиб бориш режалари ана шу ерда гўрга тиқиб ташланди.

Волга бўйидаги катта жанг немис-фашист қўшинларининг жуда кучли группировкасини қириб ташлаш билан тугалланди. Бу жанг ғалабамиз йўлидаги яна бир муҳим воқеа бўлди. Бу эса фашистлар Германиясига қарши олиб борилган бутун курашда тубли бурилиш ясашга негиз солди.

Курск ёнида душман урушнинг боришини ўз фойдасига ўзгартиришга жон-жаҳди билан яна бир марта уриниб кўрди. Бироқ унинг бу уриниши барбод этилди. Гитлерчилар бу ерда қақшатқич мағлубиятга учрагач, ўз қўлларида бўлган стратегик ташаббусдан тамомила маҳрум бўлди ва мудофаага ўтди.

Совет Армияси жонажон еримизни озод қила бориб, кейинчалик, Корсунь-Шевченко, Белоруссия, Ясси-Кишинев операциялари каби жуда катта операцияларни амалга оширди.

Бизнинг қўшинларимиз Совет давлати территориясини фашист иблислардан батамом тозалаб, Европа халқларини гитлерчилар асоратидан озод қилишга киришди. Бизнинг ғолибона ҳужумимиз фашистлар ҳали хўжайинлик қилиб турган мамлакатлардаги озодлик ҳаракатини кучайтириб юборишга ёрдам берди.

Совет Армияси Берлинни эгаллади ва Прагани озод қилди. Гитлерчилар Германияси сўзсиз таслим бўлишга мажбур бўлди. У ҳарбий, иқтисодий ва маънавий-сиёсий жиҳатдан тўла мағлубиятга учради. Бу эса аввало, Совет Иттифоқи ва унинг Қуролли Кучларининг тарихий хизмати эди.

Бизнинг жангчиларимиз япон милитаристларига қарши олиб борилган жангларда ҳам юксак ҳарбий маҳорат кўрсатдилар.

Немис-фашистлари ва япон агрессорларига қарши олиб борилган кураш йиллари В. И. Лениннинг: «Ҳар қандай урушда ғалаба оқибат натижада жанг майдонида қон тўкаётган омманинг руҳий ҳолатига боғлиқдир» деган сўзларини яна бир марта яққол тасдиқлади.

Социалистик Ватанимизнинг коммунизм ишига бениҳоя содиқ, партиямиз марксизм-ленинизм, оташин совет ватанпарварлиги ва пролетар интернационализми руҳида тарбиялаган қуролли ҳимоячилари жангларда мисли кўрилмаган сабот-матонат, мардлик ва оммавий қаҳрамонлик кўрсатдилар.

Душман ДЗОТларининг оғзига кўкрагини қалқон қилган Вячеслав Васильковский ва Александр Матросовнинг сўнмас жасоратини 200 дан кўпроқ киши, фашистлар колоннасига ёниб турган самолётини олиб бориб урган туркистонлик учувчи Николай Гастеллонинг мислсиз жасоратини 70 дан кўпроқ киши такрорлади. 11 мингдан кўпроқ жангчи Ватан уруши даврида Совет Иттифоқи Қаҳрамони деган юксак унвонни олишга сазовор бўлди. Совет жангчиларига мардлик ва жасорат кўрсатганликлари учун 13 миллионга яқин мукофот топширилди, шу жумладан 5,3 миллион орден ва 7,5 миллиондан кўпроқ медаль топширилди.

Коммунистлар совет жангчиларини душманга қарши аёвсиз курашга, зафарларга илҳомлантирдилар. Улар қўшинларимизга интизом, уюшқоқлик руҳини сингдирдилар. Ленинчи партиямизнинг аъзо ва кандидатлари партиясизларга мардлик ва жасорат намунаси бўлиб хизмат қилдилар. Уруш йилларида Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвонини олган жангчилардан 75 проценти коммунистлар, 11 проценти комсомол аъзолари бўлганлиги тасодифий эмас. Коммунистлар лаънати босқинчиларга қарши олиб борилган жангларда ўз қонлари ва ҳатто жонларини ҳам аямадилар. Уруш вақтида партия аъзо ва кандидатларидан 3 миллиондан кўпроқ киши ҳалок бўлди. Уларнинг сафини янгидан-янги неча минглаб ва миллионлаб совет кишилари тўлдирди. 1941 йилнинг 1 июлидан 1945 йилнинг майигача партияга 5 миллиондан кўпроқ киши кирди, шулардан деярли 4 миллион киши армия сафида кирди.

Коммунистлар жангда авангардлик ролини кўрсатганликларига мен ўзим бир эмас, бир неча бор шоҳид бўлганман.

Бизнинг Туркистон ҳарбий округимиз солдат, сержант, офицер ва генераллари урушнинг жанговар йилномасига жуда кўп ёрқин саҳифалар ёздилар. Москвани ҳимоя қилиш вақтида ва бошқа жангларда Олмаота шаҳрида ташкил топган шонли 316-ўқчи дивизия катта жасорат кўрсатди. Бу дивизияга Туркистон ҳарбий округининг ветерани генерал И. В. Панфилов қўмондонлик қилди. Капитан Гастелло, старший лейтенант Спирин, гвардиячи лейтенантлар Шаландин ва Татаринов, гвардиячи старший сержант Ошчепков, старший сержант Усмонов, сержант Голубковлар фронтда унутилмас жасорат кўрсатишди. Туркистонлик бу фронтчиларнинг номи улар хизмат қилган бўлинмалар рўйхатига абадий ёзиб қўйилди.

Руслар, украинлар, белоруслар, ўзбеклар, қозоқлар, тожиклар, туркманлар, қирғизлар ва мамлакатимиз барча миллатларининг вакиллари босқинчиларга қарши қаҳрамонона жанг қилдилар. Совет халқларининг бузилмас дўстлиги жангчиларимизнинг қардошлиги, дўстлигида ўзининг яққол ифодасини топди.

Уруш йилларида партизанлар Совет Армиясининг ишончли ёрдамчилари бўлишди. Партизанлик ҳаракати ўзининг миқёси ва душманнинг орқа томонидаги ишларига таъсир кўрсатиши жиҳатидан стратегик аҳамиятга молик омил бўлди. Совет кишиларининг душман орқа томонидаги курашига яширин партия ташкилотлари бошчилик қилди. Фашистлар босиб олган территорияда совет ватанпарварларидан 864 минг киши қўлига қурол олиб душманга қарши курашди. Партизанлардан ва яширин иш олиб борган совет кишиларидан 184 мингдан кўпроғи орден ва медаллар билан мукофотланди. Улар орасидаги энг мардлардан 187 кишига Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилди.

Фронтларда социализм ғалабаларини ҳимоя қилган армиямизга бутун мамлакат астойдил мадад бериб, уни зарур нарсаларнинг ҳаммаси билан таъминлаб турди. Саноат, транспорт ва қишлоқ хўжалигининг ҳамма тармоқлари партия раҳбарлигида қисқа вақт ичида фронт эҳтиёжларини таъминлашга қарата қайта қурилди.

Советлар мамлакати қурол-яроғ ва ҳарбий техника ишлаб чиқаришда сон жиҳатдан эмас, балки сифат жиҳатидан ҳам душмандан ўзиб кетди. Совет «Т—34» танклари, «Ил—2» ва «Ил—10» штурмчи самолётлари, реактив артиллерия ва қурол-яроғ ҳамда ҳарбий техниканинг бошқа кўпгина турлари жаҳонда энг яхши баҳо олди.

Колхозчи деҳқонларимиз ҳам Ватан олдидаги бурчларини бажардилар. Улар уруш вақтининг уқубатли қийинчиликларини енгиб, армия ва мамлакатни озиқ-овқат билан, саноатни эса хом ашё билан узлуксиз таъминлаб турдилар.

Мамлакат ичкарисидаги меҳнаткашлар фронтчиларни моддий-неъматлар билан таъминлабгина қолмай, шу билан бирга уларни маънавий жиҳатдан ҳам қўллаб-қувватладилар, уларга ўзларининг бутун қалб ҳароратини йўллаб турдилар. Фронт билан мамлакат ичкариси ўртасида хат-хабар олиб туриш муттасил давом этди, Ҳаракатдаги Армияга ишчилар, колхозчилар, олимлар, артистларнинг делегациялари бориб турди.

Меҳнаткашлардан 16 миллиондан кўпроқ киши «Улуғ Ватан урушидаги шавкатли меҳнати учун» медали билан мукофотланганлиги ишчилар, колхозчилар ва интеллигенциянинг ана ўша оғир йилларда меҳнатда кўрсатган қаҳрамонлигидан ёрқин далолат бериб турибди.

Совет халқи ва унинг шавкатли Қуролли Кучлари гитлерчилар Германиясини ва унинг иттифоқчиларини тор-мор келтиришга, инсониятни мудҳиш вабо-фашизм маразидан халос қилишга ҳал қилувчи ҳисса қўшдилар.

Қуролли курашнинг миқёси, унинг мисли кўрилмаган даражада даҳшатлилиги жиҳатидан ҳам совет—герман фронти иккинчи жаҳон урушининг ҳамма фронтлари орасида алоҳида диққатга сазовор бўлди. Совет Армияси гитлерчиларнинг дивизияларидан 507 тасини ва Германияга қарам мамлакатларнинг 100 та дивизиясини емириб ташлади ва тор-мор келтирди. Америка ва Англия қўшинлари эса душманнинг 176 та дивизиясини (Шимолий Африкада, Италияда ва Ғарбий Европада) тор-мор келтирди.

Немис-фашист қўшинлари ўз авиациясининг тўртдан уч қисмини, артиллерия, танкларининг кўп қисмини совет—герман фронтида талафот берди. Гитлерчилар Германияси ана шу фронтда умуман 13.600 минг кишини, жумладан ўлган, ярадор бўлган ва асир тушганлар бўлиб эса 10 миллион кишини талафот берди.

Фашист агрессорларини тор-мор келтиришда Совет Иттифоқи ҳал қилувчи роль ўйнаганлигини гитлерчилар коалициясига қарши мамлакатларнинг раҳбарлари Ф. Рузвельт, У. Черчиль ва бошқалар эътироф қилдилар. Уларнинг уруш вақтида айтган жуда кўп гаплари ана шунинг шоҳидидир.

Совет халқининг фашистлар Германияси устидан эришган ғалабаси қонуний бир нарсадир. Бу қонуният эса социалистик ижтимоий ва давлат тузумимизнинг табиати, афзалликлари билан, марксча-ленинча идеологиямиз, совет кишиларининг маънавий руҳининг мисли кўрилмаган кучи, Улуғ Ватан урушининг адолатли, халоскорлик характери билан белгиланади.

Ишчилар синфи билан колхозчи деҳқонларнинг партиямиз тоблаган бузилмас иттифоқи, совет халқларининг мустаҳкам дўстлиги уруш оловида тағин ҳам кўпроқ тобланди.

Совет Иттифоқи, унинг Қуролли Кучларининг мислсиз қудрати, улар эришган ғоят катта ғалабанинг энг асосий манбаи Коммунистик партиямизнинг доно раҳбарлигида, унинг кўп қиррали ташкилотчилик ва тарбиявий фаолиятидадир.

Герман фашизми ва япон милитаризмининг тор-мор этилиши натижасида Европа ва Осиёдаги бир қанча мамлакатлар халқларининг капиталистлар ва помешчиклар ҳокимиятини ағдариб ташлаши учун қулай шарт-шароитлар вужудга келди. Ана шу революциялар оқибатида жаҳон социалистик системаси яратилди ва халқаро майдондаги кучлар нисбати капитализмнинг зарарига, социализмнинг эса фойдасига тубдан ўзгарди.

Мамлакатимиз ўз буюк ғалабасининг меваларидан фойдаланиб, коммунизм қурилишининг кенг авж олдирилган даврига кирди. Совет кишилари партия XXII съезди қарорларини, КПСС Программасини муваффақият билан амалга оширмоқдалар. Улар экономика, фан ва маданиятни ривожлантиришда улкан муваффақиятларни қўлга киритдилар. КПСС Марказий Комитети октябрь, ноябрь (1964 йил) ва март (1965 йил) Пленумларининг қарорлари коммунизм сари ҳаракатимизни жадаллаштиришда ғоят катта аҳамиятга эгадир. Ўрта Осиё ва Қозоғистон республикаларининг меҳнаткашлари ҳам коммунизм қурувчиларининг биринчи сафларида бораётирлар.

Совет кишилари шу билан бирга, империализмнинг йиртқич табиати ўзгармаганлигини доим эсда тутаётирлар. Коммунистик партия ва Совет ҳукумати СССР мудофаасини мустаҳкамлаш учун зарур чораларнинг ҳаммасини кўрмоқдалар.

Совет Қуролли Кучлари барча қардош социалистик мамлакатларнинг армиялари билан бирга тинчлик, янги жамият қурилишининг зийрак посбони бўлиб турибдилар. Улар ҳар қандай агрессор Ватанимизга ёки бошқа бирон социалистик давлатга ҳужум қилишга журъат этадиган бўлса, уни янчиб ташлашга тайёрдирлар.

ҲАММАСИ—ФРОНТГА

1941 йилнинг қиши яқинлашиб келмоқда эди. Бутун ўзбек халқи Ватан учун жанг қилаётган жангчиларимиз учун қишки иссиқ кийимлар, озиқ-овқатлар йиғиб, янги йилга совға тайёрлай бошладилар. Ана шу кунларда Тошкент тўқувчилари «Совет Армияси учун кўпроқ кийим етказиб берайлик», деган шиорни ўртага ташлаб, янада юқори суръатлар билан ишлашга аҳд қилдилар. Тўқимачилик комбинати ишчилари фронтга жангчиларимиз учун декабрь ойининг фақат иккинчи ўн кунлигидагина 450 дан ортиқ иссиқ кийим-кечакни йиғдилар.

Халқ ўзи йиққан ана шундай совғаларни жангчиларимизга шахсан олиб бориб топшириш учун саноатда, қишлоқ хўжалигимизда самарали меҳнати билан донг таратган ўғил-қизларини вакил қилиб тайинладилар. Тошкент тўқимачилик комбинати ишчилари ҳам ўша вақтда 80 станокда ишлаётган стахановчи-тўқувчи Муҳаббат Носировани биринчи ўзбек делегацияси составида ўзларидан вакил қилиб юбордилар. Фронтга ўзбек халқининг биринчи янги йил совғасини Йўлдош Охунбобоев бошчилигидаги 10 кишидан иборат делегация олиб борди. Делегация составида 3 фарзанди фронтда жанг қилаётган 73 ёшлик Ҳасан ота Исломов, биринчи ўзбек машинисти Башорат Мирбобоева, Тошкент тери заводи стахановчиси Абдужабборов, «Ленинизм» колхозининг раиси Абдулла Ортиқов, стахановчи тўқувчи Муҳаббат Носирова, Р. Ғуломов ва бошқалар бор эди. Муҳаббат Носирова фронтга қилган сафарини шундай хотирлайди:

— Ўша кунлар Ватанимиз бошидан оғир кунлар кечмоқда эди. Немис-фашист босқинчилари Ватанимиз пойтахти Москва остоналарига яқинлашиб қолган, лекин Қизил Армиянинг қақшатқич зарбаларига бардош бера олмай орқага чекинишга мажбур бўла бошлаган давр эди.

Биз баҳодир жангчиларимиз учун Ўзбекистон меҳнаткашлари тайёрлаган янги йил совғасини ўз қўлимиз билан топшириш учун Йўлдош ота Охунбобоев бошчилигида 1941 йил 20 декабрь куни Тошкент вокзалидан иссиқ кийим-кечак, ҳар хил ҳўл ва қуруқ мевалар, озиқ-овқатлар ортилган эшелон билан жўнаб кетдик. Бир неча кундан кейин Москванинг Белорус вокзалига етиб бордик. Бизни вокзалда Ғарбий фронт вакиллари кутиб олдилар. Йўлдош Охунбобоев ўзбек халқининг саломини топшириб, Совет Иттифоқи халқларининг улуғ дўстлиги рамзи бўлган янги йил совғаларини қабул этишларини сўради.

1942 йил 1 январь куни фронтнинг олдинги линиялари сари йўл олдик. Кечаси билан ботир аскарларимиз душманни анча орқага суриб ташлаган эди. Немис-фашистлари бир ой ҳукмронлиги даврида қишлоқларни култепаларга айлантириб ташлаган эдилар. Улар совет кишиларини сира аямасдан, ҳеч бир гуноҳсиз кексаларни ҳам, болаларни ҳам, хотинларни ҳам қийнаб ўлдириб ташлаб кетганликларини кўрдик. Душмандан яшириниб, ўрмон ичига кириб, жон асраб қолган кишилар бизга фашист жаллодлари кишиларни одамзод чидаб бўлмайдиган даражада қийноқларга солганини гапириб беришди.

Фронт линиясига яқинлашиб борар эканмиз, жангчиларимиз томонидан қириб ташланган, фашистларнинг қонга бўялиб ётган жасадларини кўрдик. Биз душман билан олишиб турган артиллериячиларимиз олдига етиб бордик. Бизни Тошкентдаги Ленин номли ҳарбий билим юртини битирган полковник Парамонов кутиб олди. Полковник Парамонов: «Ўзбек халқи номидан фашист босқинчиларига ўт очилсин», — деб буйруқ берди. Бутун артиллериямиз ҳаракатга келди, оёғимиз остида ер титрай бошлади. Артиллерия отишмаси тингач, биз жангчиларга ўзбек халқининг совға-саломларини топшириб, «фашистларни кўпроқ қиринг, ўлдирилган ватандошларимиз учун ўч олинг, ўзбек халқининг истаги шу» — дедик. Делегациямиз бир неча кун ҳаракатдаги армия жангчилари билан бевосита учрашиб, уларга ўзбек халқининг янги йил совғаларини топширди ва Ўзбекистонга қайтиб келди.

Мен Тошкент тўқимачилари митингида сўзга чиқиб, жангчиларимиз наказини ҳамкасбларимга етказдим ва 80 станок ўрнига 96 та станокда ишлай бошладим. Бу менинг фронт орқасида туриб фашист босқинчиларига берган зарбам эди.

К. ТУРСУНАЛИЕВ,

Ўзбекистон халқлари тарихи музейининг ходими.

Суратда: генерал-лейтенант Говоров Йўлдош Охунбобоев ва делегациянинг бошқа аъзоларини фронтдаги аҳвол билан таништирмоқда.

БАЙРАМ ШАРАФИГА

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси президиуми Улуғ Ватан урушининг тугаллланганига 20 йил тўлиши муносабати билан сессия ўтказди. Сессияни Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг вице-президенти И. М. Мўминов қисқача кириш нутқи билан очди. Тарих фанлари кандидатлари Т. Ж. Жўраев «Улуғ Ватан уруши даврида Ўзбекистон Компартияси», Р. Meлиқулов «Улуғ Ватан уруши даврида Ўзбекистон меҳнаткашларининг душман устидан ғалабага қўшган ҳиссаси», Х. Саидов «Улуғ Ватан уруши даврида Ўзбекистонда пахтачилик», А. Валиев «Улуғ Ватан уруши даврида Ўзбекистонда фан ва маданият» мавзуларида доклад қилдилар.

ЖАНГЧИ ШОИР ДАФТАРИДАН

ҚУРОЛДОШ ДЎСТИМГА

Тип-тиниқ, бахт каби—Днестр оқар
Бреслав шаҳрини кўркидир дарё.
Ипакдек шаббода танингга ёқар
Жангчи қўшиғини тинглади дарё.
Укамсан,
қондошман,
хонамиз ҳам бир
Мен учун азизсан тандаги жондан
Мактубинг олдиму—севиндим ахир
Салом деб ўтайин Ўзбекистондан
Бизда ҳам:
Гул баҳор
кундузи қуёш,
Шарақлаб оқади, тўлиқ ариқлар
Булбуллар сайраши, қизлар алласи
Баҳорнинг нашъаси—юзи
момиқлар —
Айрилдик деймизу хаёлчан қолиб
Инсоний тақдирни ўйламаймиз ҳеч.
Қайғурма, мард
бўлгин,
жасур ва ғолиб.
Кўнглингга ғам солган, хаёллардан
кеч.
Учрашиб қоламиз яқин кунларда
Оламда тинчликни каптари учар.
Лаб очар қалбдаги ғунчалар
шунда.
Дўст—дўстни
укалар—акани қучар.
Днестр дарёси сенга хайр деб
Кузатиб қолади
қайтасан уйга.
Кўксингда нишона, сени—Эй ғолиб.
Кутамиз келасан тинчлик тўйига.

Ҳ. ҚУЧҚОРОВ.

1943 йил.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ ҚАҲРАМОНЛАРИ

Абдулла ҚУРБОНОВ. Аҳмаджон ШУКУРОВ. Абдусаттор РАҲИМОВ. Вальдемар ШАЛАНДИН. Жўрақул ТУРАЕВ. Шодмон УМАРОВ. Абдулазиз ЙЎЛДОШЕВ. Облоқул УЗОҚОВ. Солиҳжон АДАШЕВ. Қўчқор ТУРДИЕВ.

СЎНМАС ЖАСОРАТ

Совет артиллерияси ва авиациясининг тиним билмас қудратли зарбаларидан улкан шаҳар бинолари ёняпти, Берлин осмонини қопқора тутун қоплаб олган, бутун-бутун кварталлар қулаб кетган, бинолар вайронага айланган. Кўча тўла синиб тушган деразa ойналари, ёниб кетган танклар, автомашиналар, кунфаякун қилинган қурол-яроғлар, фашистларнинг жасадлари. Аланга ичида қолган рейхстаг устида Қизил алвон—Ғалаба байроғи мағрур ҳилпираб турибди.

Империя маҳкамасининг боғида авиация бомбасидан ҳосил бўлган чуқурлардан бирида куйиб жизғинак бўлган иккита жасад ётибди: Улардан бири паст бўйли аёл кишининг, иккинчиси калла косаси мажақланиб кетган эркак кишининг жасади эди. Булар — Гитлер ва унинг умр йўлдоши Еви Браун эди.

Отишма ҳали тўхтаганича йўқ, артиллерия канонадасининг садоси янграб турибди. Шунга қарамай, рейхстаг биноси колонналари остида совет жангчиларимиз бир-бирларини ғалаба билан, уруш тамом бўлганлиги билан қутлашмоқда, қучоқлашишмоқда, ўпишмоқда.

Фашист йиртқичнинг қароргоҳи, немис империализмининг маркази, Гитлернинг ваҳшиёна буйруқлари муттасил юборилиб турган немис агрессияси ўчоғи — Берлинда 1945 йил майининг бошларидаги унутилмас манзара кўз олдимда ана шундай намоён бўлади. 1418 кеча ва кундуз аланга олиб турган омонсиз жанг момақалдироғи тинганидан бери, «катюша» ракеталари ёғдуси сўнганидан, солдатларнинг фронтда ёққан гулханлари ўчганидан бери орадан 20 йил ўтди. Бироқ, қанча вақт ўтмасин, у совет жангчиларининг мислсиз жасоратини халқлар хотирасидан чиқариб ташлай олмайди.

Зотан, бизнинг солдатларимиз урушнинг дастлабки кунларидан охирги кунигача бутун дунёга қаҳрамонлик, социалистик Ватанга бениҳоя вафодорлик, жонажон коммунистик партиямиз улуғ ғояларига содиқлик намуналарини намойиш қилиб келдилар. Душман билан дастлабки тўқнашув куни—1941 йилнинг 22 июнидаёқ ҳаво жангларидан бирида учувчи Кокорев ўз самолётининг винти билан фашист қузғунининг думини биринчи бўлиб мажақлаб ташлади. Урушнинг бешинчи кунида жаҳон Николай Гастелло экипажининг мислсиз қаҳрамонлиги тўғрисидаги хабарни эшитди. Николай Гастелло ўзининг ёниб турган самолётини душман танклари колоннаси устига туширди. Кейинчалик шонли ҳаво лочинларимиз Шевчук ва Абдировлар ҳам худди ана шундай жасоратни такрорладилар.

Фашистлар Германияси мамлакатимизга қарши хоинона ҳужум қилганлиги маълум. Совет Армияси урушнинг дастлабки ойларида душманнинг устун кучлари ҳужуми остида вақтинча чекинишга мажбур бўлди. Бироқ, бизнинг қўшинларимиз шиддатли жанглар билан душманга жуда катта талафот етказиб, чекина борди. Совет жангчилари ўнлаб катта жанглар ва юзлаб тўқнашувларда мисли кўрилмаган жасорат билан жанг қилдилар. Фашистлар бостириб келганидан кейинги бир неча ой мобайнида кичкина бир Брест қалъаси гарнизони душманнинг устун кучларига қарши қандай қаҳрамонона кураш олиб борганини ҳамманинг эсида. Қалъа мудофаасига совет Ватанининг мард, содиқ фарзандлари И. Зубачев полк комиссари Е. Фомин, майор Гаврилов ва бошқалар раҳбарлик қилишди.

Совет денгизчиларимиз ҳам денгизлардаги жангларда чинакам матонат кўрсатдилар. Офицер Лукин командирлик қилган «К-21» сув ости кемасининг экипажи душманнинг ўнлаб кемаларини ғарқ қилди, «Терпици» линкорини сафдан чиқарди.

Бизнинг мард жангчиларимиз ҳамма жойда — қуруқликда ҳам, денгизда ҳам, ҳавода ҳам манфур душманнинг ҳамласига аёвсиз зарба бериб турди.

Вақтинча босиб олинган территорияда гитлерчилар мислсиз террор, ёвузликлар қилиб, совет халқининг руҳини синдирмоқчи бўлди. Бу билан улар аксинча, халқнинг битмас-туганмас нафратига дуч келди. Фашистлар ўзлари вақтинча босиб олган территорияда оёқ қўйгани жой тополмай қолдилар. Бу жойларда партизанлар ҳаракати кенг авж олиб кетди.

Халқ орасидан етишиб чиққан Ковпак, Медведев, Сабуров ўртоқлар ва бошқа кўпгина саркардалар раҳбарлигида бутун-бутун партизанлик қўшилмалари ташкил топди. Улар темир йўл кўприкларини емириб ташладилар, душманнинг ҳарбий юклар ортилган эшелонларини издан чиқардилар, фашистлар Германияга зўрлик билан ҳайдаб олиб кетмоқчи бўлган совет кишиларини озод қилдилар. Халқ халоскорлари гитлерчи армиянинг анчагина кучини асосий фронтдан четлаштириб ташладилар.

Фашистлар вақтинча босиб олган территорияда партизанларнинг йирик қўшилмаларидан ташқари, партиямиз раҳбарлик қилган яширин ташкилотлар жуда зўр қўпорувчилик, диверсия ишларини авж олдириб юбордилар. Краснодон қаҳрамонлари, Людинов шаҳри ва бошқа кўпгина шаҳарларнинг подпольечилари кўрсатган қаҳрамонликни ҳозир бутун дунё билади. Совет халқининг жасур қизлари Зоя Космодемьянская, Лиза Чайкина ва бошқа минглаб мард жангчилар ўзларининг номларини абадийлаштирдилар.

Фашист босқинчиларга қарши кураш урушнинг дастлабки ойларидаёқ умумхалқ характерига эга бўлиб қолди. Бутун мамлакатимиз ягона жанговар лагерга айланди, совет халқи эса ленинчи Коммунистик партия теварагига жипслашиб, ўзининг бутун куч-ғайратини ёвуз душманни тор-мор келтиришга сафарбар этди.

Ватан учун жуда оғир кунлар ва дақиқаларда Улуғ Ватан уруши фронтларида: «Бирон қадам орқага қайтмаймиз!» деган шиор гўё қанот пайдо қилиб кезди. Душман эса жуда катта талафот кўраётганлигига қарамай, Ватанимиз пойтахти — Москвага хиёнаткорона бостириб кела берди. Ана шунда Туркистон ҳарбий округи тарбиялаб етиштирган, Қирғизистон республикасининг ҳарбий комиссари генерал Панфилов қўмондонлик қилган гвардиячи дивизия солдатларининг энг сара жасурлари қандай қаҳрамонлик кўрсатганлигини бизгина эмас, бутун дунё эшитиб тасанно ўқиди. Мамлакатимиздаги турли миллат фарзандлари елкама-елка туриб жанг қилдилар. Руслар ва қозоқлар, ўзбеклар ва қирғизлар, украинлар ва тожиклар бир-бирларига елкадош бўлишди. Душманнинг бронялашган 50 та баҳайбат машинаси йўлига 28 қаҳрамон гранитдек девор бўлиб тургани тарих саҳифасида бир афсона бўлиб қолди. «Россия ғоят каттадир, чекиниш учун эса жой йўқ! Зотан, орқамизда Москва турибди...!». Рота политруги коммунист В. П. Клочковнинг ана шу жарангдор сўзлари совет солдатлари учун худди буйруқ бўлиб тилдан-тилга кўчди. Душман Москва остоналарида гўрга тиқилди, тор-мор келтирилди. Юзларча километр нарига улоқтириб ташланди. Фашистларнинг «яшин тезлигидаги уруш» ҳақидаги плани Москва остоналарида барбод қилинди, герман армиясининг енгилмаслиги ҳақидаги афсона чиппакка чиқарилди.

Қудратли рус дарёси Волга бўйларида авж олиб кетган қаҳрамонона жангни биз, фронтчилар ҳеч қачон унутмаймиз. Шаҳар вайронага айланди, ҳатто тошлар ҳам ёнмоқда эди. Бироқ, Волга қалъаси таслим бўлмади, душманга талафот етказа бориб, қаршилик кўрсатди. Совет жангчилари ҳар бир уйни, ҳар бир кварталини енгилмас истеҳкомга айлантирдилар. Солдат, сержант, офицер ва генералларимизнинг мардлиги, жасорати ниҳоясиз эди. Ана шу мислсиз жангда Ўзбекистон фарзандлари ҳам қаҳрамонлик кўрсатдилар: 94 ва 96-алоҳида ўзбек ўқчи бригадаларининг жангчилари ана шулар эди. Улуғ Ватанимиз, совет халқи Волга бўйидаги шаҳар ҳимоячиларининг қаҳрамонлик жасоратини асло эсдан чиқармайдилар. Немис-фашист қўшинларининг Волгоград ёнидаги 330 минг кишидан иборат группировкасини қуршаб олиш ва тор-мор келтириш режасини ишлаб чиқиш ҳамда амалга оширишга мушарраф бўлган саркардаларимизнинг ҳарбий санъати ҳам асрлар оша яшайди.

Совет жангчилари Курск ёнидаги жангда ҳам ана шундай мардлик, жасурлик намуналарини кўрсатдилар. 1943 йилда бу ерда танкларнинг тарихда мисли кўрилмаган жанглари бошланиб кетди. Бу жангда ҳар икки томондан 10 мингта танк қатнашди. Солдатларимизни, сержант ва офицерларимизни совет тузумига, Ватанга, Коммунистик партияга ва халқимизга чексиз меҳр-муҳаббати ғалабага бошлаб борди. Ўрта Осиё ва Қозоғистон халқларининг фарзандлари ҳам ана шу шафқатсиз жангда ўз номларини сўнмас шуҳратга буркадилар.

Қўшинларимиз Ватанимиз тупроғини гитлерчи босқинчилардан тозалагач, Коммунистик партия, Совет ҳукумати жангчилар олдига: «Фашист йиртқични унинг ўз қароргоҳида янчиб ташлангиз» деган вазифани қўйдилар. Солдат, сержант, офицер ва генераллар бу миссияни ҳам мисли кўрилмаган шижоаткорлик билан бажаришди.

1-Белоруссия фронтининг 42 мингта тўп ва миномётли канонадаси билан қудратли артиллерия тайёргарлиги бошланди. Ана шу тайёргарликдан кейин қўшинларимиз Одер дарёсини кечиб ўтишга киришдилар. Гитлерчиларнинг Одердаги биринчи мудофаа маррасини ёриб ўтдилар. Бу билан эса Берлинга йўл очдилар.

Артиллерячи қисмлар орасида Берлинни биринчи бўлиб ким ўққа тутиш деган шиор остида мусобақа бошланиб кетди. Шу тариқа 28 апрелда мен қўмондонлик қилган артиллерячи полкимиз Берлин ёнидаги шаҳарча — Мельсдорфга жанглар билан кириб бориб, Берлинни дўлдек ўққа тутди.

Сўнгги сув ғови Шпрее дарёси орқада қолиб кетди. Германия пойтахтининг қоқ юрагида жанглар бошланди. Ҳар бир уйни, ҳар бир кварталини, кўчани душманга қарши шафқатсиз жанг билан халос қилишга тўғри келди. Батареяларимизнинг Александрплацни қандай эгаллаганликлари ҳозиргидек эсимда турибди. Гитлерчилар ставкасининг таянчи — рейхстагни ана шу ердан кузатиб турдик ва артиллерия тўпларимиз ўзларининг минглаб снарядларини гитлерчилар ставкасининг таянчи — рейхстаг бошига биринчи марта ана шу ердан туриб дўлдек ёғдирдилар. Ана шу сўнгги, ҳал қилувчи жангларда батарея командирлари, капитанлардан Масленников, Деев, Зеленков, тўп командири ўзбек сержант Азизов, татар ефрейтор Ильин, грузин старшина Бахраташвили ва бошқа кўпгина кишилар айниқса сўнмас баҳодирлик кўрсатдилар. Тожик, қозоқ, қирғиз, туркман ўғлонлари ҳам душманга қарши жангда чинакам мардлик, қаҳрамонлик намунаси бўлдилар.

Совет Ватани, партия ва ҳукуматимиз жангчиларимизнинг Улуғ Ватан уруши йилларидаги мислсиз жасоратига муносиб баҳо бердилар. Мардларнинг мардларидан 11527 кишига Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилди. Булар орасида ўзбек халқининг 67 шонли фарзанди бор. Биз уларнинг номларини ана шу унутилмас кунда зўр ифтихор туйғулари билан тилга оламиз.

Совет Иттифоқининг Улуғ Ватан урушида ленинчи Партиямиз раҳбарлигида қўлга киритган оламшумул-тарихий ғалабаси социализм тантанаси, социалистик системанинг капиталистик система устидан ажойиб ғалабасидир. Бу — ўз умрини яшаб бўлган империализм кучлари ва урушлар устидан совет ижтимоий ва давлат тузуми қўлга киритган ғолибона зафардир.

Совет кишилари ўзлари учун тўғри хулоса чиқарганлар ва бизнинг Ватанимиз совет Қуролли Кучларини муттасил жанговар тайёр ҳолда сақлаш учун қўлларидан келган ҳамма чораларни кўраверадилар.

Файзулла НОРХУЖАЕВ,
Артиллерия гвардия генерал-майори.

СЕВИМЛИ ГЕНЕРАЛИМИЗ

Халқимиз бошига оғир кулфат тушган, ҳамма она-Ватанни фашист босқинчиларидан озод қилиш учун курашга отланган йилларда бизнинг 37-гвардиячи ўқчи дивизиямизга биринчи ўзбек генерали Собир Раҳимов командирлик қилган эди. Октябрь революцияси номидаги Тошкент тепловоз-вагон ремонт заводи ишчилари дивизиямиз командири Собир Раҳимов номини ўз коллективлари рўйхатига абадий киритганликларини эшитиб, беҳад хурсанд бўлдим.

1944 йил кузида Нарев дарёси олдида тўхтадик. Генерал Пановнинг 8-Дон корпуси танкчилари дарёдан ўтиб, нариги қирғоқни эгалладилар. Бизнинг 37-гвардиячи ўқчи дивизиямиз ҳам ана шу қирғоқни маҳкам ушлаб турди. Фашистлар оғир танклар ва артиллерия ёрдамида тез-тез ҳужумга ўтиб турарди. Бироқ бизнинг бўлинмаларимиз немислар ҳужумини қайтариб, плацдармни тобора кенгайтира бошлади. Штурмчи авиациямиз бизга жуда катта ёрдам берарди. Душманнинг асирга тушган 251-пиёда дивизия аскари шундай деган эди: «Авиациянгиз жуда ҳам даҳшатли. У фронт томон юришга сира йўл қўймайди, биз фақат кечоғигина йўл босардик...» 6 октябрда гитлерчилар катта куч тўплаб, қарши ҳужумга ўтдилар. Бир куннинг ўзида душман 20 мартадан ортиқ ҳужумга ташланди. Лекин Раҳимов гвардиячилари ҳамма ҳужумларни зўр мардлик билан қайтардилар. Дивизия командири Раҳимов яқингинамизда, кузатиш пунктида турар эди. Бу эса аскарларни руҳлантирарди.

Генерал алоқа соз бўлишини талаб қилар, биз алоқачилар эса севимли командиримизнинг кузатиш пунктидан туриб ҳар бир батальон ва рота командири билан гаплаша олишига имконият яратиб берардик.

1945 йил январь ойининг бошларида қўшинларимиз Висла-Одер операциясини бошлади. Дивизиямиз Грауденц шаҳрини озод қилди. Гитлер ҳар бир шаҳарни таянч пунктига айлантириш ва сўнгги нафасгача жанг қилиш ҳақида буйруқ берган эди. Қалъалар, костеллар, черковлар ва бошқа эски бинолар кўп бўлган Грауденц шаҳрини фашистлар мустаҳкам қўрғонга айлантирган эдилар.

Мен сержант Тафан бошлиқ алоқачилар бўлимида эдим. 2-ўқчи батальонга телефон симларини тортаётганимизда генерал Раҳимов келиб, батальонлар қаерда жойлашган, деб сўраб қолди. У нега каскангиз йўқ, деб сўради. Бу ер олдинги позиция бўлиб, атрофимизда снарядлар, миналар портлар, душман снайперлари кўп қаватли бинодан туриб ўқ узарди. Генерал шу ердаёқ батарея командири капитан Евсюковга душман снайперлари жойлашган баланд бинони ўққа тутишни буюрди.

Дивизия командири Раҳимов душман ўқлари ғизиллаб турганда ҳам қаддини букмас эди. Биз уни ўзингизни панага олинг, деб илтимос қилсақ ҳам, жангнинг боришини очиқ жойда кузатиб турарди. Генерал бўлинмаларда снайпер группалари тузишни буюрди. Бу группалар душман снайперлари билан жанг қилиши лозим эди. Шаҳар гарнизони қаттиқ қаршилик кўрсатишига қарамай, дивизиямиз қисмлари кварталларни бирин-кетин эгаллай бошлади. Кўп ўтмай душман таслим бўлди.

Генерал окопларга тез-тез келиб турар, солдатлар билан суҳбатлашар, уларнинг эҳтиёжларини суриштирарди.

Бир кун дам олиш вақтида генерал 114-гвардиячи ўқчи полкда жангчилар билан бирга овқатланди, макарон шўрвани мақтаб-мақтаб ичди. Сўнгра, генерал жангчилар ва командирларга душманнинг фаустпатронларидан жангда қандай фойдаланишни ўргата бошлади. Генерал гвардиячиларни Данциг шаҳрига ҳужум қилишга тайёрлаётган эди. Шу вақтда дивизиямизга ўзбек артистлари меҳмон бўлиб келганди. Биз ўзбек санъатини, унинг рақс ва қўшиқларини севиб қолдик.

1945 йил мартда севимли командиримиз генерал-майор С. Раҳимов ва сиёсий бўлим бошлиғи полковник А. А. Смирнов Данциг шаҳри остонасида оғир ярадор бўлганлигини эшитиб, жуда қайғурдик.

Гвардиячилар: «Севимли дивизия командири учун ўч оламиз!» — деб зўр куч билан душман устига ташландилар.

И. ПОДИЕНКОВ.
запасдаги майор
Житомир области.

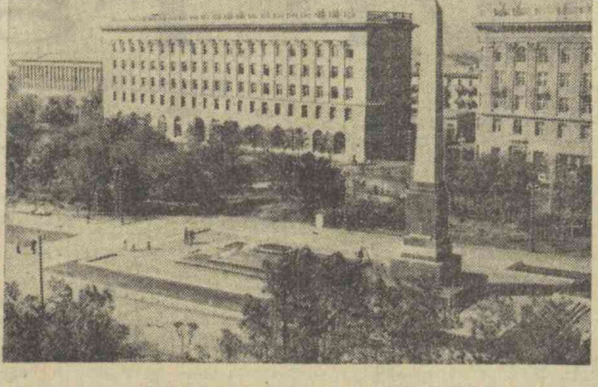

ДАХЛСИЗ Ватанимизга уруш эълон қилмай тажовузкорона бостириб кирган фашистлар Германиясининг қўшинлари дуч келган нимаики бўлса қириб ташлаб, сўлим қишлоқ ва шаҳарларимизни ер билан яксон қилиб, кулини кўкка совурди. Гитлерчи фашистлар гўзал Украинанинг пойтахти Киевни, азм дарё Волга бўйидаги қадимий Сталинград шаҳрини тамомила вайрон қилиб юборган эдилар. Қўли гул совет кишилари ана шулар каби минглаб шаҳар ва қишлоқларни дид билан қайтадан барпо қилдилар. Сиз кўриб турган юқоридаги суратда Сталинград шаҳрининг жамолига ҳусн қўшиб турган Халок бўлганлар майдони, пастдаги суратда эса гўзал Украина пойтахти Киев шаҳридаги Марказий магистраль — Крешчатикнинг бугунги манзараси тасвирланган.

А. Маклецов ва М. Мельник фотолари.
(ТАСС фотохроникаси).

ЮРАГИМ ТАЛПИНАДИ

Бу машъум воқеа бундан 21 йил муқаддам, 1944 йил май ойида содир бўлди. Мен қўмондонлик қилган полк Днестр дарёсидан ўтиб, нариги қирғоқда жанг қиларди. Қаерга бормай, содиқ адъютантим Ҳайрамқулов мендан бир қадам ҳам нари кетмас эди. Бу довюрак йигит полкнинг мендан олдинги командири, Совет Иттифоқи Қаҳрамони майор Бондаренкога ҳам адъютантлик қилганлигини яхши биламан.

Кунлардан бирида майор Бондаренко окоплар томон борарди. Шу пайт фашистлар ўқ ёмғирини ёғдира бошладилар. Ҳайрамқулов чапдастлик билан Бондаренкони йиқитиб, майорни муқаррар ҳалокатдан асраб қолди. Командир ўрнидан туриб, адъютантни бағрига тортди.

— Раҳмат, биродар, — деди у қувончини яширолмай, — умрбод сендан миннатдорман...

Бондаренко шиддатли жанглардан бирида қаҳрамонларча ҳалок бўлди. Полк қўмондонлиги менга топширилди. Бугун мен ҳаётимда юз берган машъум бир ҳодисани эслаяпман. Ҳайрамқулов билан фронтнинг олдинги позицияси томон ёнма-ён кетяпмиз. Бирданига адъютантимнинг: «Ўртоқ майор, эҳтиёт бўлинг. кўрмаяпсизми, гоҳ у ерда, гоҳ бу ерда миналар портлаб турибди!» — деган овозини эшитиб қолдим. Шундай бўлса ҳам, унинг гапига қулоқ солмай, йўлимда давом этавердим.

— Бирпас бирор жойда яшириниб туриб, кейинроқ борсак-чи, — деди Ҳайрамқулов.

Шу лаҳза Ҳайрамқулов менинг устимга шерларча ташланиб, маҳкам қучоқлаб олганича ерга қулатди. Худди шу пайт ёнгинамизда мина портлагани қулоғимга чалинди. Мени қучоқлаб олган Ҳайрамқуловнинг қўллари борган сари бўшашиб кетаётганини сездим. Бир вақт қарасам, усти-бошларим қора қонга бўялиб кетибди. Ўқ едиммикан, деб у ёқ-бу ёғимга қарадим. Бироқ лаънати ўқ менга эмас, меҳрибон укам, ўзбек баҳодири Ҳайрамқуловга теккан экан. Қаранг-а. мард офицер ўз командирини ўлимдан сақлаб қолиш учун жонини қурбон қилди!

Чўнтагимдан дастрўмолимни олиб Ҳайрамқуловнинг қонга беланган юз-кўзини артмоқчи бўлдим. Минг афсуски, жанговар дўстимни таниб бўлмас эди.

Ҳайрамқуловни даволанишга жўнатдик. Орадан уч кун ўтар-ўтмас содиқ дўстим, қондош-қардош биродарим оламдан кўз юмди.

Мен Ҳайрамқуловни жондан севардим. Ёши мендан кичикроқ бўлгани туфайли укам деб атардим. Ўзбекистонлик тутинган укамни Днестрнинг чап соҳилидаги Красные горки қишлоғида ўз қўлим билан дафн этдим. Бу қишлоқ Тирасполь шаҳридан унча узоқ эмас. Полкимиздаги солдат ва офицерлар ўзларининг жанговар дўстлари учун фашистлардан қонга-қон, жонга жон олишга онт ичдилар.

Эртаси куни биз немис-фашист босқинчиларини қийратиб, чекинтириб, ғарбга томон ҳужумда давом этдик. Шу кундан эътиборон мен фронтнинг қайси участкасида бўлмай, машинада орқамга қайтиб келиб укамнинг қабрига гулдасталар қўйиб кетадиган бўлиб қолдим.

Орадан 21 йил вақт ўтган бўлса ҳам жасур йигитнинг ўлмас сиймоси сира-сира, бир лаҳза ҳам кўз олдимдан кетмайди. Оилам даврасида кечки пайтлар гурунг қуриб ўтирган чоғларимизда қизим фотоальбомни варақлаб, Ҳайрамқуловнинг суратини менга кўрсатаркан унинг ҳақида тағин ва тағин ҳикоя қилиб беришимни ўтиниб сўрайверади. Бу орада Ҳайрамқуловнинг қавм-қариндошларини ахтариб, мурожаат қилмаган жойим қолмади. Аммо қидиришларим ҳозиргача натижасиз қоляпти. Ниҳоят, сизнинг газетангиз орқали ўзбек қардошларимга озарбайжон халқининг фарзандини ўлимдан асраб қолган ўзбек халқининг фарзанди ҳақида гапириб беришга журъат этдим. Шоядки, қариндош-уруғлари чиқиб қолса!

Ўзбек халқининг содиқ ўғлони Ҳайрамқуловнинг жасорати ҳақида Орест Мальцевнинг яқинда бизда чиқарилган «Дунай ортига юриш» китобида ҳикоя қилинади.

Бахиш МЕХТИЕВ,
1041-полкнинг собиқ командири.
Боку.

РЕДАКЦИЯДАН. Муҳтарам газетхон, балки сизларнинг орангизда жасур йигит Ҳайрамқуловнинг ота-онаси, ёру дўстларини билганлар бордир? Балки бу баҳодирнинг фамилияси Ҳайрамқулов эмас, Ҳайдарқуловдир. Эҳтимол, Ҳамроқуловдир. Бу ҳақда редакциямизни хабардор қиларсизлар, деган умиддамиз.

ДНЕПР ҚАҲРАМОНИ

Октябрнинг охирлари, пахта йиғим-терими қизғинлашган пайт. Кунлардан бирида қишлоқ почтальони Султонгир отага уч бурчакли яшил конверт келтириб берди. Ҳар сафар фронтдаги ўғли Муҳаммаддан хат-хабар олиб, дили хушнуд бўладиган қария одатдагидек хатни олиб ўқиди-ю, лол бўлиб қолди.

Мактуб шундай бошланган эди: «Ассалому алайкум, Султонгир ота, сизларни шахсан танимасак ҳам ўғлингиз Муҳаммад орқали яхши биламиз. Нафиса она, Мария синглимиз билан эса ғойибона танишмиз. Ҳурматли Султонгир ота, ўғлингиз Муҳаммад билан туғушгандек дўстмиз. Биз бу дўстликни жанг майдонида топган эдик. Муҳаммад билан мингларча километр йўл босиб, Днепрнинг чап қирғоғидаги қанча-қанча шаҳар ва қишлоқларни фашистлардан озод қилишда ёнма-ён жанг қилдик.

Бироқ Днепрнинг ўнг қирғоғини озод қилиш пайтида Муҳаммад қаҳрамонларча...

Ота хатни охиригача ўқиёлмай, уни ғижимлаганича туриб қолди. Кўз олдидан даҳшатли уруш манзаралари, биттаю-битта жигаргўшаси, боласжони Муҳаммад ўтарди.

Бу воқеа 1943 йил октябрь ойининг охирларида рўй берган эди. 1944 йил апрель ойларида отага қизил пакетда яна бир хат келди. Бу Муҳаммадни Днепр дарёсидан сузиб ўтишда кўрсатган жасорати ва взводидаги 12 қуролдош дўстини ўлимдан қутқариб қолгани учун унга Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилганлиги ҳақида СССР Олий Совети Президиумининг гувоҳномаси эди.

Муҳаммаднинг жанг майдонида қаҳрамонларча ҳалок бўлганлиги қишлоққа яшин тезлигида тарқалган бўлса, унга Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилгани ҳақидаги хабар ҳам ана шундай тезликда тарқалди.

Ватан учун, халқ учун қон тўккан, жон берган кишилар асло унутилмайди. Уларнинг умри халқ умри каби узун бўлади. Свердлов номли колхоз меҳнаткашлари ҳам қаҳрамон Муҳаммад Зиёнгировнинг номини абадийлаштириш мақсадида у ўқиган 8-«Коммунист» мактабини Зиёнгиров номига қўйишди. Мактабга қаҳрамоннинг бюстини ўрнатишга қарор қилинди. У ишлаган 5-бригада аъзолари коммунистик меҳнат бригадаси номини олиш учун фидокорона меҳнат қилмоқдалар.

М. НОИПОВ.
Калинин райони.

ЯНГРОҚ ҲАЁТ...

(ШОИР СУЛТОН ЖЎРАГА БАҒИШЛАНГАН ПОЭМАДАН ПАРЧА).

Сув қидириб, ташналик билан
Кириб қолди бир уйга Султон.
Қарши олди уни шод-хурсанд
Кекса она ҳамда бир жувон.
Бор-йўғини дастурхон узра
Тўкиб солди самбитдай аёл.
Кампир қистар:
— Тортинма сира,
Олгин бўтам, еб ўтиргин, ол!
Суҳбат аро сўзамол кампир
Сўраб қолди меҳмон юртини.
Султон айтгач, она бирма-бир
Очиб солди арзу дардини:
— Мен элингда бўлганман,
бўтам,
Водийларни кезиб юрганман.
Юртингдаги ишсевар, ўктам
Одамлар-ла суҳбат қурганман.
Озми кездим диёрингизда,
Тоғликлар-ла кун кўриб тотув.
Рўмолини ел юлқиб қизлар
Кўзаларда келтирарди сув.
Боботоғнинг этакларини,
Андижонни,
гул Фарғонани,
Ҳали-ҳали эслаб барини
Юрагимда бир ўт ёнади.
Биласанми элингни, ўғлим,
Талаганда қаттол босмачи,
Қад ростлаган деҳқонга ўлим —
Тилаганда баттол босмачи —
Кўп қадрдон дўстлар қатори
Эрим олди қўлига қурол,
Ҳаромхўрдан ўзбек диёри
Кўрмасин деб то абад завол!
. . . .
Лекин... лекин бир куни тоғда,
Қорабулоқ деган қишлоқда
Жунайдхон чархлаган пичоқ
Ҳалок этди эримни, э воҳ!
Эл қўзғолди ўшанда, билсанг,
Ел қўзғолди ўшанда, билсанг,
Ғазаб ўти қайнаб, оломон —
Босқинчига келтирди қирон,
Ёшу қари келишиб тоғдан,
Тўпланишиб яқин-йироқдан,
Қайғуришиб мен-ла у оқшом
Кўрсатишиб иззат-эҳтиром,
Елгизимни дафн этдилар,
Сўнгра секин тарқаб кетдилар.
. . . .
Мана бугун ўзбек еридан
Сен келибсан бўлиб халоскор.
Болагинам, Совет элидан
Супурилсин босқинчи мурдор!
Ўғлим жангда,
мана хотини,
Мен тангрига ҳар шом топиниб,
Деяман: — «Бизга ким қазибди
чоҳ,
Ўзи тушсин у чоҳга тезроқ!»
Шундай деди,
кампир кўзида
Икки томчи дур—ёш кўринди.
Кўзёш эмас, унинг юзида
Бамисоли қуёш кўринди.
Султон берди унга тасалли:
— Хафа бўлманг ортиқ, онажон!
Ғалабани Совет аскари
Қилар албат тортиқ, онажон!
Тонгда барвақт Микола билан
Разведкага жўнаб кетамиз.
Омон бўлсак, тутқунда ётган
Ўлкаларга қуёш элтамиз.
Ғам ювилиб тоза диллардан
Бегоналик бегона бўлур.
Келинингиз рафиқам билан
Бир умрлик дугона бўлур.
Кириб кетсам шу билан жангга,
Балки қайтиш насибам бўлмас.
У тақдирда, Ўзбекистонга
Бир энлик хат йўлласангиз бас:
Мен қўрқмадим асло ўлимдан,
Ташламадим бир зум қўлимдан
Қаламимни ва қуролимни,
Ардоқладим бахт-иқболимни!
Ҳалок бўлсам жангда мабодо,
Бола-чақам бўлиб ғамбода,
Кўз ёш тўкиб қилмасин мотам,
Дейишсинлар: «Мард кетди отам!»

Ҳайриддин САЛОҲ.

САТРЛАР ТИЛГА КИРГАЧ...

«...Сиёсий раҳбар Шарипов 15 немисни автоматдан отиб ўлдирди...

«Правда», 1942 йил, 29 май».

Улуғ Ватан уруши йилларида чиққан газеталарнинг давр ўтиб сарғайиб қолган саҳифаларини варақлаб ўтириб, ана шу сатрларга нигоҳимиз тушди. Бир жангда ўн беш гитлерчини ер тишлатган азамат йигит ким бўлиши мумкин? Қаерлик у? Ахир, Шарипов деган фамилия биргина ўзбекларда эмас, тожик, қозоқ, татар, қирғиз, туркман ва кўплаб бошқа халқларда ҳам бор-ку. Балким ўзбек эмасдир. Балким... Ўзбек бўлганда ҳам Шариповлар оз дейсизми!

Газетада айтилишича, Шарипов сиёсий раҳбар бўлган. Демак, у—офицер. Суриштириб унинг тақдирини аниқлаб олиш қийин эмас. Республика ҳарбий комиссарлигидаги ўртоқлар илтимосимизни ерда қолдирмай номаълум қаҳрамонни қидириб топишга ёрдам беришди.

— Бор Шарипов! — дейишди. — Тошкентда яшайди ўша сиёсий раҳбар Шарипов. Киров районида.

Киров район ҳарбий комиссарлигига йўл оламиз. Номи юқорида зикр этилган жасур сиёсий раҳбар—ҳурматли ёзувчимиз, таржимон, шоир Жуманиёз Шарипов бўлиб чиқди!

Офицер Шарипов даҳшатли уруш йилларида Ватанимиз пойтахти Москвани гитлерчи босқинчилардан мудофаа қилишда, Шимоли-Ғарбий фронт қўшинлари составида Калинин шаҳрини озод қилишда иштирок этди. Икки йил суруннасига бевосита фронтнинг олдинги сафларида бўлиб, шахсий жасурлиги туфайли солдат, сержант ва офицерларни ғалабадан-ғалабага даъват этиб турди. Уруш тасодифларга бой бўлади: икки марта қуршовда қолиб кетиб, жанг билан, фақат жанг билан қамални ёриб чиқишга тўғри келди. Икки марта ярадор бўлди.

Шимоли-Ғарбий фронт. 1942 йил, 28 май. Полковник Алексеев қўмондонлигидаги ўқчи полк шиддатли жанглар билан Старая Русса шаҳри яқинидаги Робя дарёсидан ўтиб, душманни ғарбга томон чекинтириб боряпти. Полкнинг инструктор-пропагандисти Ж. Шарипов ҳамон олдинги қатордаги жангчилар орасида, уларни фақат олға ундайди. Полк чап ва ўнг томонда ҳужум қилаётган қўшинларимиз мададини сезмай қолди. Аниқланишича, полк душман мудофаасининг қарийб ўн километр ичкарисига кириб кетиб, қўшнилари хийла орқада қолишган экан.

Олдинга эмас, билъакс орқага разведка юборишга тўғри келди. Алоқачи қайтиб келмагач, бир взвод солдатлар жўнатилди. Булардан бор-йўғи тўрт киши эсон-омон қайтиб келишди, холос. Демак, полк қамалга тушиб қолган.

Гражданлар уруши иштирокчиси, кўпни кўрган, тажрибали командир полк шахсий состави олдига қандай қилиб бўлмасин қамални ёриб ўтишдек жанговар вазифани қўйди. Бу орада сафдан чиқиб қолган полк комиссари вазифаси Жуманиёз Шариповнинг зиммасига юклатилди. Эртасига тонг ёришганда душман ҳалқасини ёриб, полк ўзимизникилар томон силжий бошлади.

Қизғин ва шиддатли жанг рўй берди. Ҳар иккала томондан ҳам талафотлар бўлди. Тенгсиз олишувда сиёсий раҳбар Шарипов ўн беш фашистни отиб ўлдирди. Ана шу жасорати учун Жуманиёз Шариповни батальон комиссари лавозимига кўтариб, «Жасурлиги учун» медали билан тақдирладилар.

Офицер Ж. Шариповнинг қаҳрамонликлари ҳақида фронтда чиқиб турган «Ватан учун!» газетасининг 1942 йил 5 май сонида ҳам ғурур билан ҳикоя қилинади.

Ҳ. ТОЖИБОЕВ.

Қаҳрамонларнинг нишон тўла кўкракларида юлдузлар чарақлаб турибди. Бу марди-майдонлар Ватан бошига оғир мусибат тушган дамларда фронтга отланиб, инсониятни фашизм вабосидан сақлаб қолиш учун ўлимни ҳам писанд қилмай курашган шерзодлардир. Халқимиз ўзининг довюрак ўғил-қизлари билан ҳамиша фахрланади. Қаҳрамонлик — мангуликдир. Сиз суратда кўриб турган кишиларнинг кўпчилиги Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари, пахтакор, ижодкор, мард, танти ўзбек халқининг алпомиш сифат паҳлавон ўғлонлари, чинакам гвардиячилардир. Халқимиз ўзи тарбият қилиб вояга етказган, шонли Коммунистик партиянинг улуғ ишига содиқ ўғлонлари билан Ғалаба айёмининг шу йигирма йиллиги кунида яна бир карра фахрланади. Фотомухбиримиз И. ГЛАУБЕРЗОН Улуғ Ватан урушининг қатнашчилари, жанг қаҳрамонларидан катта бир группасини кеча Тошкентдаги Санъат саройи ёнида суратга олган.

Озодлик байрами

ПРАГА, 8 май. ТАСС мухбири **И. Масленников** хабар беради:

Бугун Прага Кремлининг Испан залида Чехословакия фашист босқинчиларидан озод қилинганлигининг 20 йиллигига бағишланган тантанали мажлис бўлиб ўтди.

Тантанали мажлисда Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитети, Чехословакия Социалистик Республикаси миллий фронт Марказий Комитети, Миллат мажлиси ва ҳукуматининг аъзолари ва аъзоликка кандидатлари ҳозир бўлдилар. Мажлисда Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, республика президенти А. Новотний, Чехословакия Социалистик Республикаси ҳукуматининг раиси Й. Ленарт, Чехословакия Социалистик Республикаси Миллат мажлисининг раиси Б. Лаштовичка ва Чехословакия Коммунистик партияси ҳамда Чехословакия Социалистик Республикаси ҳукуматининг бошқа раҳбарлари ҳозир бўлдилар. Тантанали мажлисда КПСС Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари Н. В. Подгорний бошчилигидаги Совет Иттифоқи партия-ҳукумат делегацияси. Болгария, Венгрия, Германия Демократик Республикаси, Польша, Руминия, Югославия партия ҳукумат делегациялари, Австрия, Германия, Италия ва Франция Коммунистик партияларининг делегациялари ҳам иштирок этдилар. Чехословакия раҳбарлари ва чет эл делегациялари залга кириб келганларида тўпланганлар уларни давомли гулдурос қарсаклар билан кутиб оладилар.

Б. Лаштовичка мажлисни очди. Оркестр Чехословакия ва Совет Иттифоқи давлат гимнларини ижро этди. Чехословакия фашист босқинчиларидан озод қилинганлигининг 20 йиллиги тўғрисида А. Новотний доклад қилди.

Чехословакия Социалистик Республикасининг президенти Антонин Новотний чехословак ватанпарварларининг, Совет Армияси ва дўст Руминия ҳамда Польша армиялари қаҳрамонларининг хотирасини ҳурматлаб эсга олди. А. Новотний коммунистларнинг ва барча ватанпарварларнинг нацист босқинчиларга қарши яширин шароитда олиб борган курашига тўхталиб ўтди ва Совет Иттифоқининг позициясини алоҳида таъкидлади. Совет Иттифоқи 1941 йил июль ойидаёқ ҳарбий ҳамкорлик тўғрисида Чехословакия билан шартнома тузган эди, 1943 йил декабрь ойида эса иттифоқ бўлиш тўғрисида шартнома тузган эди.

Сўнгра А. Новотний Коммунистик партия раҳбарлигидаги Чехословакия меҳнаткашларининг урушдан кейинги даврда реакцияга қарши муваффақиятли олиб борган кураши ҳақида гапирди. Бу кураш меҳнаткаш халқнинг февраль ойида қозонган ғалабаси билан тугалланди.

Бизда февралдаги ғалаба туфайли, деди А. Новотний, социалистик революциянинг асосий масаласи — «ким-кимни енгади» масаласи сиёсий ҳокимият соҳасида ҳал этилди. Мамлакатнинг ишчилар синфи ҳокимиятни тамомила ўз қўлига олди.

Шундан кейин А. Новотний Коммунистик партиянинг 1949 йилда бўлиб ўтган IX съездида қабул қилинган социализм қурилиши программасига тўхталиб ўтди.

Қудратли саноат базасининг барпо этилганлиги, деб таъкидлади Антонин Новотний, ишчилар синфига Чехословакияда социалистик ишлаб чиқариш муносабатларининг ғалабаси ва социалистик жамият қуриш учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган масалани — қишлоқ хўжалигида асосий социалистик ислоҳотларни амалга ошириш масалаларини қисқа вақт ичида ҳал этиш учун имконият яратиб берди.

1960 йилда, деди Новотний, қишлоқ хўжалигини коллективлаштириш жараёни шу даражага етдики, бунинг натижасида социалистик сектор устун бўлиб қолди. Бир-бири билан дўст икки синфнинг — ишчилар билан кооперативлаштирилган деҳқонларнинг ва улар билан боғланган интеллигенциянинг социалистик жамияти, мамлакатимизда яшовчи социалистик халқлар — чех ва словаклар, майда миллатларнинг жамияти вужудга келди.

Президент ўтган 20 йил мобайнида чехословак жамиятининг тараққиётига ҳал қилувчи таъсир кўрсатган учта асосий сиёсий моментни кўрсатиб ўтди. Бу моментларнинг бири шундан иборатки, герман фашизми емирилиши ва Чехословакия Совет Армияси томонидан озод қилинганлиги натижасида миллий ва демократик революциянинг ғалабаси учун ҳамда чехословак жамиятининг келгусида социалистик негизда ривожланиши асосларини вужудга келтириш учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган заминлар яратилди.

Иккинчи асосий сиёсий момент шу эдики, ишчилар синфи ва Чехословакиядаги барча прогрессив кучлар 1948 йил февраль ойида реакцион кучлар устидан ғалаба қилди. 1960 йил учинчи муҳим сиёсий босқич бўлди, чунки бу даврда социалистик ишлаб чиқариш муносабатлари қишлоқ хўжалигида ҳам узил-кесил ғалаба қилди. Бунинг натижасида янги социалистик конституцияни қабул қилиш ва социалистик жамиятни янада ривожлантириш йўлини очиб бериш учун шарт-шароит вужудга келтирилди.

Президент Новотний Чехословакия Социалистик Республикаси ўзининг ташқи сиёсатида тинч-тотув яшаш принципларига амал қилади, деди. У айтдики, Чехословакия мустамлакачилар зулмидан озод бўлиш учун курашаётган мамлакатларни бундан буён ҳам қўллаб-қувватлайди. Биз, деди у, мустамлакачиликка қарши олиб борилаётган ана шу курашни жаҳондаги революцион процесснинг ажралмас қисми деб ҳисоблаймиз ва социалистик мамлакатларни ривожлантириш манфаатлари билан янгидан вужудга келаётган мустақил давлатларнинг ривожланиш манфаатлари муштарак эканлигига қаттиқ ишонамиз.

Президент таъкидлаб айтдики, Чехословакия социалистик ҳамдўстлик аъзоларининг биридир ва у дўстона иттифоқ негизида социалистик мамлакатлар билан ҳар томонлама ҳамкорликни ривожлантиришга ҳаракат қилаверади. Совет Иттифоқи халқлари билан бизни қадимдан буён боғлаб келаётган дўстлик илдизлари, — деди у, озодликка чиқишимиз натижасида янада кўпроқ мустаҳкамланди ва халқларимиз билан совет халқлари ўртасида чинакам қардошларча ва ўртоқларча ўзаро муносабатлар вужудга келди. Совет Иттифоқи тинчликни таъминлаш ва социализмни мудофаа қилиш соҳасида қандай катта аҳамиятга эга эканлигини тушунамиз. Нотиқ Совет Иттифоқининг Чехословакияга нисбатан ўтказиб келаётган дўстлик сиёсатига юксак баҳо берди. Нотиқнинг фикрича, бу сиёсат бугун чехословак жамиятини ҳамиша юксалтириш учун муҳим аҳамиятга эга.

Чехословакия Социалистик Республикасининг президенти бошқа социалистик мамлакатлар билан дўстлик алоқалари ва ҳамкорлик кенгайиб бораётганлигидан мамнун эканлигини билдирди.

А. Новотний Чехословакия Вьетнам халқини қатъиян қўллаб-қувватлаётир ва унинг адолатли курашига мадад беради, деб таъкидлади.

Америка қуролли кучларининг Доминикана Республикасига туширилгачлиги ва бу қуролли кучларнинг реакцион генералларга бераётган ёрдами, деб сўзини давом эттирди президент, Қўшма Штатларнинг ҳозирги кунда бутун дунёда контрреволюцион роль ўйнаётганлигини яққол кўрсатди.

А. Новотний Европадаги аҳволга тўхталиб бундай деди: Ҳозирги кунда реваншчиликни очиқдан-очиқ тарғиб этиш Германия Федератив Республикаси ҳукумати сиёсатининг бир қисми бўлиб қолди. Бу факт ва шу билан бирга Бонн ҳукуматининг ядро қуролини олишга интилаётганлиги, деб уқтириб ўтди Чехословакия Социалистик Республикасининг президенти, Ғарбий Германия милитаристлари яна қандай йўлдан боришни хоҳлаётганликларини кўрсатиб беради.

Президент Новотний халқаро коммунистик ҳаракат бирлигининг аҳамиятини таъкидлади ва Чехословакия Коммунистик партияси халқаро коммунистик кучларнинг жипслиги учун ҳамиша курашиб келди, деди.

Биз, деди у, барча коммунистик ва ишчи партиялар биргалашиб ҳаракат қилиши зарур деган талаб ҳозирги куннинг сира ҳам кечиктириб бўлмайдиган талаби, деган фикрда турибмиз. Барча коммунистик партияларнинг ўз интернационал бурчига амал қилиб, империализмга, мустамлакачилик ва янги мустамлакачиликка қарши, монополистик капитал ҳукмронлигига қарши биргаликда кураш олиб бориш учун, тинчлик йўлида кураш олиб бориш учун жипслашишлари ҳозир ҳар қачонгидан кўпроқ зарур, деди президент.

А. Новотний нутқининг охирида бундай деди: Чехословакия Коммунистик партияси аввалдагидек бундан буён ҳам ҳамиша марксизм-ленинизм принципларига ва ўзининг интернационал бурчига содиқ бўлиб қолади ва бу бурчни бажариш учун ўтган йиллардагидек бундан буён бутун куч-ғайратини сарф қилади.

Ўртоқ Новотний доклади гулдурос қарсаклар ва «Яшасин Совет Иттифоқи!», «Яшасин Чехословакия Коммунистик партияси!» деган хитоблар билан бўлиниб турди.

Сўнгра тантанали мажлис қатнашчилари томонидан самимий кутиб олинган Совет Иттифоқи партия-ҳукумат делегациясининг бошлиғи Н. В. Подгорний табрик нутқи сўзлади.

Ўртоқ Н. В. Подгорний КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматидан, бутун совет халқидан Чехословакия партия ва ҳукумат раҳбарларига, бутун чехословак халқига ғоят қизғин салом, ғоят самимий қутловлар топширди. У айтдики, Чехословакия озод қилинганлигининг йигирма йиллиги — айни бир маҳалда фашизм устидан қозонилган буюк ғалабанинг йигирма йиллиги ҳамдир.

Н. В. Подгорний фашизм устидан қозонилган ғалабанинг бутун инсоният учун жуда катта аҳамиятини кўрсатиб, бундай деди: Халқларнинг озодлиги ва мустақиллиги учун олиб борилган адолатли урушда тараққиёт идеологияси фашизмнинг ваҳшийлик ва жаҳолатпарастлик идеологияси устидан ҳал қилувчи ғалаба қозонди. Шу ғалаба натижасида немис миллати тарихида ишчи ва деҳқонларнинг биринчи давлати — Германия Демократик Республикаси ташкил топди.

Н. В. Подгорний Чехословакия халқи фашизмни тор-мор келтириш ишига катта ҳисса қўшганлигини эслатиб ўтди.

Фашизмга қарши олиб борилган жангларда Совет Иттифоқи билан Чехословакия ўртасида мустаҳкам тус олган дўстлик, деди совет делегациясининг бошлиғи, тинч яратувчилик меҳнати йилларида ҳам ривожлана ва мустаҳкамлана борди. Чехословак халқининг дилида туғилган «С Советским Свазем на вечнэ часи!» деган шиор совет халқи дилида қизғин акс садо топди, совет халқи бунга чин кўнгилдан: «Қардош Чехословакия билан мангу биргамиз!», деб жавоб бермоқда. Халқларнинг озодлик ҳаракати гуркираб юксалганлиги ҳамда Европа ва Осиёдаги бир қанча мамлакатларда социалистик революция ғалаба қилганлиги, жаҳон социализм системаси ташкил топганлиги, деб сўзини давом эттирди Н. В. Подгорний, иккинчи жаҳон урушининг энг буюк натижаси бўлди. Н. В. Подгорний социалистик жамият қуриш йўлида чехословак халқи йигирма йилдан буён олиб бораётган курашнинг ва ғайрат билан қилаётган меҳнатнинг ажойиб якунларини кўрсатиб, ҳозир Чехословакия Социалистик Республикаси халқаро майдонда мустаҳкам позицияларни эгаллаб турибди, зўр обрў қозонди ва ҳозирги замонда дунёнинг барча асосий проблемаларини ҳал қилишда актив қатнашмоқда, деб таъкидлади.

Айни социализм чинакам миллий мустақилликни таъминлаб беради, халқларга ўзларининг сал бўлса-да, тенг ҳуқуқсиз мавқеида қолишларига чек қўйиш имконини беради, халқларнинг ўзига муносиб қадр-қимматини ва шон-шарафини қарор топтиради, бу нарса бошқа социалистик мамлакатлар қатори Чехословакия мисолида ҳам яққол кўриниб турибди.

Совет делегациясининг бошлиғи йигирма йил тинч ривожланиш мобайнида совет халқи қўлга киритган ютуқларга тўхталиб ўтди. Ҳозирги замоннинг, халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг барча туб масалалари юзасидан ҳар иккала мамлакат коммунистик партиялари ва ҳукуматлари қарашларининг тўла бирлиги, совет ва чехословак халқларининг бузилмас бирлиги, деди у, Чехословакия билан Совет Иттифоқи ўртасидаги муносабатларнинг характерли белгисидир.

Н. В. Подгорний айниқса ҳозирги пайтда, яъни империалистлар миллий озодлик ҳаракатини бостиришга қаратилган ўз кирдикорларини кучайтираётган, социализм қурувчи халқларнинг яратувчилик меҳнатига халақит беришга уринаётган бир шароитда, бутун антиимпериалистик фронтни мустаҳкамлаш зарур, деб уқтирди. У, Америка империализмининг Конго, Панама, Лаос, Вьетнамдаги ва Доминикана Республикасидаги агрессив ҳаракатларини эслатиб, Доминикана Республикасига қарши қилинган агрессия жаҳон жандарми вазифасини ўз зиммасига олган Америка империализми халқларни қўрқитиб олиш, уларнинг озодлик ҳаракатини бўғиб ташлаш учун ҳар қандай ўзбошимчаликларни қилишга тайёр эканлигини яна бир карра кўрсатиб турибди, деди.

Вьетнамдаги уруш миқёслари айниқса кенгайиб кетганлигини, бу уруш айниқса чидаб бўлмайдиган тус олганлигини айтиб, совет делегациясининг бошлиғи Совет Иттифоқи, Чехословакия ва бошқа социалистик давлатлар қардош Вьетнам халқининг адолатли курашида, агрессорларга тегишли зарба беришни ташкил этишда Вьетнам халқига бутун чоралар билан мадад кўрсатиб келмоқдалар ва бундан буён ҳам кўрсата берадилар, деб уқтирди.

Н. В. Подгорний Европадаги аҳволга тўхталиб, бу ерда Ғарбий Германия милитаристлари Потсдам битимларининг ревизия қилинишини талаб этаётганликларини, Германия Демократик Республикасини ютиб юбориш орзусида юрганликларини, Польшанинг ғарбий ерларини ва Совет Иттифоқининг баъзи районларини босиб олиш, Чехословакиянинг азалий территорияларини ундан тортиб олиш планларини яна тузаётганликларини айтгач, бундай деди: «Бугун, гитлерчилар Германияси тор-мор келтирилганига йигирма йил тўлган кунда жаноб империалистларга бизнинг қайта-қайта айтадиган гапимиз мана шу: Совет Иттифоқи, социалистик давлатлар ҳеч кимнинг ўз территорияларига, халқларнинг буюк социалистик ғалабаларига човут солишига йўл қўймайдилар, реваншчилар қиладиган ҳар қандай иғвогарликларнинг пайини шартта қирқиб ташлайдилар!

Бизнинг ташқи сиёсатимиз равшан. Термоядро урушининг хавфига қарши, мустаҳкам ва узоқ давом этадиган тинчлик учун кураш ташқи сиёсатимизнинг ўзгармас мақсади бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. Мустаҳкам ва узоқ давом этадиган тинчлик социализм ва коммунизмни муваффақиятли суратда қуриш омилидир. Аммо, тинчлик учун олиб бориладиган курашнинг агрессорни тинчитиб қўйиш билан сира алоқаси йўқ. Империализмнинг агрессив кучларини ўз вақтида жиловлаб қўйиш, ана шу агрессив кучларнинг озодлик ҳаракатини бостиришга уринишларини барбод қилиш, уларнинг инсониятни ядро уруши гирдобига тортишига имкон бермаслик — барча халқларнинг туб манфаатларига мос бўлиб тушаётган сиёсатимизнинг вазифалари ана шулардан иборат».

Совет делегациясининг бошлиғи таъкидлаб айтдики, агрессор ташаббусни қўлига олиб, ўзини жазосиз қоламан, деб ўйлагунга қадар унга муносиб зарба бериб қўйилиши керак. Шу сабабдан, деди у, империалистлар янги урушни бошлаб юборса, ана шундан кейин барча антиимпериалистик кучларни бирлаштириш учун қулай фурсат бошланади, дейилган мулоҳазалар қулоққа жуда ғалати эшитилмоқда. Йўқ, деб уқтирди Н. В. Подгорний, бундай мантиққа қўшилиб бўлмайди. Империализм журъат қилиб, янги урушни бошлаб юбормасдан аввал ва айни унинг агрессив интилишларини бўғиб ташламоқ учун прогрессив кучларни жипслаштириш ва шу кучларнинг бирлигини мустаҳкамлаш зарур.

Тинчлик учун кураш, халқларни империализм асоратидан халос қилиш учун кураш, социализм учун кураш — ҳозирги замоннинг ана шу барча қудратли ҳаракатлари бирлашиб ва бир-бирлари билан боғланиб иш кўрсалар, империалистик реакциянинг шум ниятларини барбод қила оладилар, инсониятга порлоқ истиқбол сари йўл очиб бера оладилар.

Н. В. Подгорний нутқини тамомлаб, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукуматининг табрикномасини ўқиб берди.

Н. В. Подгорний нутқи ва табриги гулдурос қарсаклар ва «Яшасин Совет Иттифоқи!», «Яшасин КПСС!» деган хитоблар билан бўлиниб турди.

Совет Иттифоқи партия-ҳукумат делегациясининг бошлиғи КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукумати номидан Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитети, Чехословакия Миллат мажлиси ва Чехословакия Социалистик Республикаси ҳукуматига атоқли совет рассоми В. И. Мухина ишлаган «Ишчи ва колхозчи аёл» ҳайкали композициясини совға қилиб топширади.

Бу ҳайкалда, деди Н. В. Подгорний, мамлакатимиз образи гавдалантирилган. Ҳайкал ишчилар ва деҳқонлар бузилмас иттифоқининг тимсоли бўлиб, коммунизм биноси ана шу ишчи ва деҳқонларнинг қўли билан қурилмоқда.

Бу совға, деди ўртоқ Н. В. Подгорний, совет кишиларининг қардош чехословак халқига бўлган қизғин дўстлик ва қардошлик туйғуларини эслатиб турсин.

Тантанали мажлисда чет эллик бошқа делегацияларнинг раҳбарлари ҳам табрик нутқи сўзладилар.

Тантанали мажлис қатнашчилари Чехословакия озод қилинганлигининг 20 йиллиги муносабати билан совет халқига табрик мактуби қабул қилдилар.

Залда овация янграйди.

Тўпланганлар «Интернационал» айтадилар.

ШОН-ШУҲРАТ АЙЁМИ

Тошкентда Ғалаба кунига бағишланган тантанали йиғилиш

Улуғ Ватан урушида ғалаба қозонган миллионларча совет кишиларининг мислсиз зафарлари халқ хотирасида абадий сақланиб қолди. Мамлакатимиз шу ғалабанинг йигирма йиллигини кенг ва шодиёна нишонламоқда.

8 майда Тошкентдаги Санъат саройида шаҳар меҳнаткашларининг Совет Армияси вакиллари билан бирга шу шонли кунга бағишланган тантанали йиғилиши бўлди. Уруш ветеранлари ва мамлакат ичкарисида ғалабага замин тайёрлаган кишилар, уруш йиллари қаҳрамонларининг шонли традицияларини кўпайтираётган ишлаб чиқариш новаторлари, фан ва маданият арбоблари, партия, совет ва жамоат ташкилотларининг раҳбарлари Санъат саройи залига тўпланишди. Улардан кўпининг кўксида оғир уруш йилларидаги қаҳрамонлик зафарлари ва фидокорона меҳнатлари учун берилган орден ҳамда медаллар порлаб турибди. Шу ерда ҳозир бўлган кишилар байрамнинг фахрий қатнашчилари — Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари ва Социалистик Меҳнат Қаҳрамонларини зўр самимият билан кутиб оладилар.

Президиум столи ёнида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Президиумининг аъзолари И. Г. Анисимкин, Р. Қурбонов, В. Г. Ломоносов, Н. М. Матчонов, М. М. Мусахонов, Е. С. Насриддинова, Р. Н. Нишонов, Ш. Р. Рашидов, И. И. Федюнинский, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Президиуми аъзолигига кандидат И. М. Нажесткин, Совет Армиясининг генераллари, Улуғ Ватан урушининг қаҳрамонлари ўтиришибди.

Йиғилишни Туркистон ҳарбий округи қўшинлари қўмондони, армия генерали, Совет Иттифоқи Қаҳрамони И. И. Федюнинский очади. Совет Иттифоқи давлат гимнининг садолари янграйди.

КПСС ленинчи Марказий Комитети Президиуми баланд руҳ билан фахрий президиумга сайланади.

Совет халқининг буюк ғалабаси тўғрисида доклад қилмоқ учун КПСС Марказий Комитети Президиуми аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидовга сўз берилади.

Докладчининг фашистлар билан бўлган жангда Октябрь революциясининг буюк ғалабаларини қаттиқ туриб ҳимоя қилган совет халқининг мислсиз қаҳрамонлиги тўғрисидаги сўзларини бу ерга тўпланган кишилар қарсаклар билан кутиб оладилар. Йиғилиш қатнашчилари ўз ҳаётларини халқ бахт-саодати учун бағишлаган Ватанимиз ўғил ва қизларининг хотирасини ўринларидан туриб, бир минут сукут қилиш билан эсга оладилар.

Докладчи гитлерчилар Германияси тор-мор қилинишининг жаҳоншумул тарихий аҳамияти тўғрисида гапиради ва Улуғ Ватан урушининг айрим босқичларига батафсил тўхталиб ўтади. Ўртоқ Рашидов қуйидагиларни таъкидлайди: Социализм ижтимоий системасининг тош-метиндек мустаҳкам кучи, бу системанинг иқтисодий ва ташкилий имкониятлари, жамиятимизнинг маънавий-сиёсий бирлиги, совет ватанпарварлиги ва пролетар интернационализми, СССР халқларининг дўстлиги, уларнинг Коммунистик партия теварагига маҳкам жипслашганлиги совет халқининг фашист галалар устидан ғалаба қозонишини таъминлаган асосий омиллардир. Партиянинг раҳбарлиги барча ғалабаларимизнинг гаровидир. Партия бу урушда совет халқининг улуғ йўлбошчиси, ташкилотчиси ва саркардаси бўлди.

Ана шу даҳшатли йилларда Ўзбекистон фронтга бир миллионга яқин кишини юборди. Барча совет жангчилари каби ўзбек жангчилари ҳам халқнинг муқаддас наказини шараф билан бажардилар, душманга қарши зўр мардлик, жасорат ва қаҳрамонлик билан жанг қилдилар. Улар ўз биродарлари руслар, украинлар, белоруслар билан, Ватанимиздаги барча халқларнинг вакиллари билан бир ёқадан бош чиқариб, барча совет кишилари учун муштарак ишни — кўп миллатли улуғ Совет давлатини мардона ҳимоя қилдилар, Москва ёнида, Сталинград остоналарида ва улуғ Ленин шаҳри остоналарида, Кавказда, Курск ёнида ва Қримда, хуллас Ватан урушининг ҳамма фронтларида душманни тор-мор келтирдилар. Ўзбекистонликлардан 120 минг киши ана шу оғир йилларда кўрсатган мардлиги ва қаҳрамонлиги учун орден ва медаллар билан мукофотланди. Ўзбекистонлик жангчилардан 264 киши Совет Иттифоқи Қаҳрамони деган юксак номни олишга сазовор бўлди.

Совет кишилари мамлакат ичкарисида зўр ғайрат билан меҳнат қилиб, фашизм устидан ғалаба қозонишга замин тайёрладилар. Уруш йилларида 90 дан кўп корхона Ўзбекистонга кўчириб жойлаштирилди. Республикамиз мамлакатнинг ғарбий областларидан кўчириб келтирилган бир миллионга яқин кишини, шу жумладан неча ўн минглаб болаларни меҳр-муҳаббат билан қабул қилди.

Бутун саноатни ҳарбий изга солиб, қайта қуриш соҳасида кўп иш қилинди. Ўзбекистон қурол-яроғ, ўқ-дори, анжом ва кийим-кечак ортилган эшелонларни фронтга тўхтовсиз юбориб турди. Колхозчи деҳқонлар ишчилар синфи билан бир жон-бир тан бўлиб ўзларининг ватанпарварлик бурчларини адо қилдилар. Улар мамлакатга пахта, дон, пилла, гўшт, сут, сабзавот, полиз экинлари, мева, узум ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тобора кўп миқдорда етказиб бердилар. Республика интеллигенцияси фашизм устидан ғалаба қозониш ишига салмоқли ҳисса қўшди.

Докладчи совет халқининг улуғвор руҳи, унинг партия теварагига маҳкам жипслашганлиги, коммунизм идеалларига чексиз садоқати мамлакатимизнинг уруш жароҳатларини тезликда даволаб, сўнгра экономика ва маданиятни мисли кўрилмаган юксакликка кўтара олганлигини кўп мисоллар билан кўрсатиб ўтади. Совет Ўзбекистони ҳам урушдан кейинги даврда саноатни ривожлантиришда катта муваффақиятларга эришди. 1964 йилда республика саноатининг ялпи маҳсулоти ҳажми 1940 йилдагига нисбатан 5,8 баравар ортди. Қишлоқ хўжалигининг барча тармоқлари олга қараб анча катта қадам қўйди. Пахта етиштириш 1940 йилдагига нисбатан 2,6 баравар кўпайди. Тинч қурилиш йилларида республикада маданият ва фанни тараққий эттиришда катта муваффақиятлар қўлга киритилди.

Урушдан кейин ўтган йигирма йил ичида, деб таъкидлайди Ш. Р. Рашидов, бизнинг ижтимоий ва давлат тузумимиз янада кўпроқ мустаҳкамланди ва янада ривожланди. Ишчилар, деҳқонлар, интеллигенциянинг бирлиги, Совет Иттифоқи халқларининг дўстлиги мустаҳкамланди. Коммунистик жамият қурмоқ учун Коммунистик партия раҳбарлигида халқ меҳнати билан моддий, сиёсий ва идеологик заминлар яратиб берилди. Бу тарихий вазифа партия XXII съездида қабул қилинган КПСС Программасида таърифлаб берилди. Турмуш партиянинг сиёсий йўлини, унинг тўғри сиёсий шиорларини ўз вақтида топа билиб, илгари суриш маҳоратини, омманинг тажрибасини назарий жиҳатдан умумлаштириш, йўл қўйилган хатоларни кўра билиш ва уларни ўз вақтида тузатиш маҳоратини ҳар томонлама синовдан ўтказди. Партия ана шу оғир синовга шараф билан бардош берди. КПСС Марказий Комитети октябрь, ноябрь ва март Пленумларининг қарорлари буни исбот қилади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, унинг Марказий Комитети, Совет ҳукумати, дейди докладчи, иккинчи жаҳон урушининг сабоқларидан зарур хулосаларни чиқариб олдилар. Социалистик Ватаннинг озодлиги учун, келгусидаги авлодларнинг ҳаёти ва бахти учун жонини фидо қилган кишиларнинг хотирасини ҳамиша ҳурматлаб эсга олувчи партия тинчлик ва интернационализм байроғини баланд кўтариб бормоқда, Ватанимизнинг қудратини тинмай мустаҳкамламоқда, барча демократик, тинчликсевар кучларнинг бирлиги учун курашмоқда.

Бизнинг мамлакатимиз тинч меҳнат билан band. Шу билан бирга, совет кишилари ҳушёрликни асло бўшаштирмайдилар, империалистик агрессорларнинг ҳар қадамини зийраклик билан кузатиб турибдилар. Совет кишилари Ғалаба кунини байрам қилганларида Совет давлати эндиликда энг қудратли ва ҳарбий жиҳатдан энг яхши тайёргарлик кўрган кучдир, деб фахр билан айтадилар. Империалист агрессорларнинг бирортаси ҳам, агрессорларнинг ҳар қандай коалицияси ҳам бу кучга бардош бера олмайди.

Тинчлик, халқлар озодлиги ва бахти таянчи бўлган улуғ Ватанимиз шаънига, социализм ғалабаларининг содиқ посбони — шавкатли Совет Қуролли Кучлари шарафига, коммунизм қураётган совет халқи шарафига, буюк ғалабаларимизнинг илҳомчиси ва ташкилотчиси — шонли Коммунистик партия шарафига табрик хитоблари янграйди.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети номига давомли қарсаклар остида табрикнома қабул қилинади.

Йиғилиш тамом бўлди. Оркестр Ўзбекистон ССР давлат гимнини ижро этади.

* * *

Тантанали йиғилиш тамом бўлганидан кейин катта байрам концерти қўйиб берилди. (ЎзТАГ).

ПАБЛО НЕРУДА—ЎЗБЕКИСТОН МЕҲМОНИ

Таниқли Чили шоири ва публицисти, «Халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш учун» халқаро Ленин мукофоти лауреати Пабло Неруда бир неча кун давомида Ўзбекистон меҳмони бўлди ва республика ҳаёти билан танишди.

Пабло Неруда Тошкентга келгандан кейин тез орада уни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Е. С. Насриддинова қабул қилди.

Чили шоири республика Ёзувчилар союзида ўзбек ҳамкасблари билан учрашди ва бу ерда илиқ, дўстона суҳбат бўлиб ўтди. Пабло Неруда республика бўйлаб саёҳат қилди. Совет кишиларининг қўли билан қиёфасини бутунлай ўзгартирган Мирзачўл, у ердаги ажойиб чўлқуварлар унда айниқса зўр таассурот қолдирди.

Чили шоири Самарқанд ва Бухоронинг улуғвор тарихий ёдгорликларини кўздан кечирди. Янгийўл районидаги «Шарқ юлдузи» колхозида деярли бутун кун давомида бўлди. Колхоз раиси — уч марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ҳ. Турсунқулов меҳмонни кўп тармоқли хўжалик билан таништирди, қишлоқ меҳнаткашлари эришган ютуқлар тўғрисида, уларнинг келгусидаги режалари тўғрисида сўзлаб берди.

7 майда Пабло Нерудани КПСС Марказий Комитети Президиуми аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов қабул қилди.

Эртасига Пабло Неруда Тошкентдан Москвага жўнаб кетди.

(ЎзТАГ).

ХУШ КЎРДИК, ЗЕБОХОН!

ДАҲШАТЛИ урушнинг қизғин дамлари эсингиздами? Жасур ўзбек қизи Зебохон Ғаниеванинг немис-фашист босқинчиларни қийратган кезлари ёдингиздами, муҳтарам, газетхон? Куни кеча, улуғ айём арафасида афсонавий қаҳрамонимиз, ўзбек қизларининг маликаси Зебохон гўзал Тошкентимизга меҳмон бўлиб келди.

Машъум уруш бошланган дамларда Зебохон биринчилар қатори она-Ватанни манфур душмандан озод этиш иштиёқи билан жангга отланди. Жангу жадал йўлларида бир неча бор ўлим билан юзма-юз туриб, ҳамиша енгиб чиқди. Икки марта жароҳатланиб, яна жангга кирди.

Улуғ Ленин комсомоли тарбиялаб вояга етказган Зебохон Ғаниева урушда разведкачилар сафида ҳам бошқаларга ибрат бўларли жасорат кўрсатди. Дивизия разведкасида москвалик Нина Соловей, Таисия Назарова ва Ирина Магадзелар билан ёнма-ён туриб ҳаракат қилиб, 16 марта «тил» олиб келиш операцияларида иштирок этди. Айни замонда Зебохоннинг қуролдошлари уни моҳир мерган сифатида ҳам билишарди.

Жанглардан бирида Зебохон ҳалок бўлган взвод командирининг ўрнини босиб, жангчиларни олға ундади. Гитлерчилар билан бизнинг аскарларимиз орасида қўл жанги юз берди. Зебохон кутилмаганда яраланди. Ҳолсизланиб қолган Ғаниевани бир фашист қўндоқ билан уриб ерга йиқитди ва тўртта қовурғасини синдирди. Шундай бўлса-да, матонатли қиз душманни отиб ўлдириб, олға юришида давом этди.

Зебохон бир жанговар эпизодни эслайди:

— Снаряд парчаси келиб бурнимнинг учини учириб кетди,— дейди у кулимсираб.— Ҳушимдан кетиб қолибман, ўзимга келиб қарасам, бир забардаст йигит мени опичлаб кўтариб олиб, медсанбатга олиб кетяпти. Дарҳол жангчидан: «Кўзгу борми, бир афт-башарамга қараб олай», десам у: «Ойна сўраяпсанми, демак ўзинг юра оласан»,— деди-да, мени ерга қўйди.

Зебохон иккинчи марта қаттиқ ярадор бўлган эди. Уни қутқариб олгунга қадар 33 марта операция қилишга тўғри келди. Қарийб бир йил давомида Москвадаги госпиталда оёқлари гипсга солинган ҳолда қимирламай ётди.

— Оёғимни ҳам, ҳаётимни ҳам асраб қолишди, қўлинг дард кўрмагур шифокорлар,— дейди Зебохон.— 1944 йили узоқ вақт мобайнида Тошкентда, Бешёғочдаги госпиталда даволандим. Нотаниш аёллар, йигит-қизлар менинг ҳузуримга мева-чева олиб келишар, илиқ сўзлар билан юпатишар эди.

Урушдан аввал артист бўлишни орзу қилиб юрган Зебохон лаънати уруш туфайли умрида бошқа йўлни танлади. Филолог бўлишга аҳд қилди. Шу мақсадда Боку университетига ўқишга кириб, уни имтиёзли диплом билан тамомлади.

Кейинчалик аспирантурага кириб, М. Горький номидаги жаҳон адабиёти институтида «Горькийнинг илк сатираси» деган мавзуда илмий иш олиб борди ва филология фанлари кандидати илмий даражасини олди. Шундан сўнг З. Ғаниева Озарбайжон олий партия мактабида тил ва адабиёт кафедрасининг мудири вазифасида ишлади. Зебохон Ғаниева Боку шаҳар ижроия комитетининг депутати сифатида ҳам катта жамоатчилик ишларини олиб борди, Озарбайжон Компартияси Марказий Комитети ревизия комиссиясининг аъзоси қилиб сайланди. Унинг мардлигини абадийлаштириш мақсадида қатор пионер дружина ва отрядлари Зебохон Ғаниеванинг номига қўйилди.

Зебохон қўлга киритилган ютуқлардан қаноатланиб, қўл қовуштириб ўтирмайди. У, СССР Фанлар Академияси Осиё халқлари институтида ишлай бошлайди. Уни Ҳиндистондаги Алигарх университетига ўқишга юборадилар. Қисқа муддат ичида З. Ғаниева урду тилини пухта ўрганиб олади. Атоқли мутафаккир, урду тили ва адабиётининг мутахассиси Абдулҳақнинг ижоди ҳақида очерклар китобини яратди. Ҳозирги пайтда олима Покистон ҳамда бошқа мамлакатлар адабиёти ва маданиятини ўрганишга киришди. Шу мақсадда у инглиз, турк ва бошқа тилларни ўрганаётир.

СССР Фанлар академияси Осиё халқлари институтининг илмий ходимлари Зебохон Ғаниева ҳақидаги фикрларини қуйидагича ифодалайдилар:

— Бизнинг Зебохон тинч меҳнат даврида иккинчи жасоратни намойиш қилди. Ноёб тиришқоқлик туфайли машҳур адабиётшунос бўлиб етишди. Аминмизки, фанни бойитиш йўлида у ҳали кўп ишлар қилади.

Зебохоннинг жанговар дугоналари ҳам урушдан сўнг ҳаётда тўғри йўлни топиб олишди: Нина Соловей радиоэшиттириш комитетида редакторлик қилмоқда. Таисия Назарова эса Москвадаги заводлардан бирида инженер бўлиб ишлаяпти, бола-чақаси бор.

Зебохоннинг қизи Светлана 9-синфда ўқийди.

— Шу кунларда,—деб ҳикоя қилади Зебо Пошақизи.— мен ҳар томондан кўплаб хатлар оламан. Айниқса ёшлик чоғларим ўтган Мирзачўлдан, эндиликда Гулистон деб аталмиш гўзал шаҳардан кўплаб хатлар олиб турибман.

Ғалаба кунларида Зебохон қуёшли Ўзбекистонимизда меҳмон бўлиб турибди. Хуш кўрдик, азиз Зебохон! Жасур қиз улуғ Ғалабанинг 20 йиллиги муносабати билан Улуғ Ватан уруши йилларида кўрсатган мардлиги ва жасорати учун Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотланди.

Х. УМАРОВ,
А. ЕСИН.

Суратда Зебохон Ғаниева.

И. Глауберзон фотоси.

ЖАНГОВАР ЁЗУВЧИЛАР ХОТИРАСИГА

Кеча Тошкентдаги Ҳамид Олимжон номли адабиётчилар уйида Улуғ Ватан уруши фронтларида ҳалок бўлган жангчи ёзувчиларнинг хотирасига мармар лавҳа очиш маросими бўлди.

Ўзбекистон Ёзувчилар союзининг секретари Ҳамид Ғулом кўпчилик ёзувчилар, илмий ходимлар ва жанговар қаламкашларнинг оила аъзолари қатнашган бу маросимни очиб, Улуғ Ватан урушида қатнашган қалам соҳиблари ҳақида илиқ гаплар айтди.

СССР адабий фонди Ўзбекистон бўлимининг директори, жангчи-ёзувчи Мумтоз Муҳамедов ҳалок бўлган ёзувчиларнинг номини ҳурмат билан тилга олиб, уларнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида сўзлади. Олим Шарофиддинов, Акром Аҳрорий, Борис Петров, Бурҳон Турсунов, Ғуломназир Ғафуров, Николай Звездин, Султон Жўра, Саидғани Валиев, Талас (Нармуҳамедов), Темур Маъруфий, Ҳасан Саид, Эргаш Ҳамроевларнинг номи ёзилган мармар лавҳани қоплаб турган оппоқ пардани жангчи-ёзувчилардан Назир Сафаров ва Зиннат Фатҳуллин аста туширадилар. Юқорида номлари зикр этилган ёзувчиларнинг ёрқин хотираси учун ёзиб қўйилган зарҳалли лавҳа тагида «Ватанимизнинг озодлиги ва мустақиллиги учун олиб борилган жангларда ҳалок бўлган қаҳрамонларга шон-шарафлар бўлсин!» деган сўзлар ярақлаб турибди.

Филология фанлари доктори Қ. Хоназаров, «Ўқитувчи» нашриётининг директори В. Валиев, ёзувчи О. Сидельников, марҳум қаламкаш Эргаш Ҳамроевнинг ўғли режиссёр Алик Ҳамроев бу маросимда сўзга чиқдилар. Жангчи шоир Шуҳрат Севастополь қаҳрамонларига бағишланган «Юз минглар мозори» номли шеърини ўқиб берди.

Ю. ҲАМДАМОВ.

«ҚАРДОШЛАРЧА БИРДАМЛИК БИЗГА КУЧ БАҒИШЛАЙДИ»

Вьетнам Демократик Республикаси, Ҳиндистон, Непал, Польша ва Цейлон касаба союзлари арбобларидан катта бир группаси беш кун давомида Ўзбекистон ҳаёти билан танишди.

Меҳмонлар Тошкент тўқимачилик ва уйсозлик комбинатларининг цехларида, Ленин номли пионерлар саройида, Ўзбекистон халқ хўжалиги ютуқлари виставкасида бўлдилар, республика маориф министрлиги ходимлари билан суҳбатлашдилар. Делегация аъзолари Калинин районидаги Ленин номли колхозни бориб кўрдилар.

Чет эллик касаба союз арбобларини республика касаба союзлари советида қабул қилдилар. Вьетнам Демократик Республикаси касаба союзлари федерациясининг аъзоси Ле Кхак Хиеу тўплангангларга қарата нутқ сўзлаб шундай деди: «Америка агрессорларига қарши курашда Совет мамлакати кўрсатаётган бирдамлик, катта ёрдам учун бизлар миннатдормиз. Бизлар республикангизнинг қаерида бўлмайлик, у ерда самимий дўстларимизни учратдик. Дўстларимизнинг қардошларча бирдамлиги бизга янги куч бағишлайди».

Вьетнам касаба союз арбоби айтган гапларни сўзга чиққан бошқа меҳмонлар ҳам маъқулладилар. Улар Вьетнам халқига империалистик босқинчилар устидан ғалаба козонишни тиладилар.

7 майда чет эллик касаба союз арбоблари Москвага учиб кетдилар. (ЎзТАГ).

«КОСМОС-66» ПАРВОЗДА

1965 йил 7 майда Совет Иттифоқида Ернинг навбатдаги сунъий йўлдоши «Космос-66» учирилди.

Йўлдош ичига ТАСС томонидан 1962 йил 16 мартда эълон қилинган программага мувофиқ, космик фазони тадқиқ қилишни давом эттириш учун мўлжалланган илмий аппаратлар ўрнатилган. Йўлдош орбитасининг ер сатҳидан энг узоқ масофаси (апогейида)—291 километр; энг яқин масофаси (перигейида)— 197 километр.

Урнатилган аппаратлар нормал ишлаб турибди. Координациялаш-ҳисоблаш маркази олинаётган ахборотларни ишлаб чиқмоқда.

(ТАСС).

ОЛИМПИЯ ВА ЖАҲОН ЧЕМПИОНЛАРИ ТОШКЕНТДА

10 ва 11 май куни Тошкент Сув спорти саройида халқаро мусобақа ўтказилади. Бу сув спорти мусобақасида турли мамлакатларнинг энг кучли спортчилари қатнашади. Финляндия, ГДР, Франция, ФРГ, Чехословакия, Югославия, Швеция, АҚШ, Польша ва Совет Иттифоқи спортчилари ўз маҳоратларини намойиш қиладилар.

Халқаро мусобақага Совет Иттифоқининг энг кучли спортчиларидан ташқари кўзга кўрина бошлаган сузувчилар ҳам қатнашадилар. Бизнинг командада олимпия чемпиони Г. Прозуменщикова, олимпия призларини олган Г. Прокопенко, Т. Савельева, Европа рекордчилари Б. Кузьмин, Москва мактаб ўқувчиларидан В. Мазанов ва бошқалар бор.

Ўзбекистон командасини дунё ва мамлакат чемпиони С. Бабанина, СССР рекордчиси Н. Устинова, республика чемпиони ва рекордчиси спорт мастерлари Т. Холбоев, Р. Валиев, Э. Михало, Т. Исмоилова ва бошқалар бошқарадилар.

ДЎСТЛАР ЎЛКАСИДА

БУГУН ЧЕХОСЛОВАК ХАЛҚЛАРИНИНГ МИЛЛИЙ БАЙРАМИ

◆ ◆

Ўтган йилнинг кеч кузи эди. Ҳам қадимий, ҳам навқирон Прага кўчаларини сайр қилиб юриб, 1357 йилда солинган Карл кўприги устида хаёл суриб қолдим. Бу кўприкнинг узунлиги беш юз йигирма, эни эса ўн метр. Кўприкнинг ҳар икки томони нозик дид билан нафис ишланган гўзал ҳайкалчалар билан безатилган. Ҳайкалчаларнинг кўпи кўприк солингандан анча кейин, XVII асрнинг охири ва XVIII асрнинг бошларида ўз замонасининг машҳур ҳайкалтарошлари Ф. М. Брокофф ва М. Браннлар томонидан ишланган экан. Кўприк устидаги ўттизта ҳайкалчанинг ҳар бири чех санъати ёдгорлигининг нодир намунасидир.

Шу ҳайкалчалардан бирига тикилиб қолганимни кўрган чол менга яқинлашди.

— Сизга ёқяптими?

Ялт этиб ёнимга қарадим. Ёши етмишларга бориб қолган, хушмуомала суҳбатдошимга миннатдорчилик билдириб, ўз ҳаяжонимни «жуда манзур бўлди» деб ифода этдим-у, олисларга чўзилиб кетган ажойиб шаҳар иморатларига нигоҳ ташладим. Суҳбатдошимга:

— Гўзал шаҳрингиз ҳаммамизни мафтун этди,— дедим.

— Гўзал шаҳримизга сизлар сайқал бердингизлар, унинг қайта туғилиши ва ёшариши ҳам матонатли совет кишиларининг номи билан чамбарчас боғлиқдир,— деди у меҳр тўла кўзларини менга тикиб. Сўнгра сокин оқаётган дарё мавжига тикилиб, сўзини давом эттирди.— Чехлар ва словаклар ўз халоскорлари — совет кишилари номини зўр ҳурмат билан тилга олишади. Совет қўшинлари бизни фашизм асоратидан озод этмаганида, балки бу кўприк устида бугун мен она-шаҳримнинг мусаффо ҳавосидан тўйиб-тўйиб нафас олиб турмаган бўлармидим?

Суҳбатдошим бир пас жим қолди. У хаста овоз билан яна сўз бошлади:

— Уруш йиллари, урушдан олдин қутурган буржуазия ҳукмронлиги даврини эсласам этим жимирлайди.

Ҳа, машъум уруш хотираларини эслаш тарих учун сабоқ бўлишига қарамай, жуда оғир. Орадан йигирма йил ўтди. Кўп нарса ўзгарди. Чехословакия осмони остида ҳам озодлик қуёши балқиди — у социализм йўлига кирди. Бироқ тарих, авлодлар сира унутиши мумкин бўлмаган нохуш воқеаларни эл ҳамиша алам билан тилга олади, ўз фарзандларининг қутлуғ қони тўкилган ерни муқаддас деб билади, уларнинг хотирасини абадийлаштириш учун ҳайкаллар тиклайди.

Мюнхен, ўн бешинчи март — Чехословакиянинг забт қилиниши, Словакия миллий қўзғолони, Дуклин тепалигидаги жанглар ва бутун Чехословакиянинг озод қилиниш жараёни, совет қўшинларининг жанговар юриши. . .

Аммо ана шу воқеалар билан бирга Чехословакия тарихи саҳифаларига битилган бошқа нохуш воқеалар ҳам зикр этилган: «Эмаузидаги костелга ким ўт қўйган?»

«Прагадаги кўпгина биноларнинг кулини кўкка совурган ким?»

«Уст-Лабе шаҳрининг ер билан яксон қилинишига ким айбдор?»

Бу саволларга тарих тилга кириб жавоб қайтаради.

Прага туғруқхонасидаги оналар бугун йигирмага кирган фарзандларига ҳикоя қиладилар.

«Прага устидан иттифоқчиларимизнинг самолётлари учиб ўтганда, биз томга чиқиб, уларга миннатдорчилик билдириб, қўл силтардик. Аммо 1945 йил 14 февралда иттифоқчиларимизнинг бомбардимончи самолётлари ўз бомбаларини миллатчиларнинг ҳарбий машиналари устига эмас, балки Праганинг тинч аҳолиси устига ташлаган. Шундан кейингина прагаликларнинг кўзи очилди. Прагада юзлаб уйлар вайрон қилинди, икки мингга яқин уй шикастланди, минглаб одам ҳалок бўлди, қанча-қанча кишилар жароҳатланди. Босқинчилар шаҳарни вайрон қилишга доир ҳужжатларни тамоман сир сақладилар ва тухумлари оғизларига тиқилган май кунларидагина улар бу ҳужжатларни тамоман йўқ қилиб ташладилар».

Бу машъум воқеалар ҳали эл хотирасидан ўчгани йўқ:

Ўн бешинчи Америка армиясининг биринчи дивизияси Италиядан рапорт берди. Унда етти юз сансон бомбардимончи самолёт Дрезден шаҳрини вайрон қилиш, Чехословакиядан ўтадиган коммуникация йўлларини, шунингдек Германиядаги бир қанча бошқа объектларни бомбардимон қилиш топшириғини олганлиги айтилади. Прага «адашиб» бомбардимон қилинган эмиш!

Прага аҳолисининг иттифоқчиларга нисбатан ишончсизлиги тобора орта борди, бу — тамомила асосли эди. Бутун уруш йиллари давомида қурол-яроғ заводлари ва ҳарбий объектлар деярли эътиборсиз қолдирилган эди. Американиклар келгунча Рейн ва Рур районлари сира талафот кўрмаган эди. Хўш, нега энди уруш тамом бўлаёзганда иттифоқчиларнинг самолетлари Праганинг тинч аҳолиси устига бомба ташлади? Англия—Америка бомбалари Франциянинг Канн шаҳрини ҳам вайронага айлантирди, йигирма икки минг киши ана шу вайроналар ичида қурбон бўлиб кетди. Нега?!

Олти ҳафта ўтгач. 25 март якшанба куни, Прага устида иккинчи марта бомбалар даҳшат билан чийиллади. Бомбардимончи самолётлар Праганинг Шарқий қисмидаги ишчилар яшайдиган кўчаларга ва завод ҳамда фабрикаларга бомба ташладилар.

Бироқ Чехословакиянинг меҳнатсевар ва эрксевар аҳолиси душманнинг ҳар қандай хуружларига қарши зўр матонат билан курашди. Социализм унинг йўлига порлоқ юлдуз бўлиб нур таратди. Уни бу йўлдан на чет эллик капитал бандалари, на мамлакат ичкарисидаги реакционерлар қайтара олди. Бомбаларнинг даҳшатли овози ҳам, Ғарб корчалонларининг дўқ-пўписалари ҳам унга ғов бўлолмади, зеро социализм миллионларнинг тилак-орзуси эди. АҚШ империалистларининг сурбетларча қилган тажовузлари эса Чехословакия учун халқаро сиёсий муносабатларни ўрнатишда жуда катта сабоқ бўлди.

Озод ўлканинг ҳусн-жамолига бугун бир боқинг. Баҳр-дилингиз очилади. Бундан йигирма йил олдинги шиддатли жанггоҳда бугун сўлим иморатлар деразаларидан электр нури чарақлаб, кўзни қамаштиради. Кун сайин қад кўтараётган улкан иморатлар қаршисида қудратли кранларнинг хартумлари кўкка бўй чўзиб турибди. Қалби шодликдан жўш ураётган меҳнатсевар эл дилидаги гапларга қулоқ солинг. Улар социалистик тузумнинг ажойиб афзалликларини Ғарбдаги жанобларга кўз-кўз қилиб, янги дунё қурмоқдалар, коммунизм асри томон собит қадам бўлиб дадил одимлаб бормоқдалар. Бундай гўзал ҳаётни Чехословакия йигирма йил мобайнида қўлга киритди.

Бугун Чехословакия социализм ва янги қурилиш ўлкаси, эрксевар ва меҳнатсевар эл ўлкаси, қишлоқ хўжалиги ва саноати жаҳонга машҳур бўлган, шонли тарих ва юксак маданиятга эга бўлган ўлка, замонавий сўлим шаҳарлари, қадимий қалъалари, роҳатижон курортлари, баланд тоғлари, хушманзара арчазорлари билан шуҳрат қозонган ўлкадир. Шу ажойиб ўлканинг одамохун кишиларига, улар сайқал берган табиат гўзалликларига боққан киши инсон қўли етмайдиган ҳеч қандай чўққи йўқлигига яна бир карра ишонч ҳосил қилади. Ана шу зўр куч-қудратнинг битмас-туганмас манбаи, коммунизм асрига йўлчи юлдуз бўлиб нур таратиб турган омил — совет халқлари билан чехословак халқлари ўртасидаги океанлардан ҳам забардастроқ, тоғ чўққиларидан ҳам юксак дўстлик ва ҳамкорликдир. Бу дўстлик абадий ва бузилмасдир, зотан у шиддатли жанг-жадал йилларида ўт-олов ичида метиндай тобланди.

Чехларда ажойиб нақл бор: «Муҳтожликда яхши маслаҳат билан юпатиш ҳамманинг ҳам қўлидан келади, аммо бундай пайтда бир қоп унни ҳар ким беравермайди». Бу нақлни чех дўстларимиз совет кишиларига қарата айтган экан. 1947 йилда мамлакатда қурғоқчилик бўлганда, совет кишилари ўз дўстларига 600 минг тонна ғалла юбордилар, Чехословакия аҳолисини очарчилик фалокатидан халос этдилар.

Совет ва чехословак халқлари ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик мамлакат экономикасининг гуллаб-яшнашига қўшилаётган ҳиссагина эмас, шу билан бирга у ер юзида тинчлик ва социализм ғалабаси учун ҳам қудратли омилдир. Чехословакиядаги ҳар бир кишининг Совет халқига бўлган чексиз меҳр ва садоқатининг боиси шунда. Совет кишилари қаерга бормасин, улар қайси касбдаги чех дўстлари гурунгида бўлмасин, дўстларининг чексиз меҳрибонлик уфуриб турган қалб ҳароратларини ҳис этиб туради. Шу дўстликнинг ёрқин тимсоли бўладиган эпизодлар озмунча дейсизми? Мана ўшалардан бири, тингланг:

«Совет Армияси ўлкамизга кириб келган куни кечқурун совет капитани Андрей ўзининг ўн олти ёшли ёрдамчиси Павел билан менга мурожаат қилиб, уйимда тунаб қолишга жой беришимни илтимос қилди. Овқатга таклиф қилсам, унашмади. Мен уларнинг уст-бошларини тозаладим. Эрталаб менга миннатдорчилик билдириб, рус тилини қаердан ўрганганимни сўрашди. Сизлардан,— дедим. Мен мамлакатингизда Улуғ Октябрь революциясининг қатнашчиси эдим. Мамлакатингизда қирқ ой яшаганман.

Уч кундан кейин капитан мендан, шаҳарда коммунистлар борми, деб сўради. Бор, дедим.

— Сиз ҳам коммунистмисиз?— деб сўради у.

— Ҳа.

Аммо у гапимга ишонмади:

— Буни нима билан исбот қиласиз?

Мен саройдан партиямизнинг немислар оккупацияси даврида ерга кўмиб қўйган учта эски гувоҳномасини (1921 йилда берилган) олиб кўрсатдим. Уч кундан кейин гувоҳномаларни қўлимга бера туриб:

Прага марказида уруш тугашидан уч ҳафта олдин Америка авиацияси вайрон этган бинолар.

— Бугундан бошлаб йиғилишларимизга келиб, топшириқлар оласиз,— деди.

Шундан кейин совет комендатураси мени Левицедаги совун заводига юборди. Заводга масъул ходим этиб тайинландим. Завод 5-армия учун ёғ ва совун етказиб берарди.

Март ойининг дастлабки кунларида СССР Маршали Малиновский заводимизга келди. Биз у билан жуда самимий суҳбатлашдик, у мен билан бирга муваффақиятларимиз учун қадаҳ кўтарди».

1921 йилдан Чехословакия Коммунистик партиясининг аъзоси, Улуғ Октябрь революциясининг қатнашчиси Ян Добровольнийнинг бу ҳикояси икки халқ ўртасидаги азалий дўстликнинг ёрқин ифодасидир.

Ҳа, бир мақсад йўлида одимлаётган халқларнинг қалби ҳамиша бирга тепади. Бу қалбларга ҳаёт бағишлагувчи қон томирининг манбаи марксизм-ленинизмнинг ўлмас ғоялари, жаҳон коммунистик партияларининг бош йўлидир. Шунинг учун ҳам у халқларга порлоқ юлдуз бўлиб коммунизм сари бошламоқда...

* * *

Кўприк устидаги суҳбатдошимнинг ҳикоясини завқ билан тингладим. Хайрлашиб, делегациямиз қўнган «Париж» меҳмонхонасига келдим. Қалбим севинч билан тўлиб-тошарди. Кечқурун тунги Праганинг сўлим сайргоҳларини кездим. Чех халқининг меҳмондўстлиги ҳаммамизни мафтун этган эди.

. . .Бугун Чехословакия Социалистик Республикасининг миллий байрами, фашизм асоратидан озод этилганининг 20 йиллиги зўр тантана билан нишонланаётган кунда бутун совет халқи, прогрессив инсоният қалби фахр ва ғурур билан тўлиб-тошмоқда. Халқларимиз ўртасидаги дўстлик абадий ва бузилмасдир.

С. КАРОМАТОВ,

Прага—Тошкент.

Гуллаб-яшнаётган Чехословакиядаги янги мактаб биноси.

УМУМИЙ МАҚСАД—ТИНЧЛИК ВА ОЗОДЛИК

Бугун, 9 Майда Гана пойтахти Аккрада Осиё ва Африка халқлари бирдамлиги IV конференцияси очилади. Конференция ишида СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси, Осиё ва Африка мамлакатлари бирдамлиги Совет комитети президиумининг аъзоси Ф. А. Табеев бошлиқ Совет делегацияси ҳам қатнашади. Делегация бошлиғи Аккрага кетиш олдидан АПН мухбирига қуйидагиларни айтди:

Аккрада бўладиган Осиё ва Африка халқлари бирдамлиги IV конференцияси икки буюк қитъа халқлари ҳаётидаги муҳим воқеа бўлиб, конференция бутун жаҳон жамоатчилиги, жумладан совет жамоатчилигининг диққат марказида турибди. Бу конференция ташвишли кунларда тўпланмоқда. Америка империализми Жанубий Вьетнамнинг эрксевар халқига қарши кўп йилдан буён олиб бораётган разил урушни кучайтириш билан бир вақтда Вьетнам Республикасига қарши ҳам очиқдан-очиқ агрессия қилмоқда.

Ҳозирги даврда мустамлака халқларининг озодликка эришиш процесси давом этмоқда. Учинчи ва тўртинчи бирдамлик конференциялари ўртасида кўпгина халқлар миллий озодликка эришдилар. Бироқ империализм ҳали ҳам 40 миллиондан кўпроқ кишини мустамлака қуллиги занжири билан боғлаб келмоқда. Империализм ва мустамлакачилик асорати остида азоб чекаётган барча халқларга ҳар тарафлама ёрдам кўрсатишни совет кишилари ўзларининг муқаддас бурчлари деб биладилар. Улар Африка ва Осиёда озодлик ва мустақиллик учун курашаётган барча кишилар билан хайрихоҳ эканликларини билдирадилар.

Империалистларнинг миллий-озодлик ҳаракатини бўғиштиришга қаратилган фитналарини фош қилиш учун ҳозирги давримизнинг барча революцион кучларини: миллий-озодлик ҳаракати, социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари ва халқаро ишчилар ва демократик ҳаракатини жипслаштириш зарур. Империализмга қарши қаратилган бу уч ҳаракат оқимининг умумий мақсади бор. У ҳам бўлса тинчлик ва озодлик, мустақиллик ва социал тараққиётдир. Ана шу кучларнинг бирлиги ва жипслиги бутун дунёда тинчлик, озодлик ва тараққиёт кучлари тантанасининг гаровидир. Биз унга янада янги кучларни жалб этсак ва жанговар, таъсирчан, ҳужумкор қилсак, ҳаракатимиз шунчалик самарали бўлади.

Аккрада бўладиган конференция империализм, мустамлакачилик ва янги мустамлакачиликка қарши курашда янги босқич бўлиб қолишига ва бу конференция бирдамлик ҳаракати принципларини янада мустаҳкамлашга ёрдам беришига умид қиламиз.

Совет делегацияси конференция олдида турган вазифаларни муваффақиятли ҳал этилиши учун бутун куч-ғайратини сарфлайди.

Редактор
М. ҚОРИЕВ.

Радио

9 МАЙДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

7.45 — «Фашистлар Германияси устидан қозонилган ғалабанинг 20 йиллиги». Ўзбекистон ССР Ҳарбий Комиссарлигининг комиссари, генерал-майор К. Каримов сўзи. 8.25 — Бахтиёрлик ва тинчлик қўшиқлари. 9.00 — Ғалаба кунига бағишланган эшиттириш. 10.30 — Маршлар, қўшиқлар. 11.30 — Тинчлик посбонлари (адабий-музикали радиокомпозиция). 12.00 — Ғалаба кунига бағишланган эшиттириш (Москва). 15.30 — Дўстлик ҳақида куйлар. 16.00 — Янги ёзиб олинган асарлар. Н. Сафаров. «Қаҳрамон билан учрашув» (шу номдаги повесть асосида радиопостановка). 16.40 — Жанговар йиллар эсдалиги. Микрофон олдида — Улуғ Ватан урушида қатнашган ёзувчилар (рус.). 17.00 — Улуғ Ватан уруши қаҳрамонлари талабига мувофиқ. 18.00 — «Ёшлик» радиостанцияси. 18.40—«Сўнмас у кунлар шуҳрати» (қозоқ тилида). 19.20 — Шу куннинг тароналари. 20.00 — «Ғалаба салюти» (радиоҳикоя). 20.20 — Эстрада концерти. 21.20 — Байрам концерти. 22.10 — «Жанговар дўстлар даврасида» (музикали эшиттириш). 23.10 — Дам олиш концерти.

Телевидение

9 МАЙДА

ҒАЛАБА БАЙРАМИ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.30 — **Бугун совет халқининг фашист Германияси устидан қозонган буюк Ғалабасининг йигирма йиллиги** (В. И. Ленин номли майдондан).

17.00 — **Жанговар шуҳрат клуби.**

19.00 — **Ҳалок бўлганлар хотирасига муносиб бўлайлик.** «Реквием»дан фрагментлар (Рождественский шеърига Кабалевский музикаси).

19.45 — **Унутилмас саҳифалар** (ўзбек тилида эшиттириш ва концерт).

20.45 — **Эшиттиришлар программаси.**

20.50 — **Голубой огонёк.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Фрунзе телестудияси эшиттиришлари.**

Театр

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — қишки бинода: 9/Vда кундуз 12 ва кечқурун 8 да **Сарвқомат дилбарим.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 9/V кундуз соат 12 да **Малиновкада тўй**, кеч 8 яримда **Гули сиёҳ**, 10/V да **Ёшлида берган кўнгил.**

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА
9 май кундуз соат 2 ва кеч 8 да

Байрам концертлари

Концертларда: СССР халқ артистлари **Ҳалима Носирова, Галия Измайлова,** Ўзбекистон ССР халқ артистлари **Жамол Низомхўжаев, Клара Юсупова,** Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар **Эргаш Йўлдошев, Авнер Бараев, Асад Азимов,** солисткалардан **Олия Шайхилисламова, Севилья Ҳайбуллаева, Раиса Хўжасаидова, Раъно Ҳидоятова, Анвар Рустамов, Хайрулла Хўжаевлар** қатнашади.

Билетлар сотилмоқда.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА
(ёзги бино)
9 майда

КАТТА КОНЦЕРТ

Концертда: Ўзбекистон ССР халқ артисти **Фароғат Раҳматова,** Ўзбекистон ССР да хизмат кўрсатган артистлар **Тамара Назарова, Ҳамза Умаров, Бахтиёр Ихтиёров,** солистлардан **Наима Исоқова, Толибжон Бадинов, Адиба Мирзаева, Марям Каримова, Шерали Пўлатов, Ҳадя Юсупова, Анвар Рустамов, Сотволди Йўлдошев, Гулшод Отабоева** ва театрнинг солист ўйинчилари қатнашади.

Ўзбек халқ чолғу ансамбли жўр бўлади.

Концерт кеч соат 8 яримда бошланади. Билетлар сотилмоқда.

ЭСТРАДА ТЕАТРИДА
9 майда
УЗБЕК ДАВЛАТ ФИЛАРМОНИЯСИ ВА ЭСТРАДА АРТИСТЛАРИНИНГ
Ғалаба кунининг 20 йиллигига бағишланган

концерти

Концертда: Ўзбекистон ССР халқ артистлари **Ғулом Абдураҳмонов, Шаҳодат Раҳимова,** Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар **Қундуз Миркаримова, Дилором Шерова,** ва солистлар қатнашади.

Концерт кеч соат 8 да бошланади. Билетлар Эстрада театрида кундуз соат 2 дан ва район кассаларида соат 12 дан сотилади.

«Совет Ўзбекистони» газетасининг коллективи редакция ходими М. Гатауллинага синглиси **Муътабара МАНИГИНА**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

ИНДЕКС 64543
№ В 107. Р. 01913